BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
1 și 15 februarie
1991
Nr. 5—8

PUNȚI ÎNTRE CELE DOUĂ STRANE

Elemente pentru un dialog între Biserica Ortodoxă și cea Catolică Orientală de rit bizantin (unită)

Nu ne propunem să intrăm acum în detalii istorice dar, oricum, trebuie să începem dintr-un anumit moment istoric. Fără aceasta n-am putea nici deschide, nici continua un dialog coherent, logic și realist, care să poată duce la întinderea unei punți trainice între cele două strane. Căci e bine să ne amintim că Biserica Ortodoxă și cea Catolică orientală de rit bizantin (unită), cum o numește Roma în Codul de canoane al Bisericilor catolice orientale, s-au considerat în trecut, în momentele lor de pace și bună conviețuire, un altar cu două strane. În ambele Biserici se săvîrșeau aceleași slujbe, aceeași Sfîntă Liturghie, cu aceleași veșminte, cu aceiași sfinți pe pereți și în calendar. Era ca și cum toți s-ar fi reîntors la starea de dinainte de 1700, cînd erau toți una.

Așadar să ne întoarcem la anul 1700, sau chiar cu un an doi înainte. Pentru simplificare și pentru a ne folosi de cifre rotunde, vom zice 1700. Este momentul în care, la inițiativa și cu ajutorul habsburgilor de la Viena, stăpînitori în Transilvania, s-a încercat și s-a reușit ruperea de la credința ortodoxă strămoșească a unei părți a preoților și a credincioșilor români din Transilvania. Li s-a promis că, dacă se vor face catolici, se vor bucura de privilegii „ca și popii catolicești" (Actul Unirii din 1700), vor scăpa de iobăgie și vor intra în grațiile Împăratului austriac. Nu pentru a le asigura mîntuirea, ci pentru a-i stăpîni mai ușor, i-au făcut habsburgii pe români catolici. Și nu i-au făcut pe toți, ci doar pe aceia care s-au încrezut în ei. Căci nu toți s-au încrezut. Și ce s-a întîmplat? Pe cei care n-au acceptat să se unească cu Roma, i-au prigonit, le-au distrus mănăstirile cu tunurile, le-au desființat Mitropolia, le-au luat bisericile și au declarat sus și tare că ortodocșii nu mai există.

Mai mult de jumătate de secol ortodocșii au trăit o viață ilegală, *în catacombe*, fără ierarhie, fără preoți sau cu preoți trăind în ascunzători, în frică permanentă și sub prigoană. Abia în 1761, văzînd că *totuși* ortodocșii se încăpățînează să existe, să-și păstreze Legea strămoșească, după răscoalele sfinților Sofronie și Visarion, li s-a permis să aibă un episcop ortodox. Li s-a dat însă un sîrb, Dionisie Novacovici, deci mai mult un episcop de formă. Drept reședință nu i-au dat casă la oraș, precum palatele catolicilor și ale celor ce se uniseră cu Roma, ci o casă țărănească cu două odăi, care se poate vizita și azi în Rășinari.

Crede cineva că în 1761 li s-a dat ortodocșilor vreo biserică înapoi? Că li s-a dat voie să-și restaureze vreo mănăstire din cele distruse cu tunurile? Nici vorbă. Au fost distruse, tot cu tunurile, și cele care mai supraviețuiseră, cum a fost Sîmbăta de Sus, ctitorie a domnitorului muntean Constantin Brâncoveanu care a fost totuși distrusă în anul 1785. Și era în afară de orice îndoială că toate bisericile și toate mănăstirile fuseseră zidite de ortodocși. Fuseseră ale lor. Ele au fost trecute însă la uniația catolică odată cu preoții și credincioșii care se lăsaseră catolicizați. Așadar bisericile urmaseră comunitatea. Acolo unde comunitatea rămăsese toată ortodoxă, numai acele biserici au putut fi folosite după 1761 de către ortodocși.

Iată numai cîteva date istorice care trebuie cunoscute. Cum să porți un dialog cu cei din strana cealaltă, dacă ei nu vor să-și aducă aminte de aceste realități? Poate că anumite comparații ar putea ajuta la soluționarea litigiilor de azi. Așa cred ortodocșii. În 1761, cînd s-a putut restaura Episcopia ortodoxă din Transilvania, *s-a pornit de la realitățile existente în acel moment*. Acest lucru îl cer ortodocșii astăzi. Să se aplice aceeași măsură, fără violențe, fără a se încerca să se molesteze conștiințele credincioșilor ortodocși. Ortodocșii n-au încercat să molesteze în 1761 și după aceea, conștiințele celor ce se catolicizaseră. I-au lăsat în voia conștiinței și dorinței lor. Nici nu le-au cerut bisericile. Unde a fost nevoie, și-au făcut altele.

Ne întrebăm:

Pentru a intra în dialog, n-ar trebui să ne readucem aminte de aceste adevăruri? Dar partea catolică orientală de rit bizantin nu vrea. Nu suportă să li se aducă aminte. Și o spun deschis. Pentru ei istoria începe mult mai tîrziu, ca și cum pînă atunci uniții ar fi existat din eternitate. Ori, ei există doar de la anul 1700. Și *cum* există! Probabil acest *cum* îi deranjează. Ortodocșii, fără acest *cum*, nu pot înțelege cum s-ar putea dialoga. Nici istoric, nici moral, nici juridic.

Frații din cealaltă strană zic: Să lăsăm istoria în pace! Oameni care, atunci cînd încep o argumentare pe logica lor aranjată între limite bine trasate, pot fi impecabili în gîndire, cînd le ceri să lărgească spațiul de discuție, începîndu-l de la 1700, deci de la cauze, devin dintr-o dată de nerecunoscut. Nici o logică nu-i mai poate repune în starea de dialog. Vor să construiască un silogism fără premiza majoră!

Dar se poate oare vindeca o rană numai reparînd stratul de piele de la suprafață? Sînt cunoscute cazurile bolnavilor pe care doctorii îi operează, apoi le închid rana și îi trimit acasă cu recomandarea să mănînce, să bea, să facă ce vor. Bolnavii cred că pleacă vindecați. Doctorii știu că îi trimit să moară acasă, cu rana dinăuntru gata oricînd să le oprească inima. Aceasta ar fi și concluzia unui dialog care s-ar încerca fără a se respecta legile gîndirii.

Noi dorim un dialog deschis și responsabil, în funcție de *toate* datele problemei. Să vedem cum a fost, cum a început, care au fost cauzele dezbinării, ce s-a hotărît și ce s-a respectat, cîte suferințe au fost și cine le-a provocat, și cu ce intenții. Am restabili atunci multe adevăruri. Și am ști ce avem de făcut. Am ști să evaluăm mai exact și trecutul mai îndepărtat, și pe cel mai apropiat. Așa, cu ochii închiși, pornind de la jumătatea faptelor istorice, la ce să ajungi? Se tot retipăresc povești răstălmăcind faptele, unii istorici uniți contînd prea mult pe ignoranța cititorilor. Asta nu poate merge la infinit. La unele din ele ortodocșii nici nu mai reacționează, socotind sub demnitatea lor de a intra în polemici cu minciuna istorică. Istoria nu e numai cea care ne convine nouă, și nici numai o parte a ei. Istoria trebuie luată în întregime. Nu poți discuta despre efecte, dacă treci sub tăcere cauzele. Nu poți vindeca efectele, dacă nu te întorci la cauze. Strămoșii noștri, latini, ziceau: *Sublata causa, tollitur effectus* (înlăturînd cauza, se înlătură efectul).

Ortodocșii nu pot înțelege acest refuz de a gîndi istoric.

Să imaginăm un dialog între un unit și un ortodox. *Începe unitul:*

— În 1700 și în tot secolul al XVIII-lea, cu ajutorul habsburgilor catolici, noi uniții v-am desființat ierarhia și administrația bisericească, v-am distrus toate mănăstirile, v-am închis preoții și călugării sau i-am alungat, v-am silit să vă supuneți străinilor. Ei și? N-are nici o importanță. Să nu mai vorbim despre asta!

Ortodoxul: — Dar despre ce să vorbim?

Catolicul oriental (unitul): — Despre ceea ce ne-ați făcut voi ortodocșii în 1948 și de atunci încoace.

Ortodoxul: — Și asta nu are nici o legătură cu ceea ce le-ați făcut voi ortodocșilor, începînd cu anul 1700? Poate dacă le-am discuta împreună, am reuși să ajungem la o înțelegere, că doar creștini sîntem. Că doar români sîntem! Poate că dialogînd am descoperi că, și în 1700 și în 1948, răul a venit de la alte forțe, străine de neam și de Biserici. Și poate, aflînd aceasta, am gîndi altfel.

Catolicul oriental (unitul): — Nu. Cele două situații nu au nici o legătură între ele. Nu are rost să ne întoarcem la 1700. Noi vrem să ni se recunoască drepturile și să ni se restituie bunurile pe care le-am avut în 1948. Noi dorim *restitutio in integrum*. Ce am avut atunci, să ni se dea înapoi. Nu cerem mai mult.

Ortodoxul: — Dar înainte de 1700 erau ale noastre ale ortodocșilor, în fond, sînt ale noastre. *Restitutio in integrum*, trebuie să ni se facă nouă, fiindcă bunurile (bisericile) au fost ale ortodocșilor. Dacă cineva s-ar prevala de prescrierea pe motivul trecerii timpului, un timp a trecut și din 1948. Și-apoi, dacă e vorba de biserici, nici nu vi le-a luat nimeni. *Ele au rămas ale credincioșilor*. Ale celor ce le-au avut și pînă în 1948. Ei și le-au îngrijit, și le-au reparat, le-au frecventat regulat și au întreținut pe preotul ortodox, unii dintre aceștia fiind din cei reveniți la Ortodoxie de la uniație. Aceasta pentru că se știau ortodocși de cînd lumea. Ei se știau în legea strămoșilor lor, și au rămas în ea și după 1948. Și sînt în ea și acum. Cei care au trecut la uniație în 1700, se știe că au trecut cu biserici cu tot. Cei care au revenit la Ortodoxie în 1948, au revenit și ei, se știe, cu biserici cu tot. Cum adică să-și dea acum bisericile? Cui să le dea? Să stea goale? De dragul cui? Și ei care le-au clădit, unde să se roage? Ce creștinism ar mai fi acesta, care vrea să-i deposedeze pe credincioși de bisericile lor? Sau se dorește trecerea lor cu sila la catolicism? Căci marea lor majoritate sînt alți oameni. Botezați, cununați, ortodox. Luîndu-le bisericile, se speră că vor fi *obligați* să vină în continuare la ele — neavînd altele — și acolo se vor întîlni cu un preot catolic oriental de rit bizantin. Dar oare fără acesta nu se pot mîntui, așa cum s-au mîntuit toți ortodocșii de două mii de ani încoace? Doar Conciliul II Vatican (1962—1965) a recunoscut că Biserica ortodoxă și Biserica catolică sînt Biserici surori, și că Biserica ortodoxă are în întregime harul mîntuitor. Și dacă îl are, de ce să-i recatolicizăm pe ortodocși? Care ar fi rațiunea acestui fapt? Desigur alta decît cea religioasă, creștină. Tot așa cum tot necreștină a fost și catolicizarea din 1700. Și-apoi, iubiți frați, oare ceea ce se urmărește acum, nu se cheamă *prozelitism?* Adică stricarea rînduielii creștine a vieții oamenilor prin schimbarea religiei, acum după aproape 2000 de ani de creștinism. Nu e organizație sau organism internațional care să nu condamne astăzi prozelitismul, în documente clare și bine motivate. Pe ce lume vă aflați? Chiar Sfîntul Părinte de la Roma a condamnat prozelitismul. Și membrii romano-catolici, inclusiv catolicii orientali de rit bizantin (uniții) din *Comisia mixtă de Dialog între Biserica Ortodoxă și Biserica Catolică* au condamnat prozelitismul. Catolicismul oriental de diferite rituri n-a fost recunoscut ca model viabil, sănătos, teologic, bun pentru a fi măcar orientativ în lucrarea de refacere a unității celor două Biserici, Biserici care se află de mult în dialog teologic pentru unitate.

Să încheiem aici dialogul imaginar dintre cele două părți, deși el nu e cu totul imaginar. Așa s-a discutat pînă acum între cele două Biserici. Ca în orice discuție, fiecare aruncă în argumentare ceea ce are mai important de spus în susținerea părerii sale. Dar nu poate desfășura toate argumentele, documentele, raționamentele care cer răgaz de gîndire, de adunare, de comunicare. Acest lucru nu se poate face nici în scris la repezeală. Dar, oricum, în scris se pot aduce în discuție și lucruri care scapă memoriei într-o discuție.

Așa de pildă, în dialogul imaginar de mai sus s-a spus că înșiși catolicii resping prozelitismul, deci resping încercarea de recatolicizare a celor care sînt astăzi ortodocși, botezați, cununați, ortodox. Vom exemplifica acest lucru prin cîteva documente recente, deși dacă ne-am duce la documentele Conciliului Vatican II am găsi și altele.

Iată mai jos cîteva texte dintr-un *Document* oficial, Declarația de la Freising, Germania (6—15 iunie 1990), semnată de catolici și de ortodocși, întocmită de Comisia mixtă internațională de dialog dintre Biserica ortodoxă și Biserica catolică:

1. *„Orice efort vizînd trecerea credincioșilor de la o Biserică la alta, ceea ce obișnuit s-a numit „prozelitism", trebuie să fie exclus, ca o abatere de la îndatorirea pastorală"*. (p. 7 c).

Așadar e clar: a sconta pe, și a lucra pentru întoarcerea credincioșilor care sînt acum ortodocși, la catolicismul oriental de rit bizantin (uniți) e *prozelitism* și e condamnat. Ori, acest lucru e tocmai ceea ce se urmărește astăzi la noi de către catolicii orientali de rit bizantin, foști uniți cu Roma, azi catolici.

Cît despre *uniatism*, ca formă prozelitistă de a-i aduce la catolicism pe ortodocși, iată în continuare părți mai importante din același Document, semnat de romano-catolici și de ortodocși în iunie 1990. El definește *uniatismul* și, așa cum am arătat mai înainte, îl declară inutil din punct de vedere teologic, de vreme ce Biserica Ortodoxă oferă și ea mîntuirea:

2. *„Termenul „uniatism" desemnează aici (în document) efortul de a realiza unitatea Bisericii, separînd de Biserica Ortodoxă comunități sau credincioși ortodocși, fără a lua în considerare că în conformitate cu eclesiologia (romano-catolică), Biserica Ortodoxă este o Biserică soră care oferă ea însăși mijloace de iertare și mîntuire. In acest sens și conform documentului stabilit de subcomisia de la Viena* (vom vorbi mai departe și despre aceasta n.n.), *noi respingem uniatismul ca metodă de căutare a unității, pentru că se opune Tradiției comune a Bisericilor noastre."*

„Acolo unde uniatismul a fost întrebuințat ca metodă, el nu și-a atins scopul de a apropia Bisericile, ci a provocat noi disensiuni. Situația astfel creată a fost sursă de conflicte și de suferințe care au marcat profund memoria și conștiința comunităților celor două Biserici. Pe de altă parte, din rațiuni eclesiologice, s-a căpătat convingerea că vor trebui căutate alte căi.

„Astăzi, cînd Bisericile noastre se întîlnesc pe baza eclesiologiei comuniunii între Bisericile-surori (ortodoxă și romano-catolică n.n.), *ar fi regretabil să se distrugă lucrarea importantă pentru unitatea Bisericilor care s-a împlinit în timpul dialogului, reîntorcîndu-ne la metoda uniatismului"* (6, b, c, d).

Nu-i vom numi pe delegații ortodocși participanți la dialog. Ei ar putea fi socotiți interesați. Vom numi însă pe cîțiva dintre reprezentanții Vaticanului: *Arhiepiscopul Cassidy*, Președintele Consiliului pontifical pentru promovarea unității creștinilor, Arhiepiscopul de München și Freising, *Cardinalul Friedrich Wetter, Arhiepiscopul de Bari, Mariano Magrassi, Episcopul Pierre Duprey* din Consiliul Pontifical pentru Unitate, *Episcopul Nossol* din Polonia, *Părintele Emanuel Lanne* de la Chevetogne-Belgia, *prof. W. Hryniewicz* din Polonia, *dl. Vittorio Peri* de la Biblioteca Vaticanului, *Mgr. Eleuterio Fortino* din Consiliul Pontifical pentru Unitate, *prof. Jean Tillard* din Canada și alții.

Textele de mai sus, redactate și semnate și de

(Continuare în pag. a 3-a)

T.R.

Cerul înnorat deasupra mea și credința creștină din mine...

— Gînduri limpezi în vremuri tulburi —

Nu este al nostru a ști pe care din paginile Apocalipsei se află în ceasul de față — anul Domnului și anul mîntuirii 1991 — istoria lumii și a Bisericii în desfășurarea și împlinirea ei sub „speciae aeternitatis".

Un lucru însă se pare că este absolut clar și sigur: sîntem mai aproape de sfîrșitul lumii decît de începutul ei; sfîrșit care nu va fi decît un nou început cînd „Dumnezeu va fi totul în toți" într-un „cer nou pe un pămînt nou".

Văzînd „marea vieții înălțîndu-se de viforul ispitelor" sub învolburarea vremurilor pe care le trăim și încercînd să surprindem sensurile și rațiunile adînci ale evenimentelor contemporane, omenește este firesc să ne îngrijorăm și să ne temem; creștinește însă se cuvine să fim deplin liniștiți. Dumnezeu spune prin Moise poporului ales care era prins ca într-un clește, aflat într-un ceas greu al istoriei sale, în fața fiind Marea Roșie, iar înapoi oștirile lui Faraon: „STAȚI LINIȘTIȚI" (Exod 14, 14).

Cuprinși și frămîntați de gînduri, griji și temeri cu privire la prezentul instabil și viitorul din ce în ce mai nesigur și necunoscut, deoarece pe cerul istoriei se îngrămădesc nori grei ce se mișcă în direcții imprevizibile prevestind furtună, cea mai potrivită rugăciune și mai actuală s-ar părea să fie acum: „DOAMNE, RĂMÎI CU NOI CĂCI ZIUA APROAPE A TRECUT...". (Luca 24, 29). La rugăciunea noastră și a ucenicilor din Emaus, Mîntuitorul Iisus Hristos ne răspunde tainic asigurîndu-ne: „IATĂ, EU SÎNT CU VOI ÎN TOATE ZILELE..." (Mt. 28, 20), deci „stați liniștiți" și „nu vă temeți", căci „Eu am biruit lumea..."

E firesc să ne temem ca și ucenicii Domnului aflați pe Marea Galileii învăluiți în mijlocul furtunii de apele învolburate. Dar oare nu ca să potolească furtuna a venit Iisus pe mare la ucenicii Săi? Și oare nu din „sînul vijeliei" și din „mijlocul furtunii" îi vorbește și i se descoperă Dumnezeu dreptului Iov? (Iov 38, 1; 40, 6). Norii grei și negri care învăluie pămîntul oare nu-i putem înțelege ca fiind chiar dacă încă sînt departe înainte-mergători ai norilor de slavă ai Parusiei?

Aflîndu-ne în această situație — pe care nimeni nu o poate tăgădui —, este bine să ne întărim convingerea creștină că precum oarecînd corabia lui Noe a fost singura „salvare" pe vremea potopului cu apă (Facere 6—8), tot astfel și acum cînd „mînia lui Dumnezeu cea cu dreptate pornită asupra noastră" (Rugăciunea litiei) poate îngădui și slobozi în orice moment ploile vreunui „potop cu foc" peste lumea noastră care „toată zace în cel rău" (I Ioan 5, 19). Corabia Bisericii lui Hristos „pe care nici porțile iadului nu o vor birui" (Mt. 16, 18), ne poate fi singura salvare pentru noi toți. Și în acest context Sf. Ciprian al Cartaginei spunea încă din veacul al III-lea d. Hr.: „Extra Ecclesiam nulla salus!"

De aceea să ne grăbim să intrăm în Corabia lui Hristos „siliți-vă să intrați pe poarta cea strîmtă" (Lc. 13, 24), integrîndu-ne cu adevărat în Biserica Lui angajați pe Cale, nu numai ca simpli figuranți în registrele de botez. Și toate acestea cît mai curînd posibil, mai înainte ca mîna lui Dumnezeu să închidă ușa Corabiei și mai înainte ca aceeași mînă să scrie pe vreunul din pereții de beton și oțel ai zgîrie-norilor de azi — turnurile Babel ale lumii contemporane — implacabilele cuvinte: „Mene, mene, techel, fares: — numărat, numărat, cîntărit și împărțit" (Daniel 5, 25).

De aceea concepția de viață a lui Kant înscrisă pe epitaful său o putem adapta la ceea ce se întîmplă în jurul nostru și chiar deasupra noastră, într-o perspectivă creștină asupra existenței: CERUL ÎNNORAT DEASUPRA MEA ȘI CREDINȚA CREȘTINĂ DIN MINE..., iar cuvintele lui Heidegger cu valoare de testament „NUMAI UN DUMNEZEU NE MAI POATE SALVA" sînt astăzi mai actuale ca oricînd.

Prislop, 14.I.1991

Ierom. Daniil Stoenescu

Sfat cu floarea soarelui

— Belșug de frunți ce toate se-nfioară
Cînd una s-a-nclinat spre celelalte,
Voi sunteți parcă flăcări de comoară
Ce joacă-n vîrful lujerilor 'nalte.

— Cînd soarele-n extazul nostru arde
Noi sîntem ochii-adîncului de tină,
Pămîntul nesătul cu miliarde
De ochi îi soarbe chipul de lumină.

— Voi sînteți prăvăliș de aurore
Pe verzile cîmpiilor velințe
Și aurite hohote sonore
Din mii de guri dințate cu semințe.

— Cel ce ne crește semn ascuns ne dete
Să semuim procesiuni de nimburi:
Închipuim extaticele cete
De sfinți răpiți în negrăite schimburi,

— De dragostea cu Cel suav din stele —
Așa cum rîvna meșterilor clerici
I-a preamărit în raiuri de boiele
Pe zidurile sfintelor biserici.

— Tu, floarea mea, cînd seara se coboară
Pe creștetele voastre de văpaie,
Ce tainică tristețe vă doboară,
Făclii ce pe sfîrșite se-ncovoaie?

— Închipuim a cerurilor holdă
De nimburi ce-și așteaptă purtătorii;
Mîhnirea ofilește sfînta boltă:
Nu mai sosesc din lume rîvnitorii.

— E bîntuit pămîntul de-nțelepții
Ce inimii și-au pus zăvor la poartă.
Unde-s nebunii lui Hristos și drepții?
Că nimburi numai florile mai poartă!

Nichifor Crainic

CATEHEZĂ DESPRE CALENDAR

I. *Pregătirea aperceptivă*

Încă de la început omul și-a dat seama că viața este într-o continuă mișcare și schimbare. Privind la sine, de pildă, a văzut că din copil se schimbă în adolescent, iar apoi în om matur; ca apoi în cele din urmă să îmbătrînească și să moară. Pe de altă parte, a observat că și lumea din afara lui este în schimbare. Lumina zilei alternează cu întunericul nopții. Apoi sînt zile cînd pămîntul poate fi semănat, altele cînd se face rod, iar altele cînd se culege rodul; urmate în cele din urmă de zilele reci și geroase... Astfel putem spune că viața omului și a lumii se desfășoară în timp. Pentru a-și organiza mai bine viața a apărut necesitatea măsurării timpului.

II. *Anunțarea temei*

În felul acesta a apărut calendarul la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. *Tratarea*

Cuvîntul „calendar" este de origine latină („kalendae" de la „calere"=a chema, a convoca) și indica timpul cînd se făcea convocarea, sau chemarea cetățenilor romani în forum spre a li se comunica probleme cu caracter cetățenesc. Iar aceasta se făcea în prima zi a fiecărei luni. Fiind aceasta o dată fixă din

(Continuare în pag. 2)

Preot prof. Sorin Cosma

BISERICI SUPRAPUSE

În istoria umanității civilizațiile și culturile se suprapun, ceea ce înseamnă, în același timp, și despărțire și continuitate. În istoria neamului nostru civilizația romană s-a suprapus peste cea dacică, dar cum știm de la Mircea Eliade că geografia învinge istoria s-a întîmplat ca dacii să-i învingă în anumite puncte pe romani, încît elemente de civilizație și cultură dacică au supraviețuit în civilizația românească pînă în timpurile moderne. Creștinismul s-a suprapus peste amîndouă, dar nu s-au petrecut rupturi, ci anumite continuități,[1] care dau un profil specific culturii și spiritului românesc.

Există în afirmarea creștinismului românesc un aspect al continuității ce ține de pămînt și de piatră, de locuri în care s-au întîmplat zidiri de biserici, din cetăți romane, cum e cazul bisericii din Densuș. Cel mai fascinant exemplu, în acest sens, se află în Dobrogea, un exemplu ce atestă nu numai continuitatea dinspre daci și romani către români, ci aceasta este susținută și de elementul bizantin: Localitatea Dinogetia din Dobrogea a fost pe rînd „așezare geto-dacică, fortăreață romană și romano-bizantină", iar în secolele IV—VI dăinuia și prin existența unei basilici, a cărei amintire se păstrează în toponimul „Bisericuța".[2] Așadar, suprapuneri după suprapuneri, edificii după edifici, într-o continuitate de trudă și smerenie, pentru care arheologia aduce mărturii și în spațiul transilvan.

În primul rînd e vorba de o unitate între topos și etnos, între ființă și loc, este ceea ce s-a numit „continuitate etnică"[3] întemeiată pe existența aceleeași arii geografice de răspîndire a mărturiilor arheologice, dacice, romane, paleocreștine și creștine, pe pămîntul românesc.

Prin urmare, o biserică a fost zidită peste altă biserică, și acolo unde cercetările s-au făcut, descoperirile sînt edificatoare. Astfel, peste biserica voievodală din Dăbîca s-a ridicat o biserică nouă, iar la locul numit „Bodîgă", la circa 1,5 km de cetate s-au descoperit trei biserici „suprapuse".[4] De asemenea sub biserica cetății Prejmer există „temeliile unei alte biserici, zidită de autohtoni, probabil chiar prin secolul VI, avînd planul în cruce grecească".[5] Această suprapunere nu a însemnat numai continuitate românească, ci acolo unde au avut loc colonizări, suprapunerile primesc și alte întruchipări. La Apulum „pe locul unui locaș de închinare păgîn (roman) s-a ridicat apoi catedrala episcopală catolică maghiară secolul XII, refăcută în secolul XIII)".[6]

Prin aceste suprapuneri pămîntul Transilvaniei tezaurizează biserici, în stil bizantin, stil romanic și gotic, și bineînțeles există bisericile de lemn o sinteză originală între civilizația românească a lemnului și goticul european.

Nu vom intra în detalierea prezenței și evoluției acestor stiluri în arhitectura bisericească din Transilvania, ci consecvenți cu ideea de suprapunere vom dezvălui chipul în care aceasta s-a manifestat în ridicarea și perpetuarea bisericilor de lemn. Mai întîi reținem o precizare a lui Nicolae Iorga, cu privire la trecerea în edificare, de la piatră la lemn: „Meșterul — comentează marele istoric o biserică construită la 1650 — s-a îndreptat în toate după clădirile de piatră și a pus astfel brîie de lemn cioplit, ca și colacele de la celelalte biserici, iar, la ferestre, în locul pietrei lustruite a așezat un cadru de stejar bine netezit".[7] Evident, nu peste tot faptele au urmat aceeași cale. Numeroase variante ale bisericilor de lemn prezintă o „analogie perfectă cu casa țărănească".[8] Faptul nu trebuie să surprindă, dimpotrivă, această suprapunere de elemente din compoziția arhitecturală a casei, în compoziția arhitecturală a bisericii, comunică înscrierea ambelor edificii într-o străveche civilizație a lemnului. Asemănările sînt uneori uimitoare. În Maramureș, spre exemplu, se întîlnește „și la locuințe și la biserici tinda, care este aceeași; vatra, acoperămîntul care e în două ape, ferestrele mici zăbrelite, motivele de decor cioplite, și temelia însăși a clădirii organizată în același tip la case și biserici și constînd din grinzile cele mai de bază".[9]

Unitatea arhitecturală dintre casă și biserică (ne gîndim la casa și biserica de lemn) merge departe, încît nu putem vorbi de suprapunere, ci de contopire, printr-o perpetuare a unor modele din străvechime, pentru care e mărturie nu numai compoziția, ci și cuvintele prin care sînt numite elementele acestei compoziții: „Latinitatea lexicului păstrat atît de unitar în graiul popular românesc certifică, evident, și originea acestui sistem constructiv, iar modul de dispunere a pieselor în operă într-o ordine prestabilită și fasonarea lor cu consecvență într-un anume fel se înscriu tocmai sensului indicat, desigur, de tratatele de arhitectură ale antichității. Deși mai toate textele au dispărut de mult, creația populară românească a păstrat în memoria sa mereu intactă comoara învățăturilor pe care i le-a sădit antichitatea".[10] Așadar, case și biserici, piatră, lemn și cuvinte, suprapuneri nemuritoare!

Traian Vedinaș

1 Cf. Ioan G. Coman, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, 1979, p. 20—25.
2 Epifanie Norocel, *Pagini din istoria veche a creștinismului la români*, 1986, p. 96.
3 Nicolae Gudea, Ion Ghiurco, *Din istoria creștinismului românesc*, 1988, p. 53.
4 Mirsea Păcurariu, *Începuturile Mitropoliei Transilvaniei*, 1980, p. 30.
5 Ibidem, p. 33.
6 Ibidem, p. 32.
7 Nicolae Iorga, *Istoria bisericii românești*, I, 1929, p. 371.
8 Virgil Vătășianu, *Istoria artei feudale în Țările Române*, 1959, p. 89.
9 I. D. Ștefănescu, *Arta veche a Maramureșului*, 1968, p. 31.
10 Andrei Pănoiu, *Civilizația lemnului*, 1977, p. 31.

Cifrul sufletesc al penitentului, în lumina fericitului Augustin

Cel ce iubește pe Dumnezeu dobîndește totul, și viața. Cel ce nu iubește pe Dumnezeu nimic nu este. Dumnezeu este dragoste, iar dragostea aceasta cere de la noi: dragoste. Cît de mare este dragostea prin care sufletul se apropie de Dumnezeu. Dă-mi, Doamne, inimă tare care să te iubească, cuget care să-și aducă aminte de Tine, înțelepciune care să te priceapă, cuvînt care să se țină tare de Tine. Risipește întunericul din cugetul meu, ca să te vadă pe Tine, să te cunoască și să te iubească. Tot cel ce te cunoaște pe Tine te și iubește, cunoscîndu-Te pe Tine puțin, puțin te iubește. Și fiindcă puțin te iubesc, puțin mă bucur de Tine. Fă Doamne, ca să te iubesc din toată inima, și din tot sufletul meu, și din tot cugetul meu, și din toată virtutea mea și din însuși creerul meu, și din toate încheieturile mele cele dinlăuntru. Omul singur, fără darul lui Dumnezeu nimic nu poate. Dumnezeu este lumina dreptilor. Doamne, lumina mea, deschide-mi ochii mei, ca luminîndu-mă să umblu în lumina Ta și să nu-mi mai împiedic piciorul meu de cursele ispititorului. Tu ești lumina, Doamne, Tu ești lumina fiilor luminii, Tu ești ziua care nu cere apus. În toate zilele vedem că pe cît se depărtează cineva de lumina Ta, pe atît mai vîrtos în întunericul păcatelor se învăluește. În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa se dorește sufletul meu spre Tine. Insetez, Doamne, căci Tu ești izvorul vieții, Tu ești nădejdea celor fără nădejde, Tu ești săturarea celor flămînzi, Tu ești mîngîierea veșnică. Fără darul lui Dumnezeu neputincioși sîntem către cele bune.

Doamne, Dumnezeul meu, lauda vieții mele și puterea mîntuirii mele, eu eram oarecum nădăjduind în puterea mea, dar aceasta nu a fost putere. Și vrînd să alerg așa unde mai mult socoteam că stau, acolo mai mult cădeam, și mai mult mergeam înapoi decît înainte, și ceea ce mi se părea că ajung, mai mult se îndepărta de la mine. Astfel în zadar încercam puterea mea, acum am priceput, că m-ai luminat. Că ziceam: aceasta voi face, și așa voi săvîrși. Dar mai apoi nu se făcea nici acesta și nu se săvîrșea nici aceea. A voi era, dar lipsea a putea. Alteori era a putea, dar voința lipsea. Toate acestea pentrucă nădăjduiam numai în puterea mea. Dar acum mă voi mărturisi și Ție, Doamne, Dumnezeul meu, Părinte al Cerului și al pămîntului, că nu va putea omul întru puterea sa, ca să nu se laude nebunește tot trupul. Nu este numai al omului a putea orice va voi, ci toți pașii omului de Tine se îndreaptă ai celor ce recunosc că nu de la sineși, ci de la Tine se îndreptează. Deci ne rugăm, pentru îndurările milei Tale, să binevoiești, Doamne, a mîntui pe cei ce i-ai zidit, că de vei voi poți să ne mîntuiești, și în voința Ta stă puterea mîntuirii noastre.

De s-ar umplea toată lumea de cărți și nu se poate tîlcui toată înțelepciunea Ta cea nepătrunsă. Fiindcă ești necuprins cu mintea, cela ce ești izvorul luminii și soarele strălucirii celei pururea veșnice. Mare ești și nemăsurat, bun ești și nimeni nu este bun ca Tine, a cărui voință este a voi, iar a voi este a putea. Care pe toate cîte le-ai adus în ființă, dintr-un nimic, ci numai voind le-ai făcut, care toată zidirea, fără osteneală cîrmuiești, și fără de supărare povățuiești. Care în tot locul ești, fără de loc. Toate le cuprinzi fără de cuprindere, pretutindenea ești fără de stare și mișcare, care de nici un rău nu ești pricinuitor, Care nimic nu este care să nu poți, și Tu cu adevărat deplin ești întru toate, și toate întru Tine.

Vai sufletului care nu-l cunoaște pe Dumnezeu, nu-l iubește nici nu-l caută. Cel ce nu grijește ca să vieze Ție, de acum e mort, cel ce nu cugetă la Tine e nebun, Ție, dar, celui ce ești nemărginit în putere mă încredințez pe mine, și mă dau și mă las Celui prin care sînt, și trăiesc și cuget.

În Tine nădăjduiesc și-mi pun toată nădejdea mea. Cu Tine mă voi scula, voi umbla și voi trăi, pe Tine te doresc și te iubesc și-ți slujesc. Să se odihnească sufletul meu întru Tine, Dumnezeul meu. Dă-mi, Doamne, cît știi că îmi este de folos. Tu ești precum credem și tu înveți ceea ce credem că ești mai mare decît oricare altul.

O, Doamne, Tu ești cu adevărat bun, iar eu rău, Tu ești îndurat, iar eu nemilostiv, Tu ești sfînt, iar eu necurat. Tu ești lumina, iar eu orb, Tu viață ești iar eu mort sînt fără de Tine, către Tine scriu această scrisoare, citește și mă mîntuiește. Bolnav sînt și pe doctor chem. Fără Tine nu pot nici să Te laud, căci Tu ești lumina, eu întuneric, Tu ești viața iar eu moartea. Tu ești adevărul iar eu deșertăciunea. Înaintea Ta este sănătatea mea neputința mea. Mă rog Ție păzește-mi sănătatea și vindecă-mi neputința. Mîntuiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă și-mi ajută precum Tu știi că este de folos sufletului și trupului, căci Tu toate le știi, toate le poți, cela ce viezi în vecii vecilor.

Pr. prof. Nicolae Neaga

Tricolorul

Mi-e dor, mi-e dor de tine
de cîmpul tău albastru,
de galbenul de grîne,
de sîngele color!
Simbol de libertate.
Plătită'n mii de jertfe,
aș vrea să domini cerul,
iubite tricolor!

Să mai trăiesc odată,
mi-e ruga'nflăcărată
să pot vedea cum mîndru
tu fâlfăi sus pe cer,
în țara desrobită
pe fruntării deschise
și'n mâni descătușate
care ocrotire-ți cer!...

La troița din răscruce
Ce-au pângărit păgînii,
în colbuita cale
aș vrea să mă închin:
răpit de bucurie
și sfânta mulțumire,
durerea iobăgiei
acolo să mi-o alin.

Iar tu, simbolul patriei,
să te resfrîngi în lacrimi,
ca-n picături de ploaie
culori de curcubeu,
cu el să fii eraldul,
prevestitor de pacea
cea binecuvîntată
de cer și Dumnezeu!

Mi-s ochii tulburi...

Mi-s ochii tulburi și mi-e haina ruptă...
Eu vin din luptă..., plec în luptă...
În a vremii uriașă, ne-ntreruptă luptă...

Nu vreau să poposesc, să mă jelesc, să scapăt...
Nu vreau nimic în schimb să capăt...
Vreau lupta, lupta ne'ndurată, pîn'la capăt!

ARON COTRUȘ

DESPRE VIAȚA VEȘNICĂ

Simbolul credinței creștine — Crezul — se sfîrșește cu fraza: „Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie"... Deci credința în nemurirea sufletului, în învierea morților și în viața viitoare e o învățătură fundamentală a creștinismului, o dogmă a Bisericii, de cea mai mare importanță pentru noi.

De aceea, trebuie să ne oprim asupra acestei probleme, să căutăm temeiurile pe care se reazemă, ca să ne cîștigăm convingerea fermă despre realitatea lumii de dincolo de moarte și să înțelegem apoi cum trebuie să ducem viața aici pe pămînt, ca să cîștigăm și noi viața veșnică.

Trebuie să facem aceasta, pentru că mulți spun: „Nu există suflet, ci numai materie și forme derivate ale ei, vibrații ale materiei; nu este viață veșnică, viață viitoare, toată viața noastră e aici pe pămînt și odată cu moartea s-a sfîrșit totul. Viața viitoare e un vis al unora, o himeră; realitatea e aici pe pămînt: aici e și raiul și iadul. Ceea ce numim suflet și funcții ale sale, sînt trupul și funcțiile fiziologice, organice ale creierului, iar gîndirea e produsul creierului"....

Aceasta ne obligă să examinăm credința noastră, ca să vedem unde e adevărul:

Și examinarea să o facem atent și amănunțit, ca orice îndoială să fie alungată. De ce este oare atîta nevoie de aceasta?

Pentru că de răspunsul pe care îl vom da atîrnă toată orientarea vieții noastre de aici. Răspunsul e hotărîtor: el influențează tot viitorul nostru, toată purtarea noastră în lume, precum, la fel, de el depinde și cîștigarea vieții veșnice.

Căci, dacă nu este viața viitoare, — ne spune marele Apostol Pavel — „zadarnică e și predica noastră și credința voastră". Dacă e numai viața aceasta, atunci trebuie să scot din ea tot ce pot scoate: toate bucuriile, toate plăcerile, toate distracțiile. Căci, de ce să renunț la ceva? Să mănînc, să beau, să mă veselesc, să fac tot ce-mi place, ce-mi priește mie, căci după moarte nu va mai fi nimic și nu voi mai simți nimic. De ce să fac bine altuia, de ce să ajut pe aproapele, de ce să mă jertfesc pentru ceva, de ce să fac pofta altora și nu pofta mea, dacă această renunțare nu-mi va fi răsplătită de nimeni, niciodată?

Dimpotrivă dacă e viață veșnică, dacă sufletul meu e nemuritor și eu voi învia — atunci toate cele de pe pămînt se privesc cu alți ochi, atunci toate strădaniile mele trebuie să le îndrept ca să cîștig această viață.

Voi suferi cu răbdare toate cele ce mă pot sprijini să dobîndesc mîntuirea. Voi renunța la unele plăceri personale, dacă ele mă îndepărtează de marele meu scop. Mă voi jertfi pentru țară, căci acest act e sublim, el pornește din credință și iubire și aduce o dobîndă neprețuită: viața după moarte. Voi renunța la egoism și la plăcerile mele josnice, căci generozitatea, dărnicia, înfrînarea sînt virtuți ce-mi aduc ca răsplată de la Dumnezeu bunurile nepieritoare și desfătările veșnice.

Ce mai contează pentru mine nedreptatea ce mi se face, mizeria, răul — dacă știu că după moarte, zorii unei fericiri nespuse și pururea înnoite se ivesc? Voi căuta să le schimb în bine, căci sînt dator să lupt pentru bine — să schim urîtul în frumusețe, mizeria în bunătate, boala în sănătate, nedreptatea în dreptate, plînsul în bucurii senine, tot răul în bine. Mă voi strădui pentru asta. Dar de nu voi reuși, nu voi dispera: voi îndura toate cu bărbăție și avînt, știind că „durerile de acum nu pot să stea în cumpănă cu mărirea care va să se arate pentru noi" (Romani 8, 11).

Iată cît de important este să cred în viața veșnică.

Însăși viața terestră capătă acum alt aspect, altă orientare, alt înțeles, alt conținut și altă importanță... mult mai mare importanță. Ea e răstimpul pregătirii pentru lumea de dincolo; e răgazul luptei pentru bine și frumos, pentru adevăr și dreptate, pentru pace și sfinte bucurii; e o introducere la cîntecul vieții fără de sfîrșit, care va începe dincolo de moarte. Orice clipă a ei e prețioasă și nici una nu trebuie pierdută în zadar, căci fiecare clipă de-acum e o treaptă pentru urmarea în Împărăția lui Dumnezeu.

Punînd această problemă, ne așezăm la o răscruce: două drumuri se deschid: unul merge spre o convingere puternică în nemurire și în înviere, într-o viață veșnică; celălalt duce la necredință, la îndoieli, la tăgăduirea lui Dumnezeu, a sufletului și a vieții de după moarte.

Trebuie să alegem pe ce drum pornim. Unul duce la viață, la fericire și la mîntuire; celălalt — la moarte și la o pedeapsă veșnică.

Clipa e decisivă.

Pr. N. Grebenea

ONOAREA

Unul din bunurile spirituale pe care le poate avea omul este onoarea. Ea constă în conștiința exterioară, opinia publică favorabilă cu privire la o anumită persoană. Dar, ca și demnitatea, onoarea dezvăluie și conștiința lăuntrică, atitudinea omului față de sine însuși. Ea este sinonimă cu o conștiință morală curată.

1. În sfera onoarei aprecierea raportului dintre valoarea bazată pe impresia ori intuiția opiniei publice și conduita individuală are și aspecte delicate. Căci valoarea morală personală nu corespunde, întotdeauna, cu opinia publică. Adesea nu sîntem, în realitate, așa cum socotesc alții că sîntem. Valorăm, moral, fie mai mult, fie mai puțin decît apreciază profesorii noștri, superiorii noștri, subalternii, colaboratorii ori chiar părinții.

2. Onoarea este și obiect al dreptului natural. Potrivit acestui drept, omul este îndreptățit să pretindă și să primească ceea ce este al său. Dar RESPECTAREA IMPUNE ȘI OBLIGAȚIA CORESPUNZĂTOARE. Între onoare și respectarea unor îndatoriri de demnitate există o strînsă legătură. Atunci cînd obligațiile morale sînt încălcate, Dumnezeu îngăduie să se piardă

(Continuare în pag. 4)

Pr. Gh. Rățulea

Religia în școală

Învățămîntul religios a făcut parte întotdeauna din procesul de educație și instruire desfășurat în școala românească. Între cele două instituții, cu deosebire înainte de 1918, a existat o colaborare și întrajutorarea de mare folos pentru cultura poporului nostru și pentru promovarea intereselor acestui popor. Cînd, în primii ani după realizarea idealului unității naționale, Biserica a renunțat la unica ei școală (de școli superioare nu era nici vorbă), de dragul realizării unității spirituale a poporului nostru, nimeni nu se îndoia de rolul binefăcător al educației religioase în școală. Ea se făcea fără obstacole în cele două ore pe săptămînă în cadrul programului școlar și se desăvîrșea în biserică în legătură cu serviciile divine.

Eliminarea învățămîntului religios din școala românească își are istoria ei. Nu este în intenția noastră a face istoricul raporturilor dintre Biserica și școala românească în anii dintre cele două războaie și după aceea pînă la nefasta și arbitrara separare din anul 1948. Cîteva momente din această istorie vor fi suficiente, credem, spre a arăta că această despărțire a fost pregătită de mult de anumite forțe oculte din viața politică și socială a poporului nostru. Separarea s-a produs efectiv în anul în care, neexistînd nici un fel de opoziție, nici nu se putea exprima vreo altă atitudine decît cea urmărită de sus. Se spunea pe atunci (și poate se mai susține și azi de către unii intelectuali) că religia este o problemă personală și dacă e vorba să se facă o educație și instrucție religioasă, aceasta să se facă doar în biserică, nu cumva — vezi, Doamne! — mintea tinerilor, îndrumată exclusiv pe calea materialismului ateu, să poată cunoaște și altă ideologie decît cea oficială.

După încercări, mai voalate sau mai pe față, în 1941, s-a pus chestiunea reducerii oreleor de religie în școală la *una pe săptămînă*. Pamfil Șeicaru, cunoscutul pamfletar și mare admirator al unor curente occidentale, a propus ca pentru învățămîntul religios preotul să aibă la dispoziție biserica. Un altul, scriitor apreciat altfel, dar apucat pe calea unor concepții șovine-antisemite, cerea, nici mai mult nici mai puțin, să se elimine din învățămîntul religios „toți semiții din Biblie, pe Adam, pe Moise, ba chiar și pe Hristos". Au primit, la timpul său, ei și cei de o părere cu ei, răspunsul cuvenit.

Într-un ziar din anul 1944, un oarecare P.P. Stănescu, cerea ca religia „ca cultivatoare a obscurantismului", ca „o problemă de conștiință personală", să fie suprimată ca obiect de studiu obligator, iar filosofia (care, pe semne, nu-i plăcea) „să fie redusă la cîteva noțiuni cu totul elementare". Vom mai nota și atitudinea unor membri ai Societății Scriitorilor Români, din 1944, — zilele în care ostașii noștri duceau lupta pentru eliberarea deplină a pămîntului românesc — cerînd „separarea Bisericii de Stat". În decembrie 1944, ministrul Cultelor și Artelor, Gh. Pop, făcea „declarații liniștitoare" prin care arăta necestiatea ca „educația să se facă pe temeiul învățăturii religioase". Această declarație n-a împiedicat însă faptul, curînd petrecut, ca printr-un decret lege, catehizația să fie eliminată cu totul din învățămîntul muncitoresc. Era o primă lovitură dată Bisericii dar și un grav prejudiciu adus poporului român. Biserica noastră n-a meritat un astfel de tratament, cu atît mai mult cu cît ea n-a pornit, ca în Apus, atitudini dușmănoase față de Stat (de tipul Kulturkampf-lui german sau cel din Franța), ci de dragul păcii și din iubire de neam, a renunțat, precum am fesională creată de Șaguna. Zaarătat mai sus, la școala ei condarnic s-au ridicat spirite luminate (ca Tudor Arghezi) și pedagogi de talia lui G. G. Antonescu, protestînd împotriva acestor măsuri. Se pregătea calea pentru suprimarea totală a învățămîntului religios din școală. Urmările se cunosc și nu vom insista asupra lor.

Ar fi greșit totuși să se creadă că în toți acești ani, pe care-i numim „de tristă amintire", Biserica a renunțat la catehizarea tineretului și a celorlalți credincioși vîrstnici, cum afirmă unii rău-voitori. Sfîntul Sinod a dat îndrumări preoților să catehizeze și foarte mulți au îndeplinit această îndatorire esențială a lucrării pastorale, așa cum au putut, unii chiar expunîndu-se unor grele suferințe. Centrele eparhiale, în deosebi cele din Transilvania, au publicat cărți religioase, chiar catehisme, ca cel de la Arad (1956) și de la Sibiu, calendare-almanah cu expunerea învățăturii de credință creștină ortodoxă. Toate acestea, precum și alte activități misionare, au suplinit lipsa catehizației în școală, la care Biserica n-a renunțat niciodată.

Între darurile libertății, cîștigată cu atîtea sacrificii, în deosebi din partea tinerilor noștri, se numără și readucerea învățămîntului religios în școală; e adevărat, încă parțial și destul de timid. Trebuie să spunem că, cu mici excepții, reîntroducerea religiei în învățămîntul școlar a fost bine primită. S-au bucurat copiii și învățătorii (ei înșiși lipsiți pînă acum de cunoștințe religioase, măcar atît cît pretinde cultura generală a unui intelectual și calitatea de creștin botezat) dar mai ales s-au bucurat părinții care și-au dat adeziunea scrisă pentru ca fiii lor să învețe religia, pe care ei, la timpul lor, n-au putut s-o învețe. Experiența personală a acestui prim trimestru, ca unul care am apucat și predat mulți ani religia în școală, ne permite să întrevedem un viitor frumos acestui tineret care crește azi sub soarele libertății și se încălzește la lumina și căldura învățăturii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Se pare însă — și trebuie s-o spunem — că acest dar al libertății ne-a surprins nu îndeajuns de pregătiți. Ne lipsesc uneltele de lucru, cărți de religie și mai ales catehisme, dar, mai presus de toate avem nevoie de mai multă însuflețire și pregătire teologic-pedagogică pentru a face față cu succes sarcinei de mare însemnătate a învățării religiei, pentru cei mici ca și pentru cei mari.

Dar, despre acestea, cu alt prilej.

Pr. dr. Gheorghe Lițiu

— Eu sînt Dumnezeul cel Atotputernic; fă ce-i plăcut înaintea mea și fii fără prihană.

(Facere 17, 1)

Elemente pentru un dialog între Biserica Ortodoxă şi cea Catolică Orientală de rit bizantin (unită)

(Urmare din pag. 1-a)

către delegaţii romano-catolici aparţinînd Bisericilor orientale de rit bizantin (uniţi), (Mgr. D. Salachas din Grecia ş.a.), sînt grăitoare prin ele însele şi nu mai necesită nici un comentariu. Ele ar trebui doar recitite cu atenţie de mai multe ori.

O altă întrunire a unei comisii speciale instituite de Comisia mixtă internaţională de dialog care a avut drept temă tot *uniatismul şi locul lui în procesul dialogului dintre Bisericile ortodoxă şi catolică*, a avut loc şi la Viena între 26—31 ianuarie 1990. Participanţii romano-catolici au fost *cardinalul Johannes Willebrands, arhiepiscopul Cassidy*, ambii din Consiliul Pontifical pentru Unitate, *cardinalul Franz König*, fost primat al Austriei, *episcopul Alfred Nossol* (Polonia), *prof. Jean Corban* (Belgia), *Mgr. Dimitrios Salachas* (unit din Grecia), *prof. E. Suttner* din Austria şi *pr. Ronald Roberson* din Consiliul pontifical pentru unitate, de la Vatican. Nici de data aceasta nu vom mai numi pe participanţii ortodocşi.

Iată cîteva din Hotărîrile luate la această întrunire din Viena, întrunire care a stabilit, de altfel, premizele discuţiei şi Documentului de la Freising, din care am prezentat extrasele anterioare. Mai jos, extrase din Documentul de la Viena:

1. *„Uniatismul nu mai poate fi considerat drept un model pentru unitatea Bisericilor, pentru că ecleziologia pe care o are la bază nu se inspiră din Tradiţia comună a Bisericilor noastre"*.

2. *„Pentru acest motiv în calea noastră spre unitate va trebui să luăm drept model Biserica nedespărţită"* (deci situaţia de dinainte de schisma din 1054 n.n.).

3. *„Trebuie respinsă orice formă de prozelitism care ar merge împotriva libertăţii religioase a conştiinţei, folosind mijloace ilicite sau nelegitime"* (cf. Punctele 1, 2, 4).

Iată aşadar ce se gîndeşte în *Comisia de dialog* despre uniatismul care la noi doreşte să intre în posesia fostelor biserici, ai căror credincioşi cu o jumătate de secol în urmă au revenit la Biserica mamă ortodoxă, pe care strămoşii lor au fost siliţi la 1700 s-o părăsească şi să se unească cu Roma. Se urmăreşte ca, în felul acesta, printr-o stratagemă, să-i reconverteasca pe ortodocşi la catolicismul oriental de rit bizantin. Stratagema e aceea de a-i lipsi pe ortodocşi de biserici şi a-i obliga să meargă la bisericile care ar deveni catolice de rit bizantin şi cărora li s-ar da preoţi catolici, evident de rit bizantin, căci aceştia impropriu se mai numesc astăzi uniţi.

Nu este oare aceasta o formă de prozelitism, în sensul în care vorbeşte punctul 3 de mai sus (Viena), şi punctul 1 din Documentul de la Freising?

Fără îndoială că aceasta constituie o acţiune de prozelitism catolic, căci credincioşii şi preoţii, lăsaţi în pace, rămîn ortodocşi, convinşi că se află într-o Biserică în care li se asigură sfinţirea tuturor evenimentelor vieţii (botez, cununii, înmormîntări etc.) şi mîntuirea veşnică. Acest lucru îl recunoaşte şi Roma catolică prin semnarea Declaraţiei de la Freising (p. 2).

Şi atunci de ce noi românii să fim din nou tulburaţi? De ce să fim din nou dezbinaţi? Nu ne-a fost de ajuns cît ne-au dezbinat habsburgii la 1700? Şi de cîte ori n-au profitat de aceasta şi alţii în Transilvania? Dacă se doresc documente, există mii de pagini de documente. Dar n-am dori să intrăm în polemici. Am răbdat pînă acum insulte, adesea grosolane, într-o anumită presă catolică orientală de rit bizantin. Vom mai răbda. Prin insulte nu se va cîştiga nimic. Noi mai credem într-un dialog care să poată asigura liniştea tuturor conştiinţelor, a tuturor credincioşilor. Şi celor ce vor să fie catolici orientali de rit bizantin (uniţi), şi celor ce vor să rămînă *ortodocşi*. Dar fără a se apela la falsuri, la o logică falsă, retorică şi plină de sine, şi fără stratageme care să creeze condiţii pentru prozelitism. Să nu se uite că prozelitismul înseamnă fie înşelarea, fie violentarea conştiinţelor, tocmai prin *„mijloace ilicite şi ilegale"*, şi numai prin astfel de mijloace. Altfel, prozelitismul n-ar avea nici o şansă de succes. Dovada e limpede în faptul că, *dacă ortodocşii ar fi lăsaţi în pace, nici unuia nu i-ar mai trece prin gînd să se facă catolic oriental de rit bizantin (unit)*.

Dar la noi, şi în alte părţi, se întîmplă tocmai astfel de folosiri de stratageme. Unele mai acoperite, altele chiar deschise.

Documentul de la Viena, pe care l-am mai citat, consideră că, astăzi, cînd nu mai există Biserici greco-catolice sau unite cu Roma, ci Biserici catolice orientale de rituri diferite, între care şi ritul bizantin (constantinopolitan), deoarece acestea au fost trecute la catolicism, doar cu rit bizantin, pînă şi folosirea de către foştii uniţi a ritului şi a veşmintelor liturgice, care sînt de tradiţie ortodoxă, pot fi considerate mijloace ascunse de prozelitism, de atragerea prin înşelare la catolicismul oriental de rit bizantin, făcîndu-i pe cei ce aderă la el să creadă că rămîn de fapt ortodocşi, aşa cum se considerau în fapt uniţii de altădată din Transilvania. Această stratagemă „trebuie respinsă", se spune în pct. 6 din Documentul Comisiei de dialog, de la Viena.

Altfel se pune problema cu credincioşii care vor, în mod declarat, să fie catolici (fie şi de rit bizantin). Unde sînt, şi dacă sînt majoritari, ei vor avea biserica cu ei. Ortodocşii nu au nici o obiecţie în privinţa aceasta. Ortodocşii au obiecţii numai din punct de vedere teologic (eclesiologic), considerînd că doctrina catolică, de orice rit ar fi, nu oferă nimic în plus decît oferă Ortodoxia, adică mîntuirea. Dar ortodocşii se folosesc de această obiecţie numai atunci cînd se urmăreşte abuziv convertirea ortodocşilor la catolicism, nu atunci cînd credincioşii înşişi se doresc catolici.

*

Iată temeiuri pentru un dialog serios şi realist.

*

Dar să căutăm şi altele:

Problema catolicismului sub masca unită a fost reluată pe plan internaţional şi din alt unghi. S-a recomandat, pe baza hotărîrii Conferinţei de la Rhodos, care a iniţiat dialogul dintre Ortodoxie şi Catolicism ca cei care altă dată se considerau uniţi cu Roma să se decidă liber dacă se vor contopi în Ortodoxie, sau în Catolicism, aceasta mai ales acum, cînd Roma îi numeşte în toate documentele *„catolici orientali de rit bizantin* (constantinopolitan)". Deci sînt consideraţi pur şi simplu *catolici*. Doar ritul e altul. Dar ritul rămîne în acest caz doar o simplă stratagemă prozelitistă! Ceea ce a început să se simtă! Vechea înţelegere de unire cu Roma de la 1700 ca *„legea românească să rămînă neschimbată"*, deci ortodoxia credinţei, nu numai a ritului, a început de mult să fie uitată de uniţi. Acum, prin ce mai sînt ei „greco", adică „ortodocşi"? Să ne spună chiar ei. Căci dacă „greco", adică ortodoxia, ar mai însemna ceva pentru ei, atunci ce înseamnă violenţele de la 11 noiembrie 1990 de la Baia Mare, cu prilejul instalării noului episcop ortodox al Maramureşului? Au fost aduşi din sate cîteva grupuri care au ocupat treptele bisericii, încercînd împiedicarea ceremoniei instalării episcopului şi chiar slujba Sfintei Liturghii. Filmul ar trebui trimis Sfîntului Părinte, ca să vadă cum înţeleg fraţii catolici orientali de rit bizantin, sub masca de uniţi, că sînt „Biserică-Soră" cu noi! Nici ateii n-au încercat să tulbure o Sfîntă Liturghie, aşa cum au făcut cei vreo 150—200 de catolici orientali de rit bizantin, la Baia Mare, strigînd lozinci jignitoare la adresa Ortodoxiei, ţipînd, insultînd pe preoţii şi pe ierarhii care, atunci cînd se întîlnesc cu Sfîntul Părinte, se îmbrăţişează ca nişte fraţi buni şi iubitori! De faţă erau şi cca 30.000 de ortodocşi, dar aceştia au stat cuminţi, liniştiţi, pe locurile lor. N-au ridicat mîna să lovească, n-au vociferat, ci au ascultat vreme de trei ceasuri slujba şi cuvîntările rostite, fără a jigni pe nimeni, fără a riposta celor care, dintr-un colţ de piaţă în care avea loc slujba, în faţa bisericii, strigau la ei.

Grupul de uniţi era chiar înarmat cu obiecte de metal şi cu cuţite. Un student ortodox a trebuit dus la spital! Mulţi preoţi ortodocşi au fost loviţi. Episcopii au fost insultaţi, s-a strigat la ei, au fost îmbrînciţi. Nimeni nu s-a apărat. S-au purtat toţi cu demnitate şi răbdare. Era evident că ceea ce se petrecea era rezultatul unui scenariu pus la cale mai dinainte. Turbulenţii nici nu erau localnici. Fuseseră aduşi anume ca să facă scandal.

Despre cele întîmplate la Baia Mare s-a dus vestea în toată lumea catolică. Şi, bine înţeles, şi în cea ortodoxă.

În urma celor întîmplate a protestat imediat Conferinţa Bisericilor Europene (v. spre ex. S.O.E.P.I., nr. 36 din 16 nov. 1990, p. 13).

Iată textul: *„Conferinţa Bisericilor Europene şi-a exprimat puternica simpatie faţă de Bisericile ortodoxe membre care au de suferit în urma acţiunilor violente din partea uniţilor... Prezidiul condamnă folosirea violenţei, recomandînd dialog paşnic în spirit de reconciliere în Hristos"*.

Conferinţa părţii ortodoxe din dialogul cu Biserica romano-catolică, întrunită la Constantinopol în luna decembrie 1990, a condiţionat continuarea dialogului dintre Biserica Ortodoxă şi cea Catolică, de rezolvarea problemei Bisericilor catolice de rit oriental (foste unite) în sensul revenirii la dialog şi la evitarea violenţelor şi a prozelitismului. Convorbirile vor continua pe această temă cu romano-catolicii.

Revenind la cele întîmplate la Baia Mare, am întreba: oare cînd au fost instalaţi episcopii catolici orientali de rit bizantin, la Baia Mare, la Cluj şi la Blaj, tot în 1990, s-a aflat vreun singur ortodox care să strige, să ridice vreo pancartă insultătoare, care să încerce să împiedice slujba? Erau acolo desigur şi ortodocşi, şi chiar foarte mulţi, adunaţi dintr-o firească şi frăţească, să-i zicem curiozitate, dar toţi au respectat şi Sf. Liturghie, şi ceremonialul instalării episcopilor catolici orientali de rit bizantin.

Convorbirile de la Viena, ca şi cele de la Freising, dintre membrii Comisiei mixte internaţionale de dialog dintre Biserica ortodoxă şi cea Catolică, au condamnat violenţa prozelitistă şi au făcut apeluri la dialog şi pace:

„În nici un caz nu ar trebui să se folosească metode de constrîngere pentru rezolvarea vreunei probleme între Bisericile noastre. Folosirea violenţei, pentru a face cunoscute revendicările, este contrară învăţăturii creştine şi trebuie să fie condamnată fără ezitare" (c. 8 din Documentul de la Viena).

Unii dintre catolicii orientali de rit bizantin (uniţi) care scriu fără încetare împotriva ortodocşilor, acuzîndu-i de toate relele, îi acuză pe aceştia de violenţe folosite împotriva foştilor uniţi care n-au revenit la Ortodoxie mai ales în 1948. Oare aşa să fie? S-ar putea aduce dovezi? Dacă a fost aşa, ortodocşii au greşit şi îşi cer iertare. Dar oare şi-au cerut vreodată iertare uniţii pentru violenţele dintre 1700 şi 1761, an în care li s-a permis ortodocşilor să aibă şi ei un episcop? Violenţele au continuat şi după aceea. Peste 150 de mănăstiri au fost distruse cu tunul de catolicii conduşi de generalul Bucow. Petru Maior, istoric unit, în *„Istoria Bisericii"*, arată că cele două regimente ale lui Bucow erau *„alcătuite din oameni uniţi şi din feciorii preoţilor celor uniţi"*. Mănăstirea Sîmbăta a fost dărîmată cu tunurile în anul 1785. Acelea nu au fost violenţe? Şi nu numai din partea statului habsburgic, ci şi din partea clerului unit. Dacă se vor cere documente, există.

Iată un exemplu, luat la întîmplare, tot din *„Istoria Bisericii Românilor"*, de unitul Petru Maior, aşa ca să nu fim cumva acuzaţi că ne folosim de un istoric ortodox. E vorba de prinderea şi chinuirea preotului ortodox Ioan Molnar din Sadu, zis *Popa Tunsu*. *„Pe acesta, pentru că s-au fost hirotonit preot în Ţara Românească, preste poruncile împărăteşti şi cele canonicesti* (deci pentru că s-a hirotonit ortodox, peste munţi, n.n.), *l-au fost tuns vlădica Aron* (episcop unit n.n.)". Dar cu aceasta nu s-au terminat prigonirile bietului preot ortodox. *„Acesta* (Popa Tunsu) *întorcîndu-se peste noapte la Pogăceaua, protopop Gheorghe de la Maroş Vaşarhei şi protopop Daniil de la Uilac,* UNIŢI (s.n.), *sculînd cătane împărăteşti şi alţii, au mers în noaptea aceea la Pogăceaua, ca să prindă* pe *TUNSU"*. Mai departe Maior spune că *„protopopul Daniil purta pistoale în vremile acelea"*. Cătanele l-au prins pe Popa Tunsu şi *„îl deteră în mîinile zişilor protopopi"*. Aceştia *„îi legară picioarele pe sub foalele calului"* şi îl predară autorităţilor care îl închiseră la Viena. După ce l-au eliberat, l-au obligat să nu se mai întoarcă în Ardeal, şi aşa muri în Banat. Nu mai e nevoie de nici un comentariu. (v. *Şcoala Ardeleană*, ed. de Emil Boldan, Buc. 1959, p. 227, 229).

Tot Petru Maior scrie şi despre metodele de propovăduire ale episcopului unit Atanasie Rednic, urmaşul lui Petru Pavel Aron. Iată cum proceda Vlădica Atanasie Rednic: *„pe neuniţi cu cătane îi silea să se adune a auzi propovăduirea lui"*. Ce înseamnă cătane ştim. Petru Maior mai spune însă şi aceea că *„Vlădica Atanasie s-a ostenit în zadar... fără de nici un rod înturnîndu-se acasă"*. Românii şi atunci se voiau şi rămîneau ortodocşi! (vezi *Istoria*, cit. supra, p. 230).

Dacă aceasta a fost situaţia în anul 1700 şi în anii următori, de ce Biserica Ortodoxă Română este astăzi acuzată în termeni jignitori? De ce se scriu pagini ofensatoare la adresa marelui mitropolit Nicolae Bălan în presa catolică orientală de rit bizantin, ca şi cum ar fi fost o crimă că-şi apără Ortodoxia şi voia unitatea spirituală şi bisericească a tuturor românilor, aşa cum fusese ea înainte de 1700, cînd toţi românii erau ortodocşi, fii ai Bisericii strămoşeşti, Biserica Ortodoxă Română?

*

* *

Dacă am dialoga, s-ar găsi mijloace care să restabilească un climat mai sănătos între cele două Biserici, climat care să ne ajute să renunţăm, şi unii şi alţii, la argumentări prea des triumfaliste, acuzatoare şi lipsite de dragostea creştină. Unii se bat în piept ca fariseul din parabola Mîntuitorului, că ei sînt dreptii, martirii, curaţii, nepătaţii, iar Biserica Ortodoxă e trimisă la locul vameşului, fiind fără jenă numită în tot felul, deşi ea a ţinut aprinsă în popor candela credinţei, care nu s-a stins vreme de aproape jumătate de secol. Biserica Ortodoxă a propovăduit credinţa, a păstrat şi restaurat bisericile, a întreţinut şcolile teologice, cu foarte mulţi elevi şi studenţi, a tipărit cărţi şi multe reviste teologice, a construit biserici noi, a dat asistenţă religioasă permanentă credincioşilor. Nimic din toate acestea nu i se recunoaşte de către fraţii din strana cealaltă. Se văd doar păcate şi greşeli, şi nu se pierde nici o ocazie de a se face caz de aceasta şi de a se maximaliza. Unde e sentimentul de „frate", de Biserică-soră? Cum să dialoghezi cu cineva care te dispreţuieşte şi te denunţă mereu?

În ultima vreme preoţi uniţi, foarte bătrîni, scriu unor ierarhi ortodocşi scrisori anonime, cu scrisul tremurat şi cu foarte bună credinţă, şi îndeamnă la omenie, la dragoste şi, mai ales, fac mereu referire la faptul că tot episcopatul greco-catolic a fost martirizat. Sînt scrisori emoţionante, adevărate, si le apreciem din toată inima. Mai mult decît am putea aprecia interviurile unor alţi fraţi, *drepţi peste măsură!* Numai că şi scrisorile bătrînilor cuminţi sînt şi ele unilaterale, şi tot cam de pe poziţia celui „drept" din parabola Mîntuitorului. Ei spun: *„Noi am suferit. Noi sîntem drepţi. Voi sînteţi păcătoşii. Vă iertăm, dar daţi-ne bisericile foştilor credincioşi uniţi"*. Dar ierarhii cum să dea bisericile, dacă bisericile nu sînt ale ierarhilor, ci ale credincioşilor? Şi credincioşii vor să şi le păstreze. Sînt ortodocşi cu tot cu bisericile lor. Şi în anul 1700 cei care au trecut la uniaţie au trecut cu bisericile cu tot, care fuseseră ortodoxe. N-ar fi aceasta un bun temei de dialog contemporan, pe premize şi practici istorice cunoscute?

Si-apoi de ce să se tot amăgească fraţii catolici orientali de rit bizantin cu iertarea de care am avea nevoie. Ar trebui să mulţumim toţi cei ce simţim româneşte, Bunului Dumnezeu, că preoţii ortodocşi, între care şi cei reveniţi în sînul Bisericii mame strămoşeşti, aproape jumătate de secol au menţinut credinţa, lăcaşurile, obiceiurile, datinile. În rest, să găsim o soluţie de convieţuire potrivit cu realităţile de azi, cînd unii din fraţii români vor să devină catolici orientali de rit bizantin Dar cum să redăm acestora *„in integrum"* pe credincioşii care nu mai sînt sau bunurile ce aparţin de drept şi de fapt credincioşilor reveniţi la Biserica strămoşească, ortodoxă? După această logică, catolicii ar trebui să-i ceară înapoi pe toţi protestanţii. Şi toate catedralele care s-au protestantizat odată cu credincioşii. Pe acelea nu le cer. De pildă *Biserica neagră* din Braşov şi mai aproape de noi, chiar Catedrala protestantă din Sibiu, la origine catolică. Le-au lăsat credincioşilor, că erau ale lor. Aşa e şi cu bisericile foste unite care au redevenit ortodoxe, odată cu credincioşii lor reveniţi la Ortodoxie. Cum să desparţi credincioşii de biserici? E creştineşte? Sau e cu intenţie prozelitistă, de a-i transforma pe ortodocşi în catolici orientali de rit bizantin? Acesta nu are deloc aerul de a fi ecumenism în spirit de Biserică-soră! E în afară de orice îndoială că nici Sfîntul Părinte n-ar fi de acord cu aşa ceva.

Un confrate preot catolic oriental de rit bizantin, într-un interviu publicat în „Viaţa creştină" din anul 1990, în care îi gratulează din abundenţă pe ortodocşi cu epitete ca „adversari", şi altele şi altele, se prevalează mereu de „jertfa" şi „suferinţele" Bisericii sale. Face din aceasta nu atît un capital spiritual, de evaluat în ceruri, cum s-ar cuveni, cît unul politic şi de răzbunare.

În legătură cu aceasta, fraţii catolici orientali de rit bizantin, ar trebui să ştie că nu numai foştii uniţi au suferit. Şi să fie siguri că ortodocşii îi cinstesc sincer pe toţi cei care au suferit. Evident, nu ca pe alţii care au preferat să „sufere" devenind membri de partid comunist, decît să se facă ortodocşi!

Dar oare Biserica Ortodoxă n-a suferit? Sutele, poate miile de preoţi şi călugări trecuţi prin Aiuduri şi canale, prin mine şi Jilave, nu merită să fie pomeniţi? Părintele Dumitru Stăniloae, părintele Arsenie Boca, părintele Benedict Ghiuş, părintele Sofian Boghiu, părintele Roman Bragă, părintele Felix Dubneac, părintele Grigorie Băbuş, părintele Cleopa Ilie, părintele Arsenie Papacioc, părintele Bartolomeu Anania, părintele Vasile Vasilache, părintele Daniel Tudor, profesorii Tudor Popescu, Constantin Tomescu, Nichifor Crainic (Bucureşti), preoţii Ilarion Felea (Arad), Liviu Munteanu, Ioan Bunea şi Florea Mureşan (Cluj) şi preoţii: Zosim Oancea, Cornel Dascăl, Gheorghe Opriş, Ioan Naftanailă, Victor Dîmboiu, Ioan Florea, Ioan Roman, Giurgiu Ioan, Romul Ciora, ca să ne limităm numai la cîţiva din Arhiepiscopia Sibiului. Sînt numai cîteva nume, şi nu oarecare, din sutele şi sutele de clerici ortodocşi arestaţi şi condamnaţi sub regimul comunist. Am putea pregăti o listă care ar umple multe pagini. Şi o vom pregăti, dacă strana cealaltă crede că acesta e un argument de care se pot prevala doar foştii uniţi. Ei se laudă cu ierarhii lor. Şi noi îi lăudăm. În orice caz îi lăudăm mai mult decît pe Atanasie Anghel din 1700 care şi-a călcat jurămîntul şi faţă de Mitropolitul Teodosie care l-a hirotonit la Bucureşti, şi faţă de Constantin Brîncoveanu, şi faţă de Mitropolitul Teodosie care l-a hirotonit la Bucureşti, şi faţă de Constantin Brîncoveanu, şi faţă de poporul său pe care l-a lăsat în seama nimănui, jurînd din nou credinţă unui episcop străin, de la Estergom, şi unui împărat străin de la Viena!

Dar fiindcă veni vorba de episcopii uniţi care au suferit, rămînînd în credinţa lor, oare episcopatul românesc ortodox n-a avut de suferit? Mulţi dintre ei au fost supuşi, ca şi cei uniţi, unor tratamente identice, pentru credinţa lor faţă de neam. De ce se uită cu atîta uşurinţă acest lucru? Cei ortodocşi sînt chiar cu mult mai mulţi decît cei uniţi, şi măsurile s-au luat în jurul aceluiaşi an 1948. Să ne aducem aminte de ei:

1. Visarion Puiu, fost mitropolit al Bucovinei a fost condamnat la moarte în contumacie şi a murit în exil, la Paris.

2. Tit Simedrea, mitropolit al Bucovinei, scos din scaun şi mort la Cernica.

3. Efrem Enăchescu, mitropolit al Basarabiei, scos din scaun şi mort la Cernica.

4. Nifon Criveanul, mitropolit al Olteniei, scos din scaun, moare în Bucureşti, la Schitul Maicilor. Înmormîntat la Cernica.

5. Irineu Mihălcescu, mitropolit al Moldovei şi Sucevei, scos din scaun în 1947 şi trimis la Mănăstirea Agapia, unde şi moare.

6. Cosma Petrovici, episcopul Dunării de Jos, scos din scaun în 1947, moare în 1948 la Galaţi.

7. Lucian Triteanul, episcop de Roman, scos din scaun în 1947, moare tot la Roman în 1953.

8. În 1948, deci chiar în anul cînd a fost desfiinţată Biserica unită cu Roma, au fost desfiinţate şi o seamă de eparhii ortodoxe, fiind scoşi din scaune şi episcopii şi vicarii lor. Şi mai înainte fuseseră scoşi unii pe motive de bătrîneţe, etc., deşi scoaterea era anticanonică, dar măsura era poliţienească şi constrîngătoare. Iată şi alte nume de ierarhi ortodocşi care au avut de suferit scoateri din scaun în 1948 şi după aceea:

9. Veniamin Nistor — episcop al Caransebeşului, scos din scaun în 1949, mort în 1963 la Schitul Sf. Ioan Botezătorul de lîngă Alba Iulia.

10. Atanasie Dincă, locţiitor de episcop la Rîmnicul Vîlcii, scos din scaun şi trimis la Căldăruşani, unde şi moare.

11. Grigore Leu, episcop al Huşilor, scos din scaun. Moare în această situaţie la Huşi, în condiţii încă neelucidate, în martie 1949.

12. Emilian Antal, locotenent de arhiepiscop al Bucovinei, cu sediul la Suceava, scos din scaun şi trimis la Mănăstirea Toplita, unde şi moare în 1973.

13. Veniamin Pocitan, vicar la Bucureşti, scos din funcţie. Moare la mănăstire.

14. Pavel Serpe, vicar patriarhal, scos din funcţie şi trimis la Curtea de Argeş unde şi moare.

15. Valeriu Moglan, vicar la Iaşi, scos din funcţie. Moare la mănăstire.

16. Teodor Scorobeţ, vicar la Sibiu, scos din funcţie. E înmormîntat la Răşinari.

Oare toate acestea n-au însemnat jertfe în episcopatul ortodox?

De ce se vor fi uitînd ele? Se uită că şi unul din mitropoliţii actuali, pe cînd era monah a suferit condamnări, urmăriri, trimitere la munci necalificate, totalizînd 17 ani de suferinţe.

Aşadar, episcopii ortodoxe desfiinţate, reînfiinţate, iar desfiinţate, episcopi puşi abuziv în retragere şi trimişi la mănăstire, preoţi şi călugări ortodocşi arestaţi, încît i-a trebuit Bisericii Ortodoxe multă înţelepciune şi multă răbdare, ca să se poată strecura jumătate de secol printre atîtea valuri şi stînci. S-au desfiinţat episcopia Maramureşului, a Sucevei, a Huşilor, a Argeşului, a Tomisului, a Caransebeşului, pentru o vreme şi Mitropolia Craiovei, iar în 1959 a urmat calvarul desfiinţării a peste 150 de mănăstiri şi scoaterea afară, din cele rămase, a cîtorva mii de călugări şi călugăriţe ortodoxe. Cîtă luptă n-a trebuit dusă pentru recuperarea a ceea ce s-a mai putut recupera, mănăstiri, călugări, valori umane, istorice şi naţionale. Aceasta a măcinat şi va fi diminuat voinţele, capacitatea de luptă şi de rezistenţă şi nervii oamenilor. Ierarhia şi clerul ortodox au avut de trecut examene grele. Dar au luptat. Au rezistat. Cînd se va face bilanţul tuturor acestora, cu calm şi cu obiectivitate, se va vedea cu limpezime faţa de luptă şi rezistenţă a Ortodoxiei, astăzi hulită de fraţii noştri. Oare de ce se uită toate acestea? Oare e drept să se uite? Oare nu păcătuiesc fraţii noştri catolici orientali de rit bizantin cînd blamează Biserica Ortodoxă, scoţînd în faţă doar suferinţele lor, ba chiar pe nedrept învinuind Biserica Ortodoxă pentru suferinţele lor?

Judece toate acestea orice om cu dreaptă judecată. Noi, ortodocşii, pe temeiuri de onestitate reciprocă, sîntem deschişi oricărui dialog, în duh de smerenie, de pocăinţă şi de restaurare evanghelică a unităţii, măcar atît cît se poate.

N-am vrea să se înţeleagă din cele de mai sus, că am nega dreptul la existenţă al Bisericii catolice orientale de rit bizantin, chiar dacă, aşa cum am arătat, ea pune probleme şi Bisericii romano-catolice, din punct de vedere teologic, eclesiologic.

Este şi motivul pentru care *Codul canonic al Bisericilor catolice orientale* numeşte fosta Biserică greco-catolică, sau unită, *Biserică catolică orientală de rit bizantin* sau constantinopolitan, nume pe care l-am folosit şi noi, fiind astăzi numele propriu al acestei Biserici, numele desemnînd o nouă realitate faţă de trecut. (vezi L'Oss. Romano, 27 oct. 1990, p. 7). Făcînd aşa, *Codul canonic* pomenit vrea să iasă din încurcătura cu *uniţii*, socotindu-i acum pur şi simplu *catolici*. Aşa îşi capătă cel puţin o îndreptăţire teologică. Acest lucru, ar fi onest ca actualii uniţi, de fapt foşti uniţi, să-l anunţe deschis tuturor: *sîntem catolici. Dacă veniţi la noi veniţi la catolicism!*

Prin cele de mai sus n-am vrut altceva, decît să sugerăm o modalitate de intrare în dialog frăţesc, pornind de la premizele istorice care au dus la dezbinare, pentru a nu se judeca evenimentele în afara contextelor istorice, nici mai vechi, nici mai noi, deoarece privesc aceeaşi problemă.

De asemenea, pentru a arăta că dorim să pornim de la situaţii de fapt, de azi, care să nu mai antreneze alte violenţe, fie fizice, fie împotriva conştiinţelor.

Şi nu în ultimul rînd, pentru a-i face pe toţi cei de bună credinţă să înţeleagă că pregătirile care se fac pentru a continua lupta confesională între cele două Biserici-surori, româneşti, nu sînt soluţia problemei, ci complicarea ei. Ne referim la eforturile de convertire sau reconvertire la catolicismul oriental de rit bizantin care se practică, la atragerea unor tineri în şcoli teologice menite să pregătească viitori prozelitişti care să-şi cucerească parohii, biserici şi credincioşi care acum nu există, sau sînt destul de puţini. Ne referim desigur şi la presa catolică orientală de rit bizantin care distorsionează istoria, şi cea mai veche şi cea mai nouă, şi practică drept argumente mai ales insulta şi ofensa.

Noi credem că punţile dintre cele două Biserici româneşti se pot construi, în spirit frăţesc, prin cercetare onestă a realităţilor, prin recunoaşterea şi a stărilor de drept şi a stărilor de fapt, prin restaurarea dreptăţii, acolo unde se poate restaura fără a antrena alte nedreptăţi şi, mai presus de toate, prin dragostea cea tuturor poruncită de Mîntuitorul Iisus Hristos.

Ce bine ar fi să avem pace în Biserică. Să avem pace în Transilvania.

Cateheză despre calendar

(Urmare din pag. 1-a)

lungul şir al timpului care se scurgea, forma de bună seamă un mod de măsurare a timpului. Nu însă primul şi nici singurul, fiindcă în diferite forme, din cele mai vechi timpuri, toate popoarele au avut calendar, adică un mod de măsurare a timpului.

Cartea Sfîntă arată că durata timpului poate fi determinată de cei doi luminători de pe cer: soarele şi luna. Aceştia „despart ziua de noapte şi sînt semne ca să se deosebească anotimpurile, zilele şi anii" (Facere 1, 14; Psalmi 103, 20).

Astfel vedem că dintru început oamenii şi-au dat seama că durata timpului poate fi cel mai bine determinată după raportul în care se află pămîntul şi luna în continuă mişcare faţă de soare. În felul acesta, în cele din urmă s-a stabilit că mişcarea de rotaţie a pămîntului în jurul axei sale determină ziua şi noaptea; mişcarea lunii în jurul pămîntului indică lunile; iar mişcarea pămîntului în jurul soarelui fixează durata anului solar, sau tropic. S-a reuşit chiar să se calculeze cu mai multă precizie durata anului, a lunilor şi a zilelor. Astfel, durata anului solar este de 365 zile, 5 ore, 48 minute şi 45—46 secunde. Durata lunii este de 29 de zile, 12 ore, 44 minute şi 2,9 secunde. Şi după cum este cunoscut oricui, ziua are 24 de ore, ora are 60 de minute, iar minutul 60 de secunde (Pr. prof. dr. Ene Branişte, Liturgica Generală, Bucureşti, 1985, p. 147—155).

După calendarul solar sau tropic se face şi calendarul civil. Şi cu cît calendarul civil corespunde mai mult calendarului solar, cu atît este mai exact.

Cel mai reuşit calendar civil a fost făcut pentru prima dată de astronomul Sosigene din Alexandria, la anul 46 în.Hs., avînd circulaţie în tot imperiul roman pe timpul lui Iuliu Cezar, de unde şi numele de „calendar iulian". Cu acest prilej s-a stabilit durata anului calendaristic de 365 de zile. Apare însă faţă de anul solar o rămînere în urmă de 5 ore, 48 minute, 46 secunde. Întrucît la 4 ani se ajunge la o zi diferenţă, Sosigene a hotărît ca la fiecare 4 ani să apară o zi în plus. Aceşti ani se numeau ani bisecţi şi apăreau de 366 de zile. Şi întrucît anul începea la 1 martie, ultima lună, adică februarie, creştea cu o zi în anii bisecţi, avînd 29 de zile. In calendarul iulian, echinocţiul de primăvară cădea în 24 martie. Socotind anul civil de 365 de zile şi 6 ore, apare mai lung cu 11 minute şi 14—15 secunde decît anul solar. Diferenţa este desigur neglijabilă, însă în scurgerea anilor va creşte. Astfel, în 128 de ani va creşte cu o zi, iar în 384 de ani va creşte cu 3 zile. Această diferenţă a fost sesizată atunci cînd s-a pus problema calculării datei Paştelui, care este în legătură cu echinocţiul de primăvară. Şi cînd, la sinodul 1 ecumenic de la Niceea, din 325, s-a pus problema calculării datei Paştilor, echinocţiul fixat în anul 46 în.Hs. de Sosigene la 24 martie, după trecerea a 384 ani, a ajuns să cadă la 21 martie. Prin trecerea anilor această zi şi-a schimbat însă corespondentul faţă de anul solar, încît în secolul al XVI-lea apare cu 10 zile în urmă, ceea ce incomodează din nou fixarea Paştelui. Mai mulţi calendarişti ai Bisericii Ortodoxe şi Romano-Catolice au sesizat necesitatea unei reforme. Aceasta a fost făcută de papa Grigorie al XIII-lea în anul 1582, cînd calendarul iulian este dat cu 10 zile înainte (5 octombrie a fost socotit 15 octombrie, şi astfel echinocţiul din 1583 cade la 21 martie). Pentru a crea pe viitor o mai mare stabilitate a identităţii calendarului civil cu cel solar s-a stabilit că dintre anii bisecţi seculari (1600, 1700, 1800, 1900, 2000), să fie socotiţi bisecţi numai cei care se împart exact la 4, adică 1600 şi 2000. Rămînînd nebisecţi 1700, 1800 şi 1900, aceştia vor avea 365 de zile. Şi astfel se va opri diferenţa pe o perioadă de cel puţin 3400 de ani. Aceasta se numeşte „Reforma Gregoriană" a calendarului şi a fost primit aproape de toate statele şi Bisericile creştine din Europa, Asia şi Africa, precum şi de statele necreştine, ca Turcia, China, Japonia. În anul 1900 s-a operat din nou o îmbunătăţire a calendarului gregorian din 1582, mărindu-se astfel cu 3 numărul zilelor care se adaugă la calendar, încît popoarele care vor primi după 1900 calendarul gregorian, vor creşte numărul zilelor cu 13. Bisericile ortodoxe au căutat să aducă îmbunătăţire calendarului gregorian, spre a minimaliza numărul zilelor care îl diferenţiază de calendarul solar. Astfel, Congresul Internaţional Ortodox de la Constantinopol, din anul 1923, a stabilit suprimarea anilor bisecţi mai mult decît în calendarul gregorian, ajungîndu-se astfel la coincidenţe cu calendarul solar pe o perioadă de 44 000 de ani.

Dintre Bisericile Ortodoxe autocefale, trei nu au primit noile reforme calendaristice, rămînînd la forma veche a calendarului iulian neîndreptat. Acestea sînt: Patriarhia Ierusalimului, Moscovei, Belgradului, precum şi Aşezămintele monahale de la Muntele Athos.

Bisericile Ortodoxe pentru a nu se rupe din unitate cu celelalte Biserici surori, au fixat sărbătorile cu dată mobilă şi Paştile pe stil vechi, iar sărbătorile cu dată fixă, pe stil nou, conform recomandărilor Congresului Interortodox de la Constantinopol din 1923. Rămîne însă diferenţă de 13 zile, pe care Bisericile Ortodoxe orientate după calendarul iulian neîndreptat, nu le acceptă.

După cum am văzut, pentru creştini calendarul civil, devenit şi bisericesc, cît mai apropiat celui solar, are importanţă deosebită mai ales pentru stabilirea datei Paştilor. Se ştie că Paştile este o sărbătoare cu dată variabilă, mobilă şi este prăznuit după echinocţiul de primăvară. Aceasta porneşte de la faptul istoric că moartea şi învierea Domnului a avut loc la paştile iudeilor. La rîndul său paştile iudaic se sărbătorea în prima lună a anului, numită nissan, în prima săptămînă după echinocţiul de primăvară. (Ieşire 12, 14). Atunci au stabilit ei, potrivit datelor istorice, că a avut loc eliberarea din robia egipteană. Sinodul 1 ecumenic de la Niceea, din anul 325, a căutat să uniformizeze data sărbătoririi Paştelui în toată creştinătatea. A stabilit astfel ca Paştele să fie sărbătorit totdeauna duminica. Şi anume, duminica imediat următoare echinocţiului de primăvară, întrucît şi iudeii calculau astfel paştele (Ieşire 12, 27; Levitic 23, 5—8). Pentru a nu coincide însă şi spre a nu fi confundat cu paştile iudeilor în cazul în care prima lună plină după echinocţiul de primăvară cade duminica, Paştile creştin se va sărbători în duminica următoare. Dacă însă echinocţiul de primăvară este o dată fixă, 21 martie, luna plină de după echinocţiu constituie o dată schimbătoare. Datorită acestui fapt data Paştelui se schimbă în fiecare an. Dacă spre exemplu, luna plină coincide cu echinocţiu şi cade sîmbăta, Paştele poate fi sărbătorit chiar în duminica din 22 martie. Dacă luna plină cade înainte cu o zi de echinocţiu, adică în 20 martie mai trebuie să aşteptăm o lună plină. Luna nouă va apare peste 29 de zile. Adăogat la 20 martie, va rezulta 19 aprilie. Dar cînd se întîmplă ca 19 aprilie să cadă într-o zi de luni, se mai adaugă 6 zile, fiindcă Paştile se serbează totdeauna duminica. Şi astfel Paştele va fi sărbătorit la 25 aprilie. De aici vedem că data sărbătoririi Paştelui variază între 22 martie—25 aprilie. La aceste date se mai adaugă 13 zile, fiindcă ne orientăm după stilul nou. Şi astfel vom avea în calendarul nostru bisericesc variaţia sărbătoririi Paştelui între 4 aprilie şi 8 mai. Catolicii şi protestanţii calculînd sărbătoarea Paştelui după stilul nou, prezintă diferenţa pe care o vedem cu toţii. De aceea, se impune o uniformitate în sărbătorirea Paştelui. La aceasta se poate ajunge renunţîndu-se la calendarul în stil vechi şi adaptîndu-se calendarul în stil nou.

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

Am văzut din cele pînă aici tratate că adevăratul calendar anual este cel solar sau tropic, determinat de mişcarea de rotaţie a pămîntului în jurul soarelui. Cel mai apropiat de acest calendar este cel civil, numit iulian. Acesta însă păstrează diferenţa de 1 zi la 4 ani. Pentru a se evita această diferenţă. în anul 1582 prin Reforma Gregoriană se adaugă 10 zile la calendarul iulian. În jurul anului 1900 se adaugă încă 3 zile, iar în 1923 Bisericile Ortodoxe au redus mai mult diferenţierea de timp faţă de calendarul solar. Sînt însă şi Biserici Ortodoxe care se orientează tot după calendarul iulian neîndreptat, adică după vechiul stil, neacceptînd îndreptările aduse ulterior. Acest fapt creează dificultatea că marea sărbătoare a învierii Domnului să fie sărbătorită de toţi creştinii în aceeaşi zi.

V. *Asocierea*

Deşi ţara noastră, precum şi Biserica Ortodoxă Română a acceptat stilul nou, îndreptat al calendarului, mai sînt totuşi creştini care s-au desprins de Biserică şi formează o grupare sectară numiţi „Stilişti" sau „Calendarişti". Ei refuză calendarul îndreptat, orientîndu-se tot după stilul vechi. Stiliştii constituindu-se într-o grupare anarhică, la nerespectarea calendarului nou, asociază şi alte greşeli, cum ar fi: neadmiterea ierarhiei oficiale a Bisericii Ortodoxe Române, alegînd o altă ierarhie; apoi adaugă şi greşala rebotezării creştinilor care aderă la secta lor.

VI. *Generalizarea*

Calendarul reprezintă, aşadar, instrumentul de măsurare a timpului. Calendarul este mai reuşit cu cît corespunde calendarului solar, încît primirea calendarului creştin îndreptat, pe stil nou, de către toţi creştinii oferă posibilitatea sărbătoririi Paştelui la aceeaşi dată.

VII. *Aplicarea*

Referindu-ne la calendar ca instrument de măsurare a timpului, ne dăm mai bine seama că viaţa noastră se desfăşoară în timp. De felul cum vom trăi viaţa acum şi aici, depinde dobîndirea mîntuirii. Astfel s-a subliniat pe bună dreptate că „marele Apostol dă efesenilor această veşnic nouă şi înţeleaptă povaţă: „Răscumpăraţi vremea cu rugăciuni stăruitoare şi cu muncă cinstită. Rugaţi-vă muncind şi munciţi rugîndu-vă, cerînd de la Domnul sănătate şi înţelepciune, ca să cîştigaţi „pîinea cea de toate zilele" pentru această viaţă şi ca săvîrşind cu cinste drumeţia vieţii pămînteşti să vi se deschidă prin îndurarea lui Dumnezeu şi porţile vieţii veşnice, că zice Sfînta Carte (Apoc. 2, 10): „Fii credincios pînă la moarte şi îţi voi da cununa vieţii" (Nicolae, Mitropolitul Banatului, La început de an, în Îndrumătorul Bisericesc pe anul 1986, p. VI).

ONOAREA

(Urmare din pag. a 2-a)

chiar şi drepturile naturale. Onoarea este o piatră atît de preioasă încît, cel mai mic defect, îi scade mult preţul. Ea este o comoară ce nu se poate redobîndi odată ce, dintr-o nesocotinţă, a fost pierdută.

3. Cazul lui Isav, pe care Sfînta Scriptură îl consemnează detaliat în Cartea Facerii cap. 25, 21—34, este mult grăitor. Potrivit rînduielilor, Isav, ca cel întîi născut, urmează să rămînă, după moartea tatălui, capul familiei Isac, tatăl, are o părere bună despre fiul său Isav şi-l iubeşte (Cf. Fac. 25, 28). Dar Isav nu corespunde opiniei favorabile a tatălui. Şi Dumnezeu ştie. Fire nestatornică şi nestăpînită, el se arată nevrednic de dreptul natural al întîiului născut. Nesocotind [illegible] Iacov, pentru un blid de linte (Fac. 25, 34). Odată cu actul iresponsabil el pierde şi drepturile ce decurg din dreptul natural vîndut. Dumnezeu va îngădui să piardă şi binecuvîntarea tatălui (Cf. Fac. cap. 27). Pierde dreptul la stima semenilor contemporani şi a celor ce s-au succedat prin veacuri. Isav este considerat un personaj negativ. El simbolizează pe cei ce-şi vînd onoarea, conştiinţa, în vederea unui cîştig care nu are virtuţi.

4. Omul de onoare este constant în voinţă şi acţiune. El îşi este credincios sieşi înfruntînd toate primejdiile, toate ameninţările. NU CEDEAZĂ PRESIUNILOR DIN AFARĂ ŞI NICI CELOR DINĂUNTRU. Nu face concesii în conduita demnă. Deşi hrana este o trebuinţă naturală fiind, atunci cînd hrana pune la încercare demnitatea. Nu se schimbă după împrejurări şi interes individualist. Pe cuvîntul lui poţi pune preţ pentru că el confirmă, prin fapte, atît convingerile cît şi cuvintele sale. Îşi ţine promisiunile faţă de orice om. Este principial cu sine şi cu alţii. Pe scurt: pentru a evita pierderea demnităţii omeneşti şi creştineşti, omul de onoare dispreţuieşte nu numai ghimpii durerii, ci şi fulgerele unor împrejurări obiective.

5. Onoarea este averea celor aleşi, a celor bogaţi sufleteşte. Giuvaer de mare preţ. Sfînta Scriptură o defineşte „nume bun", drept la cinste şi cinstire, la favorabilă apreciere, respect şi stimă. „AI GRIJĂ, DECI, DE NUME, CĂ ACESTA-ŢI VA RAMÎNE MAI MULT DECIT O MIE DE COMORI MARI DE

Participarea Ligii Tineretului Ortodox din Sibiu la Întîlnirea Tineretului European de la Praga — 28 dec. 1990—2 ian. 1991

Organizată de Comunitatea din Taizé (Franţa), Întîlnirea din anul acesta a tinerilor din Europa a reunit în capitala Cehoslovaciei, sub emblema ecumenismului creştin, aproximativ 80 000 de tineri din toate ţările Europei.

Din România au sosit la Praga, cu un tren special, în jur de 1 700 de participanţi, între care şi 55 de tineri ortodocşi sibieni (membri ai Ligii Tineretului Ortodox). — Este interesant de remarcat că cea mai masivă prezenţă a fost cea poloneză, aproape 40 000 de persoane.

Avînd şi experienţa altor acţiuni asemănătoare (Pécs Ungaria — mai 1989 şi Wroclaw Polonia — dec. 1989), organizatorii au reuşit, în general, să rezolve toate problemele ridicate de numărul atît de mare al participanţilor. Cei veniţi cu saltele şi cu saci de dormit — cei mai mulţi — au fost cazaţi în internate, şcoli, săli de sport etc., dar au fost numeroşi şi cei găzduiţi de familiile parohiilor pragheze. Serviciile de repartiţie pentru cazare, de distribuire a hranei şi de translatori au fost asigurate de voluntari, în proporţie de 10% din rîndul tuturor delegaţiilor prezente.

Programul, dens, a cuprins rugăciuni de dimineaţă în parohii sau centre locale de adunare, urmate de discuţii-dezbateri, pe diverse teme propuse, şi rugăciuni comune la amiază (urmate deasemenea de discuţii) şi seara, în doar cîteva locuri centrale, care adunau fiecare cîteva mii de participanţi.

Cele vreo 20 de cîntece ale Intîlnirii de la Praga, în diferite limbi şi inspirate de cînturile diferitelor confesiuni creştine, s-au caracterizat prin simplitate şi conciziune, şi, fiind repetate fiecare de zeci de ori, au sfîrşit prin a fi învăţate de majoritatea tinerilor. La buna desfăşurare a cîntării în comun şi-au adus o importantă contribuţie corul de aproximativ 2 000 de persoane, reunit pentru pregătire cu cîteva zile înainte, un grup de instrumentişti şi, nu în ultimul rînd, o excelentă sonorizare.

Alături de lecturi din Vechiul şi Noul Testament, o „Scrisoare din Praga" a lui Frère Roger — directorul spiritual al acestei reuniuni — şi o serie de teme au fost propuse pentru meditaţie, discuţii şi rugăciune: „Părăseşte descurajarea", „Cine este Hristos?", „Rugăciunea smerită vine să vindece rana secretă a sufletului", „Apelul la solidaritatea umană venit de-a dreptul din Evanghelie", „Împacă-te imediat, fără întîrziere", „Cum să fii un creator de încredere şi reconciliere acolo unde trăieşti?".

În timpul discuţiilor libere au fost făcute şi propuneri de a organiza viitoarea întîlnire (sau una din viitoarele întîlniri) în România, în Bucureşti sau în alt oraş mare care posedă dotările necesare unei atît de ample manifestări.

În ansamblu, Întîlnirea Tineretului European a fost un entuziast prilej de cunoaştere reciprocă a tinerilor din diferite ţări şi tradiţii, din diferite confesiuni creştine, pentru împlinirea viitoare a comandamentului evanghelic „ca toţi să fie una" (In. 17, 21) în „trupul lui Hristos" (I Cor. 12, 27).

Preot Grăjdian Vasile

ÎNCEPUT DE VIAŢĂ NOUĂ

Ne punem de la bun început întrebarea: „ce vrea să spună autorul acestor rînduri, sub acest titlu?"

Doresc ca acelaşi sentiment de neţărmurită dragoste să vă cuprindă pe fiecare dintre cititorii acestor rînduri, sentimentul de dragoste cu care am pornit la această „VIAŢĂ NOUĂ" şi eu în zorii primăverii anului mîntuirii de la Hristos 1990.

Mi-am făcut cu lux de amănunte un rechizitoriu al celor 64 de primăveri trecute şi m-am hotărît să plec la drum.

Cauzele au fost destule: spirituale, morale, materiale, istorice mult mai mult, pentrucă mi-a părut rău că nu am studiat istoria cu mult mai mult lux de amănunte, să pot aprecia la maximum şi supravieţuirea ultimilor 20 de ani, petrecuţi la Mănăstirea Ciolanu — Buzău, precum şi alte probleme.

Acestea sînt cauze care mi-au hotărît „Începutul de viaţă nouă".

Situaţia mănăstirii de pe teritoriul comunei Măxineni — din judeţul Brăila mi-a dat îndemnul ca acest „Început de viaţă nouă" să-l pun lîngă ruinele mănăstirii înfiinţată de Matei Basarab (1637) care de la războiul mondial (1916—1918) a rămas distrusă şi pustiită, ca războiul din 1944 s-o aducă în starea în care se poate vedea azi, şi de aici îndemnul adresat tuturor cititorilor acestor rînduri: „vino şi vezi".

Avem zidurile unei biserici cu hramul „Sf. Naştere a Sf. Ioan Botezătorul", groase de 1,5 m. — biserică lată în interior de 4 m. şi lungă de 20 m.

Aceasta este o simplă imagine a zidurilor existente, în parte distruse — crăpate, cu pridvorul distrus complet.

Aceste ruini sînt situate pe un izlaz — cîmp de păşune, de cca 250 ha. în suprafaţă.

Situaţia geografică: la confluenţa Buzăului cu Siretul, împrejmuit de diguri bune contra unor eventuale inundaţii.

Aici lîngă aceste ziduri, cu aprobarea judeţului Brăila, nr. 2300/1990 şi a comunei Măxineni nr. 20/1990, Sf. Episcopie a Dunării de Jos — Galaţi a fost de părere şi a îngăduit, în urma aprobărilor de mai sus, ca pr. Ovezea Victor-Simion să se poată stabili acolo, pentru începutul unei noi vieţi monahale.

Pentru acest lucru, sînt hotărît să merg pentru a pune „Început de Viaţă Nouă" la mănăstirea lui Matei Basarab (1637) ca să auzim şi acolo un „dangăt de clopot", o „rugă de vecernie" de cult creştin ortodox, propovăduit acestui popor de la curbura Carpaţilor încă din faşe, cînd se forma (sec. I d.Hr.) de către Sf. Ap. Andrei, primul ucenic apostol al Domnului Iisus cel răstignit.

Aduc îndemnul tuturor cititorilor acestor rînduri să sprijine această acţiune, creştinească şi românească spre a putea în plus să cerem mila lui Dumnezeu, pentru acest neam românesc, mult încercat şi aici la mănăstirea fixată de Matei Basarab şi soţia sa Doamna Elena.

Repet, că acum nu sînt decît nişte ziduri ruinate, aşa cum se poate vedea la faţa locului sau din vederile ce se difuzează prin poştă la cererea fiecăruia.

Aşteptăm răspunsul tuturor, de la fiecare, în raport cu puterile sale materiale şi spirituale.

Există un *comitet de restaurare* autorizat de Tribunalul Brăila, la Muzeul de Istorie Brăila, format din oameni cu suflet, sub conducerea d-lui director al muzeului prof. Ionel Cândea.

Dumnezeu să ne ajute.

Pr. Ovezea Victor-Simion

* Comitetul de restaurare care constituie „Societatea Culturală Matei Basarab" are cont deschis la Banca de Investiţii Brăila cu nr. 4051530090104.

A nins...

A nins la Păltiniş, a nins cu zel
Şi fiecare brad e un castel;
Din lumea mea murdară-n Paradis
Şi din coşmarul vieţii trec în vis...

A nins potopitor la Păltiniş,
Mi-a nins în suflet şi în păr mi-a nins;
Cu pieptu-mping zăpada în suiş
Spre Schit-castelul meu cel mai distins —

Săgeată albă-i turnul măiestrit,
Un semn nemărginirilor albastre,
Acolo-i NOICA veşnic găzduit
Simbol de suflet al culturii noastre.

Păltiniş, iarna lui 1991 *Virgil Briciu*

BISERICA ORTODOXĂ (IV)

(URMARE)

Biserica Ortodoxă, drept mărturoare sau drept cinstitoare *„stîlp şi temelie a adevărului"* (I Tim. III, 15), care a păstrat tradiţia de viaţă a Bisericii primare, mărturiseşte şi trăieşte în sinea ei în gradul cel mai intim prezenţa lucrătoare a lui Hristos. Celelalte confesiuni creştine, unele sînt mai aproape de deplinătatea Bisericii lui Hristos, altele mai depărtate, cu credinţele şi practicile cultice despre un Hristos care nu este prezent cu toată eficienţa Lui mîntuitoare, şi cu participarea lor deci nedeplină la Hristos. Această stare poate avea ca urmare o participare nedeplină la Hristos şi în viaţa viitoare, după cum Însuşi a spus: *„In casa Tatălui Meu multe locaşuri sînt"* (Ioan XIV, 2).

În zilele noastre, Mişcarea Ecumenică tinde să restabilească unitatea Bisericii, care vine ca o adiere a lucrării Sfîntului Duh în Biserică. Ea trebuie să tindă însă spre cea mai intimă prezenţă a lui Hristos întreg în viaţa şi în trăirea creştină a credincioşilor şi să nu ajungă la declaraţii şi adeziuni convenţionale. La unitatea Bisericii, la refacerea unităţii ei în plan universal, creştinătatea poate ajunge numai realizînd unitatea de corp a lui Hristos, unit la maximum cu Capul care este Hristos. Fără realizarea acestei unităţi intime cu Hristos nu se poate ajunge la unitatea Bisericii în ea însăşi, ca un corp unitar şi ca mireasă unică a lui Hristos. Întregimea Bisericii are în ea ca temelie şi ca izvor de viaţă pe Hristos şi harul lucrător al Duhului Sfînt. În totalitatea ei Biserica înaintează spre o deplinătate eshatologică a integrării ei totale în Dumnezeu, spre starea cînd Dumnezeu *va fi totul în toate"* (I Cor. XV, 28), întregimea, atît cantitativ cît şi calitativ, trebuie să fie scopul Bisericii, ca ea să crească în Hristos, ca *„plinătatea Celui ce plineşte toate în toţi"* (Ef. I, 23). Biserica este plenitudinea, este întregirea, totul, fiindcă are pe Hristos care este totul în toate. Biserica Ortodoxă este Biserica plenitudinii, a prezenţei integrale a lui Hristos şi a lucrărilor Lui în sînul ei şi-I mărturiseşte nealterat învăţătura. Avînd plenitudinea învăţăturii şi a harului sfinţitor şi mîntuitor, ca urmare a prezenţei integrale a lui Hristos în sînul ei, Biserica Ortodoxă arde şi luminează ca lumina Învierii de la Sfîntul Mormînt, slujind şi înlesnind tuturor creştinilor a *„ajunge la unitatea credinţei şi cunoştinţei Fiului lui Dumnezeu, la bărbatul desăvîrşit, la măsura vîrstei plinătăţii lui Hristos"* (Efeseni IV, 13—15). Este încredinţarea lăsată de Domnul Iisus Hristos Bisericii Ortodoxe de a ţine mereu candela dreptei credinţe aprinsă pînă cînd, El, Mirele, va veni să intre la nuntă „în miezul nopţii".

Biserica este iubirea lui Dumnezeu care cuprinde toată creaţiunea. Ea este mireasa Logosului. Toate sînt unite în Biserică, dar fără a se confunda în această unitate. Biserica este trupul lui Hristos şi unită cu El, dar distinctă de El. Este „imanentul care are în ea transcendentul, comuniunea treimică de Persoane, plină de o nesfîrşită iubire faţă de lume, întreţinînd în aceasta o continuă mişcare de autotranscendere prin iubire" (Pr. prof. D. Stăniloae).

Biserica Ortodoxă cuprinde pe toţi credincioşii botezaţi în numele Sfintei Treimi, care se împărtăşesc de aceleaşi Sfinte Taine, se străduiesc să trăiască în pace unii cu alţii şi să facă fapte bune, sînt împărţiţi în cler şi popor, se adună în duhul păcii şi al iubirii în sfintele biserici unde se închină, cîntă în comun şi se roagă lui Dumnezeu pentru primirea harului sfinţitor şi mîntuirea sufletelor lor. Biserica văzută, luptătoare în lume împotriva păcatului, se prelungeşte în *Biserica triumfătoare*, care cuprinde pe toţi drepţii, atît din Legea veche cît şi din Legea nouă, adormiţi în Domnul, împreună cu Sfinţii Îngeri, şi spre care Biserica luptătoare din lume, ca o corabie pe valuri, avînd la cîrmă pe Hristos şi vîslaşi pe sfinţii ei slujitori, episcopi, preoţi şi diaconi, îi conduce pe credincioşi spre Împărăţia lui Dumnezeu şi la dobîndirea vieţii veşnice.

Noi, creştinii ortodocşi, aflîndu-ne în corabia Bisericii noastre Ortodoxe, în care s-au aflat şi înaintaşii noştri, părinţii, moşii şi strămoşii, să privim în toată călătoria vieţii noastre pămînteşti spre cer, spre împărăţia veşnică a lui Dumnezeu, cu dreapta şi neclintita noastră credinţă ortodoxă, cu nădejdea neabătută şi cu dragostea nestinsă a inimilor noastre spre cîrmaciul corăbiei noastre, care este Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii, a Cărui slavă este în veci.

Gînduri la începutul Postului mare

„Toate poftele trupului călcînd, viață duhovnicească să petrecem"
(Text dintr-o rugăciune liturgică)

În 18 februarie intrăm în marele Post al Sf. Paști, care, pentru fiii Bisericii noastre, înseamnă perioadă de pregătire specială pentru a întîmpina cum se cuvine și în acest an Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, chezășia învierii noastre a tuturor, la sfîrșitul veacurilor. De aceea, această perioadă ne amintește mai cu osebire că sîntem alcătuiți din trup și suflet, că, asemenea trupului, și sufletul nostru are nevoie de hrană. Ba mai mult, postul în care intrăm ne amintește că în chip special sufletul trebuie hrănit spre a se impune trupului, și a-l conduce, adevăr pe care rugăciunea premergătoare citirii Sf. Evangheliei de la Sf. Liturghie îl exprimă atît de potrivit prin cuvintele: *„Pune în noi (Doamne) și frica fericitoarelor Tale porunci ca toate poftele trupului călcînd, viață duhovnicească să petrecem, cugetînd și făcînd toate cele ce sînt spre bună plăcerea Ta!"* Vorbind de „poftele trupului", fericitul alcătuitor al acestei rugăciuni a avut desigur în vedere nu trebuințele firești ale trupului nostru pe care sîntem îndatorați să i le împlinim: hrană, îmbrăcăminte, căldură etc., ci ceea ce trece dincolo de aceste trebuințe, excesele, care îngroașă trupul și destramă, uneori pînă aproape de anulare, sufletul: gîndirea, conștiința morală, voința noastră, ceea ce Sf. Apostol Pavel exprimă prin cuvintele: „Purtarea de grijă a trupului să nu o prefaceți în pofte" (Rom. 13, 14). Aceasta cu atît mai mult cu cît și judecata omenească ne spune că „este rușine pentru omul rațional să se supună părții neraționale și să slujească poftelor urîte ale ei", cum arată Talasie Libianul.

Aceste „pofte" deci trebuie să ni le supunem permanent, dar mai ales în timpul postului, lucru asupra căruia ne avertizează chiar și Mîntuitorul Iisus Hristos, cînd spune: „Luați aminte de voi înșivă, ca să nu se îngreuieze inimile voastre cu sațiul mîncării și cu beția și cu grijile lumii" (Luca 21, 34).

„Vă opresc eu oare să mîncați și să vă desfătați? — întreabă Sf. Ioan Gură de Aur. Nu! — răspunde el. Nu vă opresc, dar vă îndemn să vă țineți în marginile trebuinței, să puneți stavilă petrecerilor mari, ca nu cumva să vătămați sănătatea sufletului, depășind măsura".

Postul în care intrăm ne îndeamnă prin urmare să ne „prindem de viața cea veșnică la care sîntem chemați" (I Tim. 6, 12), să ne agățăm așadar — cum te agăți de ușa autobuzului cînd te grăbești să ajungi undeva la o oră fixă și n-ai alt mijloc de transport — să ne prindem de scara care ne duce spre veșnicie, scopul final al călătoriei noastre pămîntești, iar ca să putem realiza acest lucru trebuie să ne reamintim că principiul călăuzitor al ființei noastre este sufletul, prin care sîntem „chipul și asemănarea" Ziditorului, prin care „noi toți răsfrîngem ca o oglindă slava lui Dumnezeu" (II Cor. 3, 18), iar această oglindă trebuie să ne-o facem cît mai curată. Prin reținerea de la anumite mîncăruri și băuturi, asociată cu încordarea noastră lăuntrică, cu trezirea și activizarea forțelor noastre sufletești, la care ne cheamă Postul Sf. Paști, iată că oglinda de care am vorbit devine cît se poate de evidentă. „Luminează mintea noastră și simțurile toate ni le păzește, ca, umblînd în lumină, cu bunăcuviință, pe calea poruncilor Tale, să ajungem la viața cea de veci" — spunem așa de potrivit într-o rugăciune de dimineață.

Trăim zile mărețe în felul lor, prin libertatea de gîndire și exprimare pe care am dobîndit-o, prin afirmarea reală a competențelor, sperăm în toate sectoarele de activitate umană, prin eliberarea de suspiciunile care ne păsteau la tot pasul, de teama și lașitatea care ne sugrumau adesea, prin grija de om, care, cu toate neajunsurile economice prin care trecem, devine tot mai evidentă. Cu durere însă constatăm că apar și manifestări ale libertății greșit înțeleasă, manifestări de-un îngrozitor egoism și întunecime de minte, că asistăm la jafuri sălbatice, la fuga de munca onestă și demnă, la un grosolan mod de-a fura munca sau cîștigul cinstit al grosului populației printr-un soi de comerț cum nu se poate mai păgîn, la tendințe, uneori mai accentuate ca altă dată, de parvenitism prin călcarea în picioare a valorilor morale, urmări desigur și ele ale „învățăturilor" din ultimele decenii: Mîncați și beți, aici este totul. După moarte nu mai este nimic, s-a terminat totul.

Ne-am permite a aduce și în atenția unora ca acestora că intrăm în Postul mare și că „ușile pocăinței", cum ne spune Triodul, de întoarcere spre bine, de trezire lăuntrică, sînt deschise tuturor. Vremea postului — ne încredințează tot cîntările de la strană ale Triodului — ne-a fost dată „ca să ne întoarcem și să fim vii și nicicum să pierim". Sau: „Veniți să lucrăm în via cea de taină, făcînd într-însa roade de pocăință; nu cu mîncări și cu băuturi ostenindu-ne, ci cu rugăciuni și cu post, săvîrșind virtuțile".

„Fiecare dintre noi — spune Sf. Vasile cel Mare — are în adîncul său un cîntar, construit acolo de Creatorul nostru, cu ajutorul căruia ne este cu putință să deosebim care este natura lucrurilor. Tu — continuă Sf. Vasile — nu vei putea spune în Ziua Judecății: N-am cunoscut binele, căci însuși cîntarul acesta va vorbi (te va acuza), el care ți-a procurat din plin deosebirea binelui și a răului". Este vorba desigur de cîntarul conștiinței noastre morale, cîntar neadormit și în permanentă trezvie, mai ales cînd el este îngrijit și cu darurile Postului mare în care pășim. Ne-o spune așa de limpede și Sf. Ioan Gură de Aur prin cuvintele: „Postul ne trece din robie în libertate, din prizonierat ne readuce în patrie; postul vindecă rănile sufletului, postul reface sufletul rănit de păcat, îl întărește, încununează cugetul, aduce frica de Dumnezeu, nimicește viciile, liniștește gîndurile. În zilele postului plăcerile se sting, virtuțile înfloresc și conștiința morală se arată a fi mai curată și trupul în suflet îl schimbă, căci duhovnicesc îl face".

„Umblați duhovnicește și (atunci) poftele trupului nu le veți mai împlini" (Gal. 5, 16) — ne poruncește Sf. Apostol Pavel mai ales în aceste zile. Conduceți-vă după voia Domnului — parcă ar vrea să ne spună — după legile sufletului curat și luminat, după povățuirea minții sănătoase, și atunci nu veți deveni robi patimilor, ai cărnii, ai pornirilor josnice spre care trupul nostru este înclinat adesea să ne tragă.

Să nu uităm apoi că Sfînta noastră Biserică ne pune la îndemînă, în această vreme a Postului mare, și alte mijloace pentru lucrarea mîntuirii noastre, pentru ca „toate poftele trupului călcînd, viață duhovnicească să petrecem".

Aceste cîteva gînduri asupra cărora este bine să ne oprim, alături desigur de încă altele, acum la începutul și în timpul Postului mare, le sintetizează foarte bine Sf. Grigorie cel Mare, în rugăciunea amvonului de la Liturghia ce-i poartă numele, în care spunem: „Stăpîne, Atotțiitorule, cel ce cu înțelepciune ai zidit toată făptura și pentru nespusa Ta purtare de grijă și multă bunătatea Ta ne-ai adus pe noi întru aceste prea cinstite zile, spre curățirea sufletelor și a trupurilor, spre înfrînarea poftelor și spre nădejdea învierii; care în patruzeci de zile ai dat în mîna slujitorului Tău Moise tablele cele cu dumnezeiești slove, dă-ne și nouă, Bunule, lupta cea bună să luptăm, calea postului să o săvîrșim, credința nedespărțită să o păzim, capetele nevăzuților balauri să le sfărîmăm, biruitori asupra păcatului să ne arătăm și fără de osîndă să ajungem a ne închina și sfintei Învieri!"

Pr. Gh. Papuc

Cîmpeni — muzeu de aer și lumină

Noi, moții, ce am dus prin veacuri greul,
Noi, cei ce sîntem dintru început
Din os de fluier ctitorind Muzeul
Aici pe mal de Arieș durut,

Că o poruncă dată din strămoși
Îți închinăm această Casă ție,
Oștenii tăi de-a pururi credincioși
Cuvîntului jurat pentru vecie.

Am adunat cu sîrg și glod și rază
Cu Dorul ce ne-a luminat în vatră,
Cînd toată amintirea ta e trează
Aici în Țara de-Adevăr și piatră

Și dincolo de Rîu În veșnicie
Durerea ta trecu din val în val,
Iancule-Avram, icoana noastră vie,
Tu, Craiul nostru fără de egal!

Noi, moții, ce am dus prin veacuri greul
Aici pe mal de Arieș durut
Din os de fluier i-am durat Muzeul,
Să-i fie cîntul veșnic ne-ntrerupt...

Sub ochii Lui albaștri și fierbinți
Cu sufletul curat să-i treceți pragul
Din orișice Istorie veniți
Și nu-i uitați obîrșia și rangul!

Nicolae Nicoară

Clipele, nisipuri zburătoare

Se dedică omagial, Î.P.S. Sale Dr. Antonie Plămădeală

Ca-n țărmul zguduit mereu de ape,
Bat zilele în trupu-mi, sfidător.
Ci-ntr-una, din strînsoare o să scape,
Alunecînd cu ultimul meu dor.

Voi rătăci prin ce-a fost frumusețe, —
De amintiri supus neîncetat.
Vecia, poate, încă-o să răsfețe,
Trecînd prin amăgiri însingurat.

Ajuns la un liman numai cu mine,
Pe un tărîm adînc necunoscut,
Trecutul, înviind dintre ruine,
Și-o-ntinde iarăși umbrele, — un scut.

Și clipele, — nisipuri zburătoare, —
Pe care le-am atins, păgîn înfrînt, —
S-or pierde ca-ntr-o unică visare,
Așa cum mi-a fost dat să mă frămînt!

Octav Sargețiu

TEODOR V. PĂCĂȚIAN — (1852—1941)

La 23 februarie 1941 apărea în „Telegraful Român" necrologul renumitului ziarist Teodor V. Păcățian, din cuprinsul căruia reproducem primele rînduri. „După grele suferințe, purtate cu creștinească tărie, în Clujul durerilor noastre, a încetat din viață bătrînul gazetar Teodor V. Păcățian, în ziua de 11 februarie 1941, în frumoasa vîrstă de 89 de ani și a fost înmormîntat, după ritul ortodox, din capela cimitirului central clujean, lîngă soția și unica sa fiică, în 13 feb. a.c.". Tocmai lui T. V. Păcățian, care militase peste o jumătate de secol pentru cauza națională românească și contribuise la pregătirea celui mai important act al istoriei patriei noastre — 1 Decembrie 1918 —, i-a fost dat să trăiască ultimele luni sub ocupație ungurească, asistînd neputincios la spulberarea idealului vieții sale.

Reputatul ziarist și istoric autodidact s-a născut în familia unui învățător în ziua de 28 noiembrie 1852 la Ususău, jud. Arad. După absolvirea liceului situația materială nu i-a permis să continuie studiile universitare și astfel devine notar într-o comună. Din această perioadă își începe colaborările la „Familia" (1872), „Amicul familiei" din Gherla, „Foaia literară" din Brașov, „Luminătorul" (Timișoara). Acum își descoperă vocația de ziarist, profesie ce o va practica toată viața.

Ziarist profesionist ajunge în 1885 odată cu fondarea periodicului „Timișoara", ce s-a numit după un an „Foaia poporului", unde are posibilitatea să se perfecționeze în noua profesie. Consacrarea ca ziarist a obținut-o în 1896, cînd cu prilejul vizitei la București a împăratului Francisc Iosif I al Austro-Ungariei a publicat în „Mesagerul român" din București articolul *Împărate, fă dreptate!* Din acel moment pînă la Unire va fi în permanență hărțuit de autorități, intentîndu-i-se numeroase procese de presă și amenzi, la care s-a adăugat o detenție de șase luni la închisoarea din Seghedin.

Stabilirea sa la Sibiu reprezintă o nouă etapă, întrucît, pe de o parte, își imprimă personalitatea sa asupra celor două publicații sibiene „Tribuna" și „Telegraful Român" prin preluarea conducerii lor, iar pe de altă parte prin începerea activității istoriografice de anvergură.

În calitate de redactor șef al „Tribunei" a avut posibilitatea să aducă un suflu nou periodicului în lupta desfășurată pentru apărarea aspirațiilor naționale românești de dincoace de Carpați. Datorită meritelor sale în anul 1900 devine director al „Telegrafului Român", ziar fondat de episcopul Andrei Șaguna la 1853. În cei șaptesprezece ani cît a condus acest periodic, Teodor V. Păcățian a consolidat prestigiul ziarului, prin tratarea unei largi problematici cu caracter bisericesc, școlar, cultural și nu în ultimul rînd politic. Prin informarea cititorilor cu principalele evenimente din România, „Telegraful Român" a contribuit la întărirea solidarității românești.

Concomitent cu activitatea ziaristică, T. V. Păcățian își propune alcătuirea unei monografii cu privire la mișcarea naț nală a românilor de dincoace Carpați intitulată *Cartea de A sau luptele politice naționale d românilor de sub coroana ung ră.* Lucrarea va apărea în 8 v lume, între anii 1902—1915, an lizînd mișcarea națională rom nească de la începuturi pînă Memorandum. În cadrul ei sî prezentate discursurile mai in portante rostite în dietă, parl ment, casa magnaților, sen apoi petițiile adresate monarh lui și guvernelor. Din prefa primului volum ne oprim asup a două fragmente. „Cel ce gîndește la viitorul neamul nostru (și care bun român nu gîndește?) trebuie să se gîndea că întîi la trecutul nostru. Pe tru că trecutul, prezentul și v torul stau în legătură strîns Trecutul ne-a dat prezentul din prezent se naște viitorul. foarte natural deci, că numai c noscînd bine trecutul putem ne croim un viitor, care să mai bun decît prezentul.

Cartea aceasta, în care vin d scrise luptele noastre politic naționale cu începere din vr murile cele mai îndepărtate pî la procesul memorandului, o d pun deci în mîinile binevoitor lui cetitor în ferma convinge că bun și folositor lucru am i tenționat a face; și dacă mi-ar fi ieșit așa cum am dor nu lipsei de zel și de voință r a se atribui, ci puterilor slabe menești, care nu pot face nimi desăvîrșit. Indulgentul cetit primească însă cartea cu acee bunăvoință cu care ei i-o dau În urma apariției primului v lum autoritățile îl învinuiesc instigație naționalistă, avînd urmări confiscarea și distruger tomului, iar autorului i se inte tează un proces și candamnat închisoare. Monumentala lucra a fost premiată în două rîndu de Academia Română.

În domeniul istoriei a elabor multe lucrări, tipărite sau r mase în manuscris, aducînd n meroase contribuții valoroa (Istoriografi vechi, istoriogr noi; repertoriul ziarului „Tel graful Român" pe anii 1853 1917; românii din Ardeal în a de renaștere națională 1848— un mecenat român: dr. Io Gall; Avram Iancu, apărător munților Apuseni; jertfele rom nilor în primul război mondi pronunciamentul de la Blaj; memorand al lui Șaguna; activ tatea românilor din senatul i perial austriac) și multe alte Nu întîmplător a fost ales la A tra președintele secției de ist rie, fiind unul dintre cei mai a tivi colaboratori.

După izbucnirea primului ră boi mondial Teodor V. Păcăți intră în conflict cu noul mitr polit Vasile Mangra, care av alte concepții politice în comp rație cu majoritatea românease În felul acesta Teodor V. Păc țian se retrage de la conducer „Telegrafului Român" la 5/18 d cembrie 1917. După marea Uni devine redactor al „Gazetei of ciale" a Consiliului dirigent, i după aceea se stabilește la Clu unde pînă la sfîrșitul vieții și continuat activitățile preferate.

Cu prilejul împlinirii a cinc zeci de ani de la moartea ziari tului și istoricului Teodor V. P cățian ne-am străduit să preze tăm succint meritele sale, ca și-a elaborat o parte din ope sa — cea mai valoroasă după pinia noastră — în orașul de Cibin.

Mihai Sofron

Pr. prof. Ioan Ionescu — 75 de ani

Zecile de generații de elevi de la seminariile teologice din Craiova și București l-au numit, întotdeauna, pe părintele prof. Ioan Ionescu „tata". Așa îl numesc și acum cînd își amintesc de dînsul. Nu a fost o poreclă. Doamne ferește! A fost recunoașterea simplă, concretă și sinceră a unor calități de dascăl și părinte. Părintele Ionescu face parte, într-adevăr, din stirpea marilor profesori de teologie, care au știut — și au reușit — să transmită generațiilor de elevi nu numai cunoștințe teoretice, ci și ceva din specificitatea vieții și comportamentului unui preot adevărat.

S-a născut în comuna Băbana din județul Argeș la 15 noiembrie 1915, din părinți țărani. După absolvirea cursului primar în satul natal, a urmat Seminarul Teologic din Curtea de Argeș și cursul superior la Seminarul Central din București, pe care l-a absolvit în 1936. În perioada 1936—1940 a frecventat Facultatea de Teologie din București, luîndu-și licența la catedra lui Nichifor Crainic. Din 1938 a urmat și cursurile Facultății de drept din București. Studiile au fost continuate la Seminarul pedagogic din București (1940—1941). A funcționat ca profesor de religie la Liceul „Cantemir" din București. La 6 noiembrie 1942 a fost hirotonit preot la Sibiu, pe seama Parohiei Blăjeni-Plai din județul Hunedoara, la Izvorul Crișului Alb. Aici a construit școala primară și a restaurat biserica. A început colaborarea la „Telegraful Român". În perioada 1946—1948 a funcționat ca profesor de religie și confesor la Colegiul Militar din Curtea de Argeș, după care, pînă în 1956, a împlinit atribuțiile de profesor de limba română la Seminarul Teologic din Curtea de Argeș. Mitropolitul Firmilian al Olteniei, remarcîndu-l din presă și din contacte directe, i-a facilitat ajungerea la Craiova și numirea în postul de consilier cultural al Mitropoliei Olteniei (1956—1961). Anii cei mai frumoși din activitatea părintelui Ioan Ionescu se leagă de activitatea sa de director și profesor la Seminarul Teologic din Craiova (1961)—1973). A urmat apoi demnitatea de inspector general patriarhal (1973—1975) și director la Seminarul Teologic din București (1975—1977). La 1 iulie 1977 s-a pensionat. La Craiova a funcționat și ca preot la bisericile Dorobanția și Hagi-Enuș.

Activitatea părintelui Ioan Ionescu nu s-a mărginit doar la cele menționate. O strădanie permanentă a depus-o în domeniul științific. Competența și realizările sale au fost recunoscute de către specialiști prin alegerea sa ca membru într-o serie de asociații și societăți precum Asociația Internațională de Bizantinologie (sept. 1971), Asociația Slaviștilor din România, Societatea de Științe Istorice ș.a. Părintele Ioan Ionescu a fost prezent la o serie de congrese internaționale: Congresul de Bizantinologie, București, 1971; Congresul de Studii Clasice, Cluj, 1972; Congresele de Bizantinologie din Atena (1976), Viena (1981), Leipzig (1984); Congresul de Onomastică (Helsinki, 1990). Adăugăm la acestea numeroasele simpozioane și sesiuni științifice, comunicările de la Academia Română și Universitatea Populară. Părintele Ioan Ionescu este autorul cîtorva sute de articole și studii răspîndite în diferite publicații și volume din țară și străinătate. Domeniile cele mai abordate de către sfinția-sa sînt: teologia, istoria, filologia, istoria literaturii, folclorul. A colaborat la toate publicațiile noastre bisericești, cît și la unele dintre cele laice, precum: „Limba română", „Jurnalul literar", „România literară" ș.a. Spațiul nu ne îngăduie să prezentăm o bibliografie completă a lucrărilor sale, deși ar fi atît de necesară.

Despre părintele Ioan Ionescu nu se poate scrie totul în cîteva rînduri. E o viață frămîntată, plină de înălțări și poticniri, plină de speranțe și dezamăgiri, o viață închinată muncii, catedrei, altarului, lui Dumnezeu și oamenilor. Dumnezeu pe cine iubește și ceartă. Mult trebuie să-l fi iubit pe părintele Ionescu, căci mari și grele au fost și suferințele cu care l-a binecuvîntat Dumnezeu. Le-a primit pe toate cu răbdare și speranță precum oarecînd greu încercatul Iov. Și-a dus crucea în tăcere, fără cîrtire, inima i-a plîns, dar fața a continuat să-i zîmbească, pentru a nu-i îndurera și pe cei din jur cu durerea sa. Modest și sincer, binevoitor și gata să sară-n ajutor celui nevoiaș și suferind, înțelept și prudent, deschizător de drumuri și dătător de speranțe, albit de vreme, ușor șubrezit trupește, însetat de cunoaștere, bibliofil și savant de renume, la împlinirea celor 75 de ani, părintele Ioan Ionescu se întreabă dacă a făcut mult, dacă a făcut puțin.

Din partea tuturor generațiilor de elevi, dintre care cei mai mulți îți sîntem preoți și ierarhi, Te rugăm, Doamne, dă-i din vistieria veșniciei Tale ani mulți, peste o sută, sănătate, putere de muncă, de studiu și creație, de bucurii și de împliniri în toate!

La mulți ani, iubite „tată"!

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

— Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: Să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele. (Ps. 26, 7)

APEL

Parohia ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu Azil, face un cald apel la sentimentul de jertfelnicie creștină al cititorilor gazetei noastre, pentru a ajuta financiar sau sub altă formă, această parohie spre redarea cît mai grabnic în folosință a celui mai vechi edificiu de cult și spital (sec. XIII) cunoscut sub denumirea „Biserica de la Azil".

Sumele se pot vira în contul nr. 45110870 — Sucursala C.E.C. Sibiu pentru parohia: „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu Azil.

Informații telefon 924/4 72 13, preot paroh IOAN TRIFAN.

Mulțumim cu recunoștință celor ce ne vor sta în ajutor și îi rugăm să-și scrie adresele citeț.

Organele parohiale

Solidaritatea umană

Este un sentiment care determină pe oameni, pe baza unor însușiri înnăscute, să-și acorde ajutor reciproc în toate domeniile vieții și activității omenești; un liant puternic care încheagă pe toți oamenii într-o unitate de voință, simțire și acțiune.

Biserica lui Hristos, străină de orice exclusivism național, preconizează o solidaritate universală, efectivă și deplină, o solidaritate transfigurată de iubire, care scoate pe om din cazemata egoismului, îl aruncă în rîndurile semenilor săi și-l solidarizează cu idealurile lor. Iubirea este magnetul dumnezeiesc care unește pe oameni într-o salidaritate durabilă.

Semnele solidarității frățești, pe lîngă iubire, se arată și prin ușurarea nevoilor aproapelui nostru, prin susținerea celor slabi, facere de bine tuturor, ducerea greutăților altora, jertfirea de sine pentru alții și prin orice slujire a semenilor noștri.

Pentru realizarea solidarității Sf. Scriptură ne oferă îndemnuri care înfierează egoismul și îndeamnă la altruism. Apostolul Pavel recomandă solidaritatea cînd spune: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plîngeți cu cei ce plîng" (Romani 12 ,15). Prin aceste cuvinte surprinde solidartiatea umană în tot ceea ce are ea mai propriu. Tot el ne îndeamnă: „Să aveți aceleași sentimente unii față de alții" (Romani 15, 5), să iubim pe concetățeni (Romani 9, 3). pe toți oamenii (Galateni 6, 10), inclusiv pe vrăjmași (Matei 5, 44). Cel mai direct îndemn la solidaritate sînt cuvintele: „Purtați sarcinile unul altuia" (Galateni 6, 22).

Modul desăvîrșit al solidarității îl aflăm între persoanele Sfintei Treimi din ființa lui Dumnezeu, în conținutul moral social al predicii Sf. Ioan Botezătorul (Luca 3, 11) și în viața primilor creștini, care au organizat colecte pentru ajutorare reciprocă.

Solidartiatea este ilustrată și în tradiția creștină. „Lucrați împreună cu alții" (Sf. Ignatie Teoforul), pentru că „de la început oamenii sînt creați unii pentru alții" (Sf. Ambrozie). Sf. Vasile arată că „Dumnezeu a hotărît ca noi să avem nevoie și să trăim uniți unii cu alții", iar Sf. Ioan Gură de Aur arată că este bine „să ne ajutăm și să ne fim de folos unul altuia".

În scrierile profane solidaritatea umană este exprimată în diferite maxime, aforisme, sentințe. „Sîntem născuți pentru societate" (Marcu Aureliu) „ca părticelele pentru tot" (Leibnitz). „Fiecare din noi este o parte integrantă dintr-un tot solidar" (S. Smiles). O sinteză a solidarității umane o găsim în cuvintele: „Om sînt și nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin" (Terențiu).

Solidartiatea umană determină relații pozitive de natură morală și socială, crează o viață prin excelență omenească, rodnică și fericită, constituie suprema dovadă de trăire creștină.

Cunoscînd roadele ei bogate, datori sîntem să practicăm solidaritatea creștină „în faptă și adevăr" (Ioan 1, 18) pentru realizarea noilor imperative majore ale lumii contemporane.

Prot. Ieremia B. Ghita

— Cerul și pămîntul vo trece, dar cuvintele mele n vor trece. (Matei 24, 3

— Mila Lui este din nea în neam peste cei ce se te

Problema fericirii

Și a zis Domnul: „Fericiți sînt toți cei ce aud cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc pe el" (Luca, 11, 28).

Dacă am putea privi dintr-un ion întreg pămîntul, am vedea el ni se înfățișează ca un i-ens furnicar în care oamenii frămîntă, aleargă, se luptă cu ijloace felurite pentru ca să fie riciți. Așa a fost și așa va fi nul totdeauna.

Dacă am putea deschide inima ecărui om, ca să citim în ea ca tr-o carte, vom constata că ți aleargă după fericire. Dar ții o găsesc, pentru că nu-și u seama ce este adevărata fe-cire și nici nu o caută acolo ide se găsește. Mulți confundă ricirea cu bucuriile și plăcerile ecătoare, sau cu dorința de-a ăpini pe cei mulți, mici și in-lți pe care îi exploatează în losul personal. Mulți pun fe-cirea în glorie, în mărire și găție, în plăceri, știință, artă, ozofie etc. Ori fericirea nu se lă în cele trecătoare, care dis-r si lasă inima plină de amă-ciune, regrete și durere.

Am citit de mult, într-o carte trînească despre un prinț per-n care s-a dus într-o zi la l mai înțelept om din țara sa l-a întrebat: ce să facă pen-u ca să fie fericit? Iar înțelep-l i-a răspuns: Mergi să-ți cum-ri cămașa unui om fericit și te întorci cu ea. Și prințul plecat în lume să afle pe omul ricit și să-i cumpere cămașa. S-a s mai întîi la oamenii mari ai ei, la împărați și regi, la con-cători de popoare și de state, care toți îi credem că sînt fe-riți, pentru că toți se tem de se pleacă în fața lor și îi slă-sc. Și a întrebat pe mulți: nteți voi fericiți? Și i-au răs-ns toți: nu sîntem fericiți, ntru că ne temem că supușii ștri se vor revolta odată noap-a contra noastră și se vor răz-na, omorîndu-ne. S-a dus la niștri și alți puternici ai zilei, cei bogați, la bancherii cu r, argint și pietre scumpe, cu late și parcuri pentru distrac-ție, s-a dus la cei petrecăreți, cu mese și băuturi scumpe, care se îmbată la baluri și petreceri zi și noapte, la familii tinere. la tineri îndrăgostiți, oare se tem de trădarea iubirii lor; s-a dus la oameni de știință, artă, filo-zofie, etc. și toți s-au plîns că nu sînt fericiți, că nu știu totul, știu puțin și sînt tulburați. Obo-sit de drum, mîhnit și descura-jat că a umblat în zadar, după fericire, spre seară, la lumina frumoasă a lunii de vară, trece peste o cîmpie și la marginea u-nei păduri, zărește un om, un plugar care mergea vesel în urma boilor săi, ara și cînta din toată inima. Se apropie de el sfios ca să nu-i tulbure atmo-sfera de pace, de muncă, liniște și voie bună și-l întrebă: Omule, te văd vesel și voios, spune-mi, ești fericit? Și a primit răspun-sul mult dorit, sînt fericit! Pri-mul i-a zis: ți dau bani mulți, te rog, vinde-mi acum cămașa ta! Cămașa mea? — a zis plu-garul. Dar eu n-am cămașă! Și pri-mul a plecat foarte întristat pentru că n-a aflat cămașa fe-ricirii.

Și, oare, așa să fie? Să nu e-xiste fericire pe pămînt? Dar noi toți alergăm după ea ca după cel mai sfînt ideal și să ne în-șelăm? Să fie fericirea numai un vis frumos, un vis și nu și o rea-litate. Noi sîntem făcuți de Dum-nezeu pentru fericire și toți o căutăm: și să fie această fericire o nălucă, o deșertăciune? Nu! Fericirea există pe pămînt și în cer, dar oamenii nu o caută unde o aflăm sigur, din cauză că dia-volul ne-a întunecat mintea și o caută la fîntînile fără apă, în plăceri grosolane și inferioare, în măriri deșarte. Oamenii uită că adevăratul izvor al fericirii este numai Dumnezeu și Evanghelia Mîntuitorului Hristos pe care mulți o uităm, sau nu o băgăm în seamă.

Ce este fericirea și unde o aflăm? Ea este o stare de mul-țumire,pace și bucurie, pe care o are sufletul și inima noastră cînd trăim în armonie cu Dumnezeu, cu aproapele și cu noi înșine. În acest sens Domnul Iisus zice: „Fericiți cei *ce ascultă* cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc pe el" (Luc. 11, 28). Fericirea este în-lăuntrul nostru, în inima noas-tră. Ea nu este mîncare și bău-tură, ci bucurie, pace și dreptate în Duhul Sfînt, zice Sf. Ap. Pa-vel (Rom. 14, 17).

Unde aflăm fericirea? Acolo unde este prezent în viață Hris-tos-Dumnezeu, unde oamenii cred, iubesc și împlinesc voia Lui. Acolo unde este prezent Duhul Său, unde lumina feței Sale strălucește peste noi, iar sufletul și inima noastră se um-plu de bucurie și de veselie, chiar în mijlocul celor mai mari încercări și dureri. Fericirea este acolo *unde oamenii nădăjduiesc* în El, ziua și noaptea, convinși că sînt ajutați și ocrotiți cu ha-rul și Pronia Sa, ca vulturul prin aer (Ps. 4, 7—8). Acolo este feri-cirea unde sufletul are marea bucurie ca în curățenie deplină *să vadă fața lui Dumnezeu* (Mt. 5, 8), a Celui ce este dragoste, bunătate și blîndețe desăvîrșită și ne învăluie cu ele în veșni-cia veșniciilor...

Prezența lui Dumnezeu în lume și adăpostirea sufletului sub scutul harului Său este pre-tutindeni, iar lucrarea harului divin este în Biserica Sa, care este *casa* lui Dumnezeu și *poarta* cerului (Fac. 28, 17).

Biserica este familia divină a celor ce cred că Hristos-Domnul este Fiul lui Dumnezeu și s-au botezat în numele Sf. Treimi. În ea ne întîlnim cu Dumnezeu, a-dorat în Sfînta Treime, izvorul fericirii, pe care văzîndu-o Sf. Apostoli pe Tabor, au rugat pe Domnul să rămînă acolo în co-libe pe veci (Mt. 17, 4). În Bi-serică ne întîlnim cu toți Aleșii lui Dumnezeu, care au ascultat și au împlinit Voia Lui, înce-pînd cu îngerii cei buni, cu pa-triarhii, proorocii, Sf. Apostoli, Mucenicii și toți Sfinții, în frun-te cu Maica Domnului, Maica Durerilor, a mîngîierii și a feri-cirii noastre în veci.

Biserica este poarta cerului prin care intrăm în grădina ede-nului, a fericirii, pentru că aici Domnul Iisus ne descoperă Calea, Adevărul și Viața veș-nică, pentru care am fost creați de Dumnezeu. Aici ne arată El cele nouă căi care duc la ade-vărata fericire. Aceste căi sînt — smerenie, căință, blîndețea, drep-tatea, milostenia, curățenia ini-mii, pacea, stăruința în dreapta credință și moartea pentru cre-dința în Domnul Iisus.

Biserica ne dă fericirea dorită pentru că aici sînt cele șapte Taine care ne dau harul divin care ne spală păcatele, ne îm-pacă cu Dumnezeu, cu aproapele și cu noi însine și face să ne simțim ușurați, mulțumiți și fe-riciți cu tot ce avem. Harul Sf. Taine ne dă puterea să biruim ispitele și păcatele, poftele și patimile și să rămînem lîngă Dumnezeu, să fim fiii Săi. Dia-volul este un cîine rău care muș-că din fericirea sufletului nos-tru, ne face robii săi și își bate joc de noi. El duce un război ne-văzut și ascuns și neîncetat îm-potriva fericirii noastre. Și nu-l putem birui decît cu ajutorul ha-rului Domnului Hristos, cu sem-nul Sfintei Cruci de care se sfarmă toate puterile întuneric-ului, toate cursele celui rău. Fără ajutorul Domnului nu putem face nimic contra diavolului. El ne zice tuturor: fără de mine nu puteți face nimic; cu mine pu-teți totul, îndrăzniți, Eu am bi-ruit lumea (Ioan 16, 13), am bi-ruit prin *moartea pe cruce*, după cum a urmat strălucita Înviere.

— Să rămînem lîngă Sf. Cruce a Domnului și să o înconjurăm cu rugăciune și cu post, cu mi-lostenia care acopere mulțime de păcate, cu iertarea și toate fap-tele bune, care ne apropie de Dumnezeu și ne fac fiii Săi. Să rostim în fiecare clipă, dar mai ales în vremi de grea încercare, rugăciunea inimii: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dum-nezeu, miluiește-mă pe mine că-tosul" și totul în fața noastră se va schimba și se va lumina.

Biserica este izvorul fericirii pe pămînt. Ea ne dă harul prin care, luptîndu-ne cu credință și nădejde, ne dă dragostea de Dumnezeu și de oameni, dragos-tea de a sluji aproapelui în via-ță, după voia Lui.

Luați seama că în ziua cea mare a judecății, nimeni nu va fi întrebat: ce ranguri, putere și mărire a avut în viață, nici cîtă știință a adunat, ce invenții a făcut etc., ci va fi întrebat: cum ai folosit talanții primiți de la Dumnezeu, ca sluga cea harnică și înțeleaptă, care i-a înmulțit în lucruri și fapte bune, ori ca sluga leneșă care a ascuns talanții Domnului în pămînt și a pus vina pe Dumnezeu. Atunci Dom-nul va despărți oile de capre și vom vedea că cei din urmă vor fi cei dintîi și cei dintîi pe ur-mă, căci Dumnezeu prețuiește gîndul bun și inima curată mai mult decît vorbele goale care ne pierd.

Prot. stavr. dr. Simion Radu

MELOS BIZANTIN

În peisajul policrom al sonori-tăților contemporane, lucrarea muzicologului Gheorghe Firca, „Structuri și funcții în armonia modală", se impune atenției ci-titorilor atît prin problematica abordată cît și prin tonul său explicit, documentat și de strin-gentă actualitate.

Topind și decantînd pe filiera laboratorului său informațional o vastă creație muzicală, în primul rînd, dar și o bibliografie spe-cială (peste 300 de titluri), Gheor-ghe Firca ne convinge că a compune „modal" înseamnă a stăpîni tezaurul muzicii univer-sale și naționale, elementele ce definesc această lume a sunetelor mereu îmbrăcată în haină de sărbătoare.

Investigînd cu pasiune lumea partiturilor muzicale, Gheorghe Firca propune pentru elucidarea aspectelor teoretice ale „moda-lului" și cîteva pagini din melo-sul bizantin românesc. În primul rînd, se fac trimiteri la studii și lucrări semnate de muzicologi și compozitori ca: *Sebastian Barbu-Bucur* („Axionul «Îngerul a stri-gat» în armonizarea lui D.G. Ki-riac", în: *Glasul Bisericii*, Bucu-*rești*, nr. 3—12, 1957), *Ioan D. Chirescu* („Cîntările Sfintei Li-turghii", în: *Glasul Bisericii*, București, nr. 3—12), *Gheorghe Ciobanu* („Muzica bisericească la români", în: *Studii de etnomuzi-cologie și bizantinologie*, Bucu-rești, 1947), *Gheorghe Costea, Ion Croitoru* și *Nicolae Lungu* („Gra-matica muzicii psaltice", Bucu-rești, 1951), *Nicu Moldoveanu* („Cîntarea corală în Biserica Or-todoxă Română în secolul al XX-lea", în: *Studii Teologice*", Bucureşti, nr. 3—4, 1968. De re-ținut și prima parte din acest studiu: „Cîntarea corală în Bise-rica Ortodoxă Română de la pă-trunderea ei în cultul divin pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea", în: *Studii Teologice*, București, nr. 7—8, 1967), *Grigore Panțîru* („O valoroasă contribuțieromă-nească la studiul muzicii bizan-tine", în: *Muzica*, București, nr. 3, 1968), *Nifon N. Ploeșteanu* („Carte de muzică bisericească", București, 1902) iar mai apoi, nu înainte de a pune în evidență creațiile muzicale ale secolului XVIII, XIX și XX (Bach, Haen-del, Beethoven, Debussy, Prokofiev, Bartók, Enescu, Drăgoi și enumerarea ar putea continua), se exemplifică cu partituri muzi-cale aparținînd compozitorilor români: *Ioan D. Chirescu* („Chi-nonic" și „Prohodul"), *D. G. Ki-raic* („Cuvine-se" și „Axionul" din „Oratoriul bizantin de Crăciun"), *Teodor Teodorescu* („Liturghia psaltică"), *Doru Popovici* („Două imnuri bizantine").

„Fără a supraevalua importan-ța armoniei modale în raport cu situația structurală generală din muzica nouă, — apreciază Gheor-ghe Firca — nu putem să nu-i recunoaștem totuși valoarea es-tetică pozitivă, capacitatea de a fi contribuit la împrospătarea în general a unor resurse tehnice ale muzicii" axate în special, am remarca noi, pe melosul popular și, încă atît de puțin cunoscut și studiat, cel bizantin.

Claritatea liniilor melodice, polifonizarea vechilor cîntări psaltice aparținînd Bisericii Or-todoxe Române, într-un cuvînt știința de a compune muzică în spiritul bogatelor noastre tradi-ții corale și vocal-simfonice, în-cununează înfăptuirile din urmă, dar, în același timp, luminează piscurile unei noi perspective pentru creația muzicală cu tele-mente bizantine pe care, mărtu-risim că o dorim tot mai curat interpretată și inspirat valorifi-cată în partiturile muzicienilor noștri.

Brașov, 6 octombrie 1990

Constatin Catrina

Un nou lăcaș de cult în Făgăraș

Miercuri, 30 ianuarie 1991 — Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan — a avut loc deschide-rea oficială a bisericii: „Sf. Trei Ierarhi" din Făgăraș-Combinat.

Slujba Sfeștaniei, ca și Sf. Li-turghie care a urmat au fost să-vîrșite, din încredințarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, de un sobor de preoți și diaconi, avînd în frunte pe P. C. vicar-ad-ministrativ A. Rădulet, de față fiind un mare număr de credin-cioși, precum și elevii din car-tier însoțiți de dascălii lor.

Cu acest prilej a fost instalat și noul preot paroh Vasile On-ciu.

Din Sf. Scriptură

— Întreabă pe cei care au fost înaintea noastră și ia a-minte la cele trăite și pățite de părinți.

(Iov 8, 8)

— Toate cîte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea.

(Matei 7, 12)

A patriei cinstire

Iubim această Țară ca pe-un soare
Drapelul ni-e țesut din curcubeu.
Decembrie ni-e Marea Sărbătoare,
Cînd vrut-a pentru noi și Dumnezeu.

Iubim poporul plămădit din stîncă,
Ce-a fost zdrobit de roți și răstignit
Oricît i-ar fi durerea de adîncă
De-aici el nu va fi nicicînd clintit.

Iubim de-apururea Ortodoxia
Așișderea pe-Apostolul Andrei,
Iubim troițele din România
Eroii neamului de la Moisei.

Iubim Ardealul botezat cu sînge
Fără de iz de smirnă și făclii;
Iubim Sibiul care-n veci își plînge
Martirii strămutați în veșnicii.

Iubim această Țară ca pe-un soare.
Noi pentru ea am pătimit din greu.
Ne-am apărat — n-am subjugat popoare,
De-aceea-i bun cu noi și Dumnezeu.

Pr. Traian Rusu-Șirianu

LUCRAREA SAMARITEANĂ A BISERICII

Iisus Hristos Mîntuitorul nostru este Samaritea-l Milostiv, care — din negrăita Sa iubire de oa-eni și nemărginita Sa milostivire față de noi oa-enii căzuți și neputincioși, asemenea celui ce că-orea pe drumul de la Ierusalim la Ierihon din anghelie — se apleacă neîncetat spre a ne ierta catele și a ne vindeca de bolile și durerile noas-sufletești și trupești. Alături de activitatea Sa vățătorească și cea conducătoare prin care întă-ște și ajută pe cei credincioși pe cărările Împă-iei lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos desfășurat și o dumnezeiască lucrare de binefa-e și tămăduire sufletească și trupească, pentru i cei ce veneau la El cu credință tare, dovedin-se a fi Doctor al sufletelor și trupurilor deo-trivă. Această activitate a fost profețită de pro-ocii cei însuflețiți de Duhul lui Dumnezeu. La eputul activității Sale publice, Evanghelia ne atează că — fiind în sinagoga din Nazaret, S-a lat să citească și I s-a dat cartea profetului ia. Și deschizînd El cartea, a dat peste locul de era scris: „Duhul Domnului este peste Mine, ntru că M-a uns să binevestesc săracilor, M-a mis să vindec pe cei zdrobiți cu inima, să pro-văduiesc celor robiți dezlegarea, celor orbi ve-ea, să slobozesc pe cei apăsați... și închizînd tea... El a început a zice către ei: Astăzi s-a plinit Scriptura în urechile voastre". (Luca 4, —21).

Pentru ca această lucrare mîntuitoare să poată ntinua, Domnul Hristos întemeiază Biserica Sa și alege apostoli, prin care El lucrează în pu-ea Duhului Sfînt pentru ca „lumea viață să ă și mai multă să aibă" (Ioan 10, 10).

Biserica continuă prin urmașii Sfinților Apostoli episcopi, preoți și diaconi — ca și prin bunii edincioși lucrarea de tămăduire, iertare și în-ajutorare a celor lipsiți, neajutorați și bolnavi. in Sfintele Taine (Mărturisirea, Împărtășania și aslul) și slujbele divine, cît și prin opera de bine-ere a Sfintei Biserici, Mîntuitorul este prezent viu prin dumnezeiescul har al Sfîntului Duh în ța credincioșilor. Acțiunea aceasta de slujire mariteană a Evangheliei Domnului, este o mare dumnezeiască misiune a Bisericii (ierarhie și edincioși), izvorînd din chemarea, porunca și pu-ea Mîntuitorului Hristos. Biserica reprezentă în d real — ca instituție divin-umană — continua-vieții și activității Mîntuitorului de-a lungul npurilor, actualizînd opera samariteană a Iubi-ului de oameni Dumnezeu întrupat. Biserica își găsește identitatea sa cu activitatea Domnului istos, prin identificarea ei cu toți cei năpăs-ți, lipsiți, neajutorați și bolnavi. Prin aceasta își definește rostul și sensul ei de a fi fidelă mnului și Apostolilor Săi de-alungul veacurilor. te știut că Biserica, în calitatea de trup mistic lui Hristos, în ascultare față de Tatăl care L-a mis pe Fiul și în puterea dătătoare de viață a ntului Duh, este chemată să slujească lui Dum-zeu și oamenilor, îndeosebi a celor neajutorați vieții acesteia.

n conștiința Bisericii se cuvine să răsune ne-etat cuvintele Domnului: „Căci Fiul Omului a nit nu ca să I se slujească ci ca El să slujească să-și dea viața pentru răscumpărarea multora" arcu, X, 45). Această slujire întru iubire și sme-nie, întru milă și binefacere față de toți cei o-bsiți și suferinzi, este legea supremă a Evanghe-i: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți u-nicii Mei, de veți avea dragoste între voi" (In. II, 35). Legea iubirii slujitoare este și criteriul pă care se va judeca viața și faptele fiecărui n, la judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, cînd m auzi cu toții glasul Dreptului Judecător: „... orice ați făcut unuia dintre aceștia, Mie mi-ați făcut... Veniți, binecuvîntații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția care este gătită vouă de la întemeierea lumii" (Matei XXV, 40, 34).

Am accentuat temeiurile lucrării samaritene a Bisericii, ca organism sau instituție divin-umană spre a sublinia că alături și împreună cu faptele milostivirii creștine personale care privesc pe fie-care credincios, Biserica își are responsabilitatea sa față de nevoile lumii și societății în care trăiește. Ea este chemată ca să se implice, în calita-tea ei de instituție organizată, îndeosebi prin cei care coordonează (episcopi, preoți și diaconi), să renască tradiția apostolică a Bisericii primare. A-ceastă preocupare esențială și fundamentală a Sfintei Biserici se evidențiază mai ales în viața comunității primare, apostolice și patristice. (Fap-tele Apostolilor, Cap. II, 44—47, Constituțiile a-postolice III, 6). Dacă la început s-au practicat co-lectele pentru cei săraci, de care amintește Sfîn-tul Apostol Pavel (II Cor. VIII, II Cor. IX, Rom. XII), apoi Biserica s-a îngrijit să aibă un fond per-manent pentru acțiuni filantropice. Pe acel plan al acțiunilor de binefacere creștină, Biserica s-a do-vedit ca o adevărată mamă pentru orfani, mîn-gîiere pentru văduve, ajutor pentru săraci și bol-navi, îmbrăcăminte pentru cei goi, etc. Sfînta Bi-serică se manifesta în primele secole ca Biserică samariteană, iar cel care a primit mandatul orga-nizării acestei lucrări a fost episcopul prin preoți, diaconi și buni credincioși. În mijlocul crizelor ma-teriale, sociale și morale din secolul II pînă în al X-lea, și, în tot timpul societății antice și medie-vale, Biserica creștină era un liman, o oază în pustiu și în mijlocul lipsurilor și nedreptăților vie-ții pentru toți oamenii.

Amintim că Biserica a avut în toate timpurile o instituție numită *diaconia*, în care membrii a-cesteia erau preocupați cu milostenia și alte înda-toriri legate de binefacerea și într-ajutorarea celor bolnavi. Sînt cunoscute peste tot acele minunate *Vasiliade, așezăminte* (azile, spitale) ale Sf. Vasile cel Mare pentru străini, bătrîni, neputincioși și bol-navi, care se conduceau după principiile evanghe-lice ale dragostei milostive, smerite, slujitoare și jertfitoare.

Epoca patristică-bizantină și-a făcut din aceste preocupări samaritene un titlu de multă prețuire și cinstire din partea tuturora, chiar și a păgînilor. Sfinții Părinți ai Bisericii din Răsărit și Apus au fost preocupați de aceste acțiuni în mod prioritar.

Aceste lucrări de binefacere și caritate creștină s-au continuat în Bisericile ortodoxe autocefale-naționale, ca și în creștinătatea apuseană. Biserica Ortodoxă Română s-a preocupat în mod constant de această lucrare samariteană, concretizată în a-cele *bolnițe* ale mănăstirilor și bisericilor mai în-semnate din țara noastră. Am avut în spiritualita-tea noastră monastică și bisericească acel curent sănătos, autentic ortodox, de împletire a rugăciunii cu munca, a vieții duhovnicești cu a faptei filan-tropice, gospodărești, așa cum s-a manifestat a-ceasta în școala cernicană, inaugurată și organizată de starețul Gheorghe de la Poiana Mărului și Sfîntul Calinic de la Cernica (Dr. Antonie Plămă-deală, Biserica slujitoare, Sibiu, 1986, pag. 145—166).

Se mai consemnează că, pe lîngă mănăstiri sau biserici mai însemnate, erau și acele numite *la-zarete* temporale în vremuri de epidemii, de ciu-mă și de holeră, organizate și întreținute prin Bi-serică.

În secolul XVIII au apărut la noi primele spi-tale pe lîngă mănăstiri, cum a fost Spitalul Col-tea (1704), Pantelimon (1752), Sfîntul Spiridon (1757). În Moldova bolnițe spital întîlnim la mănăstirile: Neamț (1843), Secu (1847), Rîșca (1875), Văratic (1853), etc.

Prin Regulamentul Organic și reformele domni-torului Alexandru I. Cuza, bolnițele mai însem-nate, devenite spitale au trecut sub îndrumarea statului (vezi: Pr. dr. At. Negoiță, Semnificația me-dico-istorică a bolnițelor mănăstirești, în rev. M.O., Nr. 9—10, 1969, pag. 681—687).

Dezvoltarea medicinii și a medicamentelor far-maceutice a dus la o mai deplină organizare a spitalelor, în care se cuprind policlinicile și dis-pensarele. Această preocupare directă a statului a ușurat activitatea misionar-socială a Bisericii. Ea n-a putut fi însă înlocuită total, pentru care Biserica a fost și este chemată să se preocupe de această misiune specială a sa.

După primul război mondial, în atmosfera de împliniri naționale, prin realizarea României Mari, Biserica și-a continuat prin legiuirile sale opera samariteană prin ridicarea și organizarea de școli și orfelinate, dînd îndemnuri preoților de a-și face cu precădere o preocupare misionară pasto-rală în domeniul acesta medical-social. Cele două decenii (1920—1940) au fost prea scurte pentru ca aceste acțiuni samaritene organizate sub oblădui-rea Bisericii strămoșești să-și poată arăta roadele ei, într-o continuitate cu tradițiile Bisericii patris-tice în condițiile unei medicini moderne. In perioa-da celor patru decenii de regim totalitar-comunist, Biserica nu și-a mai putut desfășura organizat a-ceste activități deosebit de însemnate. Statul co-munist și ateu a dispus scoaterea lucrării dumne-zeiești a binefacerii și milostivirii Domnului Hris-tos din spitale, azile și orfelinate, așa încît la cele-lalte crize de ordin economic, social și moral s-au adăugat și cele din cîmpul social-umanitar. In urma Revoluției din decembrie 1989, Biserica și-a putut relua slujirea ei samariteană, în conformi-tate cu principiile evanghelice ale slujirii.

Societățile străine de binefacere atît guverna-mentale cît și particulare ne-au ajutat și ne vor ajuta în climatul de libertate și democrație, dar rămîne ca Biserica noastră să se implice cu o res-ponsabilitate sporită în reînvierea vechilor tradiții creștinești și românești de slujire întru dragoste.

De acum ierarhii și preoții avem îndatorirea de renaștere a acestei lucrări samaritene în societa-tea noastră românească. Se impune aceasta cu o stringentă actualitate. Rămînerea în especta-tiva și renunțarea la aceste activități din dife-rite motive va însemna o abdicare a noastră de la chemările Evangheliei Mîntuitorului, a Sfinților Apostoli și a Sfinților Părinți ai Bisericii, ca și de la tradițiile Bisericii strămoșești.

În acest sens, o activitate bine venită reprezintă Asociația filantropică Christiana care și-a deschis încă din anul acesta la București o clinică cu 3—4 secții medicale, o școală post-liceală de asistente medicale (măicuțe) și cu perspective mai depline în următorii ani.

La Sibiu avem filiala județeană a Christianei, care s-a legalizat și a început să activeze prin o asistență mai sporită la spitale, azile și orfelinate. Arhiepiscopia noastră a deschis o capelă la Spi-talul județean și la cel de psihiatrie. Incercăm să intensificăm și să organizăm activitatea misionară socială la azile de bătrîni, orfelinate de copii și în familiile neajutorate cu bolnavi, copii și bătrîni.

Nădăjduim că ierarhii noștri, Conducerea Arhi-episcopiei, preoții și bunii credincioși ne vor ajuta ca să organizăm în continuare activitatea samari-teană în Biserica noastră spre preamărirea lui Dumnezeu și bucuria tuturor.

Să ne ajute Dumnezeu!

Preot Filaret Costea

PREOT ŞI OM DE EXCEPŢIE — RECONSTITUIRI —

Mulţi, foarte mulţi slujitori ai altarului şi-au depăşit obligaţiile confesionale constituindu-se, la nivelul Transilvaniei în stîlpi de foc ai rezistenţei românismului. Au creat din credinţă scut şi doctrină naţională, asigurînd, prin veacuri de cumplită urgie perpetuarea neamului nostru.

Un astfel de exemplu remarcabil a fost preotul Sava Săvoiu Popovici din Sadu. După cum ne indică adăugirea de Popovici, era fiu de preot, tatăl lui slujind în parohia Rîu Sadului, la mijlocul secolului trecut.

Meritul deosebit al preotului Săvoiu a constat în contribuţia personală la completarea istoriei noastre în sec. XIX prin scrierea unui uriaş manuscris autobiografic în 44 de tomuri cuprinzînd 22 000 pagini. Plin de modestie, notează în primele pagini intitulate „Precuvîntare": „Dacă este adevăratu ce au disu şi dicu învăţiaţii lumii, adeca: „că nu este opu bunu pe lume care se n'aibe şi ceva reu" şi iară den contra: „nu este opu reu în lume care se n'aibe şi ceva bunu în sine" îndrăznescu dice: mulţi din stimaţi şi unii cetitori'mi vor lăuda zelul studiului meu de a mă apropia cu a mea ardoare de bravii noştri bărbaţi de litere; pe cînd alţii vor dice: mai bine să fie făcutu pote ca tatăl seu, ori se-şi fie căutatu de ceaslovu şi Psaltire ca tata'so; mai bine făcea..."

În privinţa stilului folosit, notează: „voi scrie simplu ca omul simplu — lăsînd altora măiestria conţieptului cari trăiesc după dînsul precum trăiescu şi eu după bisericeştile sacrificii; şi fiindcă biserica mă ţine, mă tin şi eu de conceptul bisericii, carele deşi e cu totul ruginitu, îl respetediu cu atîta mai tare şi mai sinceru, fiind elu celu mai dulce în gura românului ardelean — care mai repede şi-a pune viaţa şi averea în periclu decît selu stremuţiască...". Cuvinte simple şi calde, izvorîte dintr-o inimă generoasă, poleită în dulcele limbaj al veacului trecut.

După terminarea studiilor, în 1845, recomandat de conducerea seminarului din Sibiu, este numit învăţător în oraşul Deva, plătit cu 80 de florini noi pe an şi pentru „fiecare copil umblătoriu la şcoală cîte un caru de lemne şi tacsa familială de 48 creiţari pe an".

Privitor la condiţiile contractului dintre noul învăţător şi „precedenţii tutori ai Sfintei Biserici Sfîntul Nicolae din Deva" învăţătorul remarcă, cu amărăciune că situaţia lui este mai rea decît a unei slugi care nu ştie ce este cartea şi are 100 florini noi pe an simbrie, un rînd de haine şi mîncare.

În anul următor este inspectat şi lăudat de arhimandritul Andrei Şaguna. Şcoala a ajuns să numere 116 elevi, dascălul muncind cu sîrg şi plăcere, devenind repede apreciat în cercurile bisericeşti şi laice ale oraşului.

În Deva îl surprind revoluţiile de la 1848—1849, însemnările sale făcute zilnic şi meticulos reflectînd exact desfăşurarea acestora (revoluţia română şi revoluţia maghiară) şi viaţa plină de primejdii dusă de români în această perioadă.

După ocuparea oraşului de către oştile revoluţionare ungureşti, învăţătorul este nevoit să-şi salveze viaţa, căutînd adăpost la preotul din Poenişa Tomii. Fiindcă, cei „vînaţi" îndeobşte erau preoţii şi învăţătorii români, în care statul maghiar vedea principalul obstacol în calea maghiarizării.

Pline de savoare şi interes sînt notiţele ce descriu refugiul. Remarcă din discuţii diferite vorbe de duh sau înţelepciune populară, un adevărat mărgăritar fiind această frază profundă, spusă de preotul-gazdă: „cuprindeţi învăţietura mea ce simplă şi băgaţi de samă că într-un cîmp necultivatu locuiesc numai fiarele sălbatice, aşişderea şi în casa unui om necultivatu locuieşte sărăcia spirituală şi materială, căci unde nu-i spiritu nu-i nici materialu, adecă unde nu-i suflet acolo e trupul unui cadavru".

Revine în Deva după ce a trecut urgia, fiind numit în timpul administraţiei româneşti — sfîrşitul anului 1848 — începutul anului 1849 în noile organe de conducere. Oraşul este din nou ocupat, de astă dată de generalul Iosif Bem, pus în slujba revoluţiei maghiare. Apoi oştile ţariste îl determină pe generalul polonez să capituleze, în ziua de 6 august 1848, la „Schimbarea la faţă" şi totodată ziua tînărului împărat Franz Josef. Pentru români, notează învăţătorul, ziua de 6 august semnifică „intrarea într-o Eră nouă".

În februarie 1850 se căsătoreşte cu Eufrosina Cascanten, apoi este sfinţit ca preot, adăugîndu-i-se şi numele de Popovici. La 14 mai acelaşi an, tînăra soţie moare, lăsînd în viaţa autorului un gol ce nu va fi niciodată umplut, şi deşi primeşte din partea mitropolitului Şaguna aprobarea de a se recăsători, Sava Săvoiu Popovici nu va mai face acest pas.

Cu ajutorul ilustrului mitropolit va deveni preot militar în regimentul de linie nr. 31 al baronului Culoz, încartiruit în Galiţia, apoi din 1859 va însoţi această unitate militară prin întreaga împărăţie a habsburgilor, acolo unde o cereau interesele uriaşului conglomerat statal.

În anul 1854 se declanşează, în ziua de concentrare a regimentului, o puternică epidemie de holeră ce va secera vieţile a 700 soldaţi. Infruntînd primejdia, preotul ajută din toate puterile pe tinerii ostaşi, în urma căreia este propus pentru decorare. Cu mult bun simţ, Sava Săvoiu Popovici refuză decoraţia „nevrînd a lua plata de la oameni pentru faptele lucrate în numele Domnului".

Din 1859, regimentul este transferat în nordul Italiei pentru a zădărnici încercările italienilor de a-şi crea statul naţional. Participă la luptele de la Magenta, Custozza şi Solferino, după ultima, preotul căzînd prizonier la francezi (Piemontul fiind aliat cu Franţa), eliberat apoi după două luni. În calitate de preot militar, pe cîmpurile de luptă din aceste localităţi a dat dovadă de mult curaj, unde, „cu crucea în mînă alerga în fruntea soldaţilor îmbărbătîndu-i la luptă, apoi se întorcea, ridicînd în braţe pe cei căzuţi, legîndu-le rănile şi scăpînd astfel cu viaţă o mulţime de feciori şi uscînd lacrimile la sute de văduve".

Pentru vredniciile sale, după eliberarea din prizonieratul francez a fost decorat de împărat cu crucea de aur, cea mai înaltă distincţie ce se poate acorda unui preot.

Vădind talent artistic, Sava Săvoiu şi-l dezvoltă în lucrări de pictură şi sculptură, calitatea acestora impunînd chiar şi severilor critici de artă vienezi, fiind ales, în 1879 membru al societăţii de pictură „Albrecht Dürer" din capitala imperiului.

Din 1875 este mutat la Viena, iar de la 10 septembrie, pînă la pensionare îndeplineşte funcţia ecleziastică de protopresbiter onorar şi spiritual în districtul militar al Vienei, unde rămîne pînă în 1897, cînd se pensionează.

După ieşirea la pensie, legat mult de locurile natale şi simţindu-se singur şi străin în strălucitoarea Viană, se retrage la Sadu unde se stinge din viaţă la 18 martie 1906 în vîrstă de aproape 88 de ani.

Însă principala sa operă prin care rămîne veşnic în conştiinţa istorică românească este acest important manuscris autobiografic, prin care ne oferă şi exemplul unei vieţi de excepţie, puse cu adevărat în slujirea aproapelui şi a neamului românesc.

Prof. Nicolae Constantin

DE UNDE NU ESTE, NICI DUMNEZEU NU CERE

În primul rînd expresia vizează inegalitatea oamenilor în faţa vieţii, în faţa realităţii, în ceea ce priveşte potenţialităţile lor native. Este un adevăr indiscutabil. O putem spune azi, dar nu o puteam spune anii trecuţi. Atunci era la modă teoria potrivit căreia oamenii sînt egali, iar dacă nu sînt egali, trebuie făcuţi egali. Cu toţii ştim ce a însemnat „egalizarea" tuturor din punct de vedere spiritual şi material, acţiune desfăşurată la noi de-a lungul a o jumătate de veac. Teoria uniformizării după modelul turmelor asiatice a eşuat. A trebuit recunoscută realitatea, chiar dacă nu a convenit mărimurilor zilei. Mitul omului multilateral dezvoltat s-a dovedit a fi o utopie. Omul capabil să predea matematici superioare pe catedra universitară, să facă deratizarea oraşului, să meargă în cosmos, după care să revină pe pămînt pentru a-şi realiza normele stabilite la C.A.P., a fost produsul unor minţi bolnăvicioase, practic, în condiţii de viaţă normale, el nu există. Vastitatea domeniilor de cercetare, complexitatea vieţii nu permit asemenea „lux".

Sîntem egali din punct de vedere juridic, religios, politic, moral, dar nu sîntem egali în ceea ce priveşte capacitatea noastră de a ne lupta cu viaţa şi cu nevoile ei. Atît din punct de vedere fizic, cît şi din punct de vedere spiritual. Fiecare venim în lume cu o anumită „zestre" nativă, genetică, de care trebuie să se ţină cont. Darurile sînt împărţite în mod inegal, talanţii de asemenea. Cel care are darul picturii, va desena şi va picta de mic, aşa cum altul, fără acest dar, nu va reuşi s-o facă nici după strădanii enorme, de-a lungul a multor decenii. În cel cu darul muzicii cîntă fiecare fibră a fiinţei sale de cînd se ştie pe lume, la cel care face muzică pentru a-şi cîştiga pîinea, ca pe o meserie oarecare, sînt coarde care sună fals după ani şi ani de exersare. Fiecare avem un „ceva" al nostru cu care venim în lume, asemenea plantelor, bobul de grîu e menit să facă spic cu boabe de grîu, cel de neghină — neghină, cel de porumb — porumb. Nimănui nu i-a trecut prin cap să ceară bobului de grîu să producă pepeni sau roşii, sau porumbi sau castraveţi! Doar omului i se ceruse aceasta!

Dacă avem în vedere o altă expresie, pe care vom analiza-o cu alt prilej, „Mare-i grădina lui Dumnezeu!", în mintea românului tocmai aceasta a fost ideea de bază cînd a emis expresia aflată în discuţie: creaţia lui Dumnezeu, lumea ca o grădină. Grădina presupune însă, neapărat, un grădinar, care seamănă, îngrijeşte şi culege din acea grădină. Grădinarul ştie ce a semănat şi ştie ce să ceară de la fiecare sămînţă, de la fiecare plantă. Ştie şi cît să ceară şi cum să ceară, fiindcă „de unde nu este, nici Dumnezeu nu cere!" Excepţională imaginea! Dumnezeu nu este un exploatator, nu săvîrşeşte o injustiţie, ci doar e grădinarul care-şi cultivă şi-şi culege grădina. Cere roadele semănăturii Sale, nimic altceva. Profunzimea gîndirii şi puterea de sintetizare în proverbe sînt admirabile.

Expresia are în primul rînd un aspect liniştitor, consolator: „de unde nu este, nici Dumnezeu nu cere!" Cu atît mai mult nu trebuie să ceară oamenii de la oameni! Şi totuşi, în realitate, întîlnim şi cazuri opuse cîţi părinţi nu sînt care-şi persecută copiii şi-i obligă să facă ceea ce nu este în firea lor? Sînt copii obligaţi să studieze discipline care nu le plac, să îmbrăţişeze cariere faţă de care nu au nici o tragere de inimă, etc. Astea toate doar fiindcă le place sau îi interesează pe părinţi. Îmi amintesc de colegi obligaţi de părinţi să meargă la seminar pentru a ajunge preoţi. Nu aveau „călcătură de popă", dar aveau ambiţia părinţilor care-i împingea de la spate de-a lungul anilor. Unii au fugit din şcoală, alţii în mod intenţionat nu învăţau pentru a rămîne repetenţi. Au fost şi din cei care, fără să simtă chemare pentru preoţie, au ajuns preoţi. Au fost o pacoste pentru ei înşişi, pentru familii, pentru comunitate şi pentru Biserică! De ce să ceri de unde nu este? Nici Dumnezeu nu o face! Întrebarea care se ridică imediat este aceasta: a fost, oare, un bine? A fost un rău? Răspunsul vine de la sine; a fost un rău, un mare rău. În primul rînd a ocupat locul unui copil, care avea vocaţie pentru preoţie; în al doilea rînd, prin viaţa şi activitatea sa, străine de disciplina preoţească, au compromis, mai mult sau mai puţin preoţia. Păcatul este al părinţilor, al celui în cauză, dar şi al celor care sînt în treapta pe care n-o merită. Aceasta pentru a da un singur exemplu. Expresia e clară: Dumnezeu nu te obligă să faci ceea ce nu este în firea ta, dar reversul este inevitabil: încercînd să faci ceea ce nu-ţi este în fire dat, vei face un fals, iar falsificatorii sînt pedepsiţi şi de Dumnezeu şi de oameni.

Expresia vizează doar aparent o anumită latură a realităţii umane. Implicit, face trimitere ş la alternativa ei: Dumnezeu cere are dreptul să ceară. de unde dat, de unde este! Parabola cu talanţii este sugestivă în aces sens. Şi e logic să fie aşa! „Cin sădeşte o vie şi nu mănîncă ro dul ei?" (I Cor. IX, 7). Dar vi trebuie să producă struguri, n altceva: „Fraţii mei, poate oar o viţă să facă smochine?" (Iac III, 12). Nu este în firea ei! Viţ sădită „*trebuie* să facă roadă, s facă struguri." O cere Dumneze şi o cere şi logica omenească. I caz contrar, mai bine spus, î cazul în care acea viţă „nu vrea să facă struguri, sentinţa e dată „Pe orice mlădiţă care este î Mine şi n-aduce roadă, El taie şi o aruncă în foc" (Ioan XV, 1). Fiecare dintre noi sîntem ca nişte mlădiţe ale aceluiaş butuc, Hristos, ca nişte membr ale unui trup, al cărui cap est Hristos. Nu va fi pedepsită mîn că n-a auzit, piciorul că n-a mi rosit, limba că n-a văzut, ci fie cărui mădular i se va cere cee ce este în firea lui să facă. Dac nu va face, medicul va interven cu tratament medicamentos, apo cu cel chirurgical. Aşa este şi î viaţă, în lume. Fiecare trebui să stea de vorbă cu sine însuş de timpuriu. Fiecare trebuie să-ş asculte inima şi cugetul pentr a vedea spre ce are înclinaţi ce vocaţie îi este sădită în fir sau, cum zice românul, „a c calcă". Spre acea direcţie să s îndrepte, acea ţintă să se stră duiască s-o atingă. Nu excluden desigur, posibilitatea ca un o să aibă înclinaţii spre mai mult ramuri de activitate şi creaţi Cu atît mai bine. Şi vioara ar mai multe corzi şi ce mai cînte face! Toate sînt însă corzile ei numai ale ei. Niciuna dintre el nu este de bas! Acele daruri sa potenţialităţi cu care venim î lume avem datoria să le culti văm, să le facem să crească s să rodească, să se dezvolte maximum, să le înmulţim. Nu mai aşa vom fi iubiţi de Dum nezeu, care, la judecata de apo va spune: „Vino, slugă bună credincioasă, peste puţine ai fo pus, peste multe te voi pune!

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrd

Primim la redacţie

Dragă redacţie a ziarului „Telegraful Român"

Se adresează către D-voastră patru basarabeni, ce au participat la depunerea coroanelor de flori, la mormintele martirilor căzuţi în Revoluţia din decembrie. Vă scriem cu rugămintea de a ne exprima prin intermediul ziarului D-voastră, mulţumiri şi sincere salutări sufleteşti. Sîntem foarte recunoscători familiei Ivan Toma, pentru pr mirea care ne-a dăruit-o în ce două zile aflate la Sibiu. Sibi este un oraş frumos, cu oame frumoşi, care pot dărui căldu sufletească. Le dorim mul pace şi bucurie în viaţă. C stimă: Petru Romanciuc, Gheo ghe Mahu, Grigore Buga, Io Gavriliuc.

— Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce blestemă pe voi şi vă rugaţi pentru cei ce vă supără şi prigonesc pe voi. (Matei 5, 4

— Ia seama, nu te duce la nedreptate, căci ea este ad vărata cauză a suferinţei. (Iov 36, 2

Un şoim pornit din „Şesuri natale"

(Amintirile lui *Nichifor Crainic*, întemniţat)

Nu m-ai ştiut, deci nu m-ai preţuit.
Erai măreţ între poeţi măreţi.
Zvîrleai din rime şi din ritm, săgeţi,
Nadirul să-l confrîngi, rîvnind zenit.

Un şoim pornit din şesul tău natal,
Zenitul l-ai dorit, şi l-ai ajuns.
Zdrobind al urii oceanic val,
Ai fost, şi eşti, cu mir de stele uns.

Nu te-au răpus, o, nu, atîţi tîlhari,
Acolo-n temniţe cu cer sordid.
Aveai, nu chip schimbat şi şters, livid,
Un împărat erai, din cei mai mari.

Din nou al nostru eşti, cum te-am dorit:
Lumină, astru pretutindenesc.
Acest pămînt, al nostru, românesc,
De ură, vrăjmăşii, tu fă-l ferit.

Petre Pascu

Mărturii inedite pentru o aniversare: Gheorghe Şoima — un suflet şi o credinţă pentru muzica meleagurilor străbune

Bogată în cîntece, port şi strămoşeşti obiceiuri, Mărginimea Sibiului şi-a atras admiraţia, din totdeauna, multor creatori de artă şi literatură precum şi din partea acelora care i-au studiat izvoarele civilizaţiei străbune.

În acest climat roditor de cîntece şi poezie populară, George Dima, Timotei Popovici, Gheorghe şi Aron Bogdan, I. R. Nicola, etnograful Victor Păcală şi-au dăruit o parte din viaţa lor elaborării unor lucrări ştiinţifice, de largă audienţă, precum şi unor creaţii muzicale religioase şi laice deosebite.

La lumina candelei creştine au înmugurit, pe aceleaşi meleaguri, timp de aproape cincizeci de ani, toate lucrările muzicale semnate de compozitorul Gheorghe Şoima (n. 13 februarie 1911 — m. 25 noiembrie 1985) — personalitate generoasă şi inconfundabilă în lumea muzicii româneşti contemporane.

Fie că va fi vorba de muzica simfonică, de cameră, vocal-simfonică, corală sau de studiile sale privitoare la istoria cîntării psaltice în Transilvania, în toate îl vom regăsi pe muzicianul Gheorghe Şoima aplecat, cu suflet şi credinţă nestrămutată, asupra descifrării etosului plaiurilor şi cugetului luminos al oamenilor de aici.

Din toate paginile muzicale compuse cu suflet şi conştiinţă profesională — după cum se exprima un alt confrate al său — lucrările corale: poeme, cantate, madrigale sau miniaturi folclorice, „din chiar începuturile apariţiei lor şi pînă în timpul din urmă, au răsunat în interpretarea formaţiilor corale din Sibiu, Sălişte, Poiana, Agnita, Rupea" sau la Chişinău, în Republica Moldova.

Să fi avut atîta rezonanţă în sufletul său de truditor în lumea muzicii dialogul din anii de conservator cu profesorul catedrei de folclor, savantul Constantin Brăiloiu (1893—1958)? Mai mult ca sigur!

Dacă Zeno Vancea, în investigaţiile sale muzicologice (*Creaţia muzicală românească, sec. XIX—XX*, vol. II, Bucureşti, Editura Muzicală, 1978, p. 379), trece în grabă peste sursa şi fiorul artistic al lucrărilor compozitorului sibian, în schimb, de la Doru Popovici aflăm că, „Folclorul românesc, în special cel transilvănean, a exercitat o mare influenţă asupra creaţiilor sale, concepute armonic şi nu polifonic, cu un accentuat stil diatonic, precum şi unele nuanţe modale. Într-un fel, linia sa tradiţională, continuă pe înaintaşii muzicii noastre corale Iacob Mureşianu, George Dima, Ion Vidu, Ciprian Porumbescu... Muzica corală a lui Gheorghe Şoima, expresia lirismului dar şi a unui temperament viguros, — continuă compozitorul şi muzicologul Doru Popovici — a tălmăcit sincer într-un stil direct, melodic, armonizant, simplu şi eficient, viaţa şi tradiţiile folclorice ale sibienilor" (Popovici Doru, *Muzica corală românească*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1966, p. 213).

La Gheorghe Şoima, spuneam în 1970, cîntecele şi melodiile de joc, alese cu un rafinat gust, primesc prin înveşmîntarea lor armonică în general şi a contrapunctului liber, plăsmuirile cele mai interesante. Sincronismul creaţiei populare este atît de bine stăpînit de compozitor încît lucrărilor: „Poem pastoral" — o sinteză pe linia măestriei armonizării cîntecului popular — „Jieneasca", muzica la „Nunta ţărănească" şi altele nu le-am putea gusta parfumul fără strigăturile de joc ce însoţesc unduirea vocilor din cor, fără fluier, fără dialogul vocilor ca într-o strigătură de nuntă, fără acele admirabile cadenţe specifice cîntecului popular din sudul Transilvaniei, înţelese cu ştiinţă şi sensibilitate de către compozitor. „Mîndru-i jocul haţegana", de exemplu, pe lîngă faptul că a fost cîntat de majoritatea formaţiilor corale din Mărginimea Sibiului, de pe Tîrnave şi Ţara Oltului, ca şi din Ţara Bîrsei, vigoarea-i melodică şi ritmul său sincopat a trecut această miniatură corală în repertoriul tarafurilor de lăutari.

O substanţă melodică şi armonică intimă se degajă din lucrările pe care părintele Gheorghe Şoima le-a închinat serviciului divin ortodox, precum: *Ca pre împăratul, Văzut-am lumina, Cuvine-se cu adevărat, Bine este cuvîntat* şi nu în ultimul rînd, *Liturghia dogmatică*, în La major.

Şi în lucrările cu ţesătură simfonică spectrul sonor de esenţă populară este remarcabil: *Triptic sibian, Moment rapsodic, Jieneasca, Poem coregrafic, Trei imagini simfonice*, pentru toate acestea Toma Tohati va remarca: „Modalităţile de expresie muzicală ce le mînuieşte Gheorghe Şoima se înscriu în sfera unui limbaj statornicit printr-o îndelungată tradiţie, fiind un adept al conciziei melodice şi armonice, sprijinindu-se aproape integral pe filonul limpede al cîntecului popular pe care îl înveşmîntează în acord cu structura lui cea mai intimă. Fuziunea propriei inspiraţii cu melosul popular e aproape totală" (*Compozitorul Gheorghe Şoima la 60 de ani*, în: *Tribuna Sibiului*, Sibiu, nr. 931, 20 februarie 1971).

Într-o corespondenţă a compozitorului Gheorghe Şoima, datată: 30 iunie 1956, ni se înfăţişează o altă trăsătură a nobilului său caracter şi anume, adînca şi sincera recunoştinţă de bine faţă de semeni, faţă de cei care i-au interpretat, cu conştiinciozitate şi profesionalism, unele din creaţiile sale.

La mai bine de un deceniu de la prima reuniune a membrilor cenaclului compozitorilor din regiunea Braşov (iunie 1957) muzicianul Gh. Şoima ni se destăinuia printr-o scrisoare datată: Sibiu, 30 iulie 1971: „În concertul simfonic al acestei inaugurale ediţii s-a cîntat şi prelucrarea simfonică a cunoscutei «Jieneasca». Cîtă conştiinciozitate, cîtă tragere de inimă şi cîtă muzicalitate a arătat Victor Bikerich — dirijor, organist şi muzicolog din Braşov care a trăit între anii 1895—1964 — în pregătirea şi dirijarea lucrării mele! Da, el, virtuosul organist de la Biserica Neagră, muzicianul complet şi omul de vastă cultură, dublat de o ţinută morală aleasă, rareori întîlnită, el îmi dirija lucrarea. Am fost copleşit de emoţie încă d clipa în care mi se comunicase că acceptă să mi-o dirijeze. I cînd l-am văzut cu cîtă însufleţire îmi interpreta lucrarea, la vîrs sa, inima mea i-a trimis întreaga recunoştinţă. Nu atît pentru su cesul cert pe care l-a avut lucrarea — împreună cu succesul di jorului — cît pentru generozitatea de a se înhăma la studierea pregătirea unei partituri necunoscute, de altă factură în raport repertoriul care-i era familiar. Şi acum, cînd aştern aceste fuga rînduri, îmi revine în conştiinţă statura morală, nobilă, a muzici nului şi omului distins, Victor Bikerich, memoriei căruia aş vr să-i pot aduce acum cel mai respectuos omagiu".

Cum în relatările presei din acele zile sau în revistele de special tate (*Săptămîna muzicii compozitorilor din regiunea Braşov*, î *Muzica*, Bucureşti, nr. 7, 1957, p. 13) nu s-au făcut asemenea referi privind modul în care au fost interpretate lucrările compozitorilo participanţi la reuniunea amintită socotim sublinierile din corespo denţa amintită ca unicele mărturii pentru o viitoare monograf *Gheorghe Şoima*.

O latură a activităţii muzicianului sibian, poate prea puţin cuno cută istoriografiei muzicale româneşti, a fost şi cea privitoare la m zica psaltică autohtonă de tradiţie bizantină. „Personal — ni se de tăinuia Gh. Şoima — cred că muzica bisericească transilvană ort doxă, de strană este o muzică psaltică «românită». Dar nu «rom nită» la masa de scris ci în biserică. Şi nu de către doi-trei muz cieni specialişti în psaltică şi în teoria muzicii culte europene, ci mulţimea cîntăreţilor de strană... Am spune că în Transilvan muzica psaltică a românit-o însuşi poporul şi că nu este o români mai autentică" (Scrisoare: Sibiu, 8 august 1974).

De fapt, într-un studiu din 1961, Gheorghe Şoima atrăgea ate ţia că „nu oricare dintre genurile folclorului muzical ardelean exercitat o înrîurire deosebită asupra cîntării bisericeşti de dincoa de Carpaţi, ci mai cu seamă doina a fost aceea care a imprim cîntării de strană un sănătos caracter popular. Într-adevăr, — afirmă în acelaşi studiu — unele melodii bisericeşti, de exemp cele ale luminîndelor şi ale pripelelor la polieleu, seamănă şi astă foarte mult cu unele melodii de doină ardeleană.

Prin această influenţă cîntarea bisericească, nu a pierdut nim fiinţial, pentru că doina este genul cel mai curat şi, în acelaşi tim cel mai intim sufletului poporului român dintre toate genurile ca alcătuiesc folclorul muzical. Cîntările bisericeşti, ortodoxe ardele — şi-au păstrat integral trăsătura religioasă, primind — în plus şi o trăsătură populară românească" (Şoima Gheorghe. *Muzca bis ricească şi laică în Institutul teologic din Sibiu*, în: *Mitropolia A dealului*, Sibiu, nr. 11—12, 1961, p. 798—806).

Însuşindu-şi în mod creator, prin studiu şi reflectare îndelungat cele două filoane ale muzicii româneşti: melopeea bizantină şi fo clorul tradiţional, Gheorghe Şoima şi-a încrustat numele, cu cins şi smerenie, în panteonul veşniciei cîntecului pămîntului romănes

Constantin Catri

ITINERAR PASTORAL

La invitația domnului Ion Ungureanu, Ministrul culturii și al Cultelor din Republica Moldova preum și a Î. P. S. Arhiepiscop Vladimir al Chișăului, Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a făut o vizită în Moldova de dincolo de Prut, în peioada 11—18 ianuarie, a.c.

De la Centru eparhial Î. P. S. Sa a fost însoțit de P. C. arhid. dr. Constantin Voicu — rectorul Institutului Teologic „Andrei Șaguna" din Sibiu, și de . Cuv. arhid. drd. Visarion Bălțat, secretar eparial.

Vineri, 11 ianuarie, Î. P. S. Sa, în drum spre Chinău, a făcut o vizită frățească P. S. Sale Eftimie uca, episcopul Romanului și Hușilor.

Duminică 13 ianuarie, în comuna Slobozia Mare, aionul Vulcănești, a avut loc binecuvîntarea staii marelui poet Mihai Eminescu, operă a sculporului român Dumitru Posima.

Slujba a fost oficiată de către Î. P. S. Antonie npreună cu Î. P. S. Vladimir, P. S. Casian Gălățeanul, precum și de un sobor de preoți și diaconi.

La ceremonie a luat parte Domnul Mircea Ion negur, președintele Republicii, dl. Vasile Moiș, icepreședinte al Senatului României, o delegație Parlamentului României, oameni de cultură și rtă din România și din Republica Moldova.

Î. P. S. Sa a rostit un cuvînt de omagiere a maelui poet național.

S-a pornit apoi în procesiune spre locul unde se a înălța noua biserică a comunei, cu hramul „Sf. rhangheli Mihail și Gavriil", în locul celei disruse de regimul comunist.

Ceremonia de sfințire a locului a fost oficiată de ătre Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, care a ostit și cu acest prilej un cuvînt de învățătură în gătură cu biserica-locaș de închinare și loc de ntîlnire a omului cu Dumnezeu.

Seara, la Căminul cultural din Slobozia Mare, a vut loc un spectacol omagial dedicat zilei de nașere a lui Mihai Eminescu.

La spectacol a luat parte dl. Ioan Snegur, înalțele fețe bisericești, oaspeți din România precum un numeros public.

Luni, 14 ianuarie 1991, în catedrala din Chișău cu hramul „Sf. Teodor Tiron", s-a săvîrșit f. Liturghie arhierească, cu prilejul Anului Nou al Tăierii Împrejur a Domnului (Biserica Rusă ne calendarul neîndreptat). Au slujit I. P. S. Dr. ntonie Plămădeală, Î. P. S. Vladimir, P. S. Casian ălățeanul și un ales sobor de preoți și diaconi. cadrul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa Antonie a hiropnit un preot și un diacon. După otpustul Sf. Liurghii, Î. P. S. Sa Vladimir a prezentat credinciolor pe oaspeții din România, după care I. P. S. ntonie a rostit un cuvînt de învățătură în legătură cu Evanghelia zilei.

După amiază, la Academia Republicii Moldova, cadrul unui Simpozion, Î. P. S. Sa a prezentat o omunicare despre primele exegeze eminesciene in sec. al XIX-lea.

Marți, 15 ianuarie, au avut loc depuneri de flori statuia lui Mihai Eminescu din parcul central orașului, precum și la statuia lui Ștefan cel Mare, operă a sculptorului Alexandru Plămădeală. u acest prilej Î. P. S. Sa a rostit cîteva cuvinte gate de Luceafărul poeziei românești, de contriuția lui la dezvoltarea limbii și culturii noastre ționale.

La orele 11 delegația Bisericii Ortodoxe Române npreună cu alți delegați români la festivitățile in Basarabia a fost primită oficial de domnul negur.

A fost prezent dl. ministru Ioan Ungureanu. Din omânia au fost în vizită la Președintele Snegur, același timp, dl. Andrei Pleșu, Ministrul Culturii, dl. Vasile Moiș, vicepreședintele Senatului și însoțitorii domniilor lor.

Î. P. S. Antonie a exprimat bucuria de a se afla pentru prima dată după 45 de ani pe pămîntul Basarabiei și a evocat identitatea spirituală, culturală și etnică dintre românii de dincolo și de dincoace de Prut. Au fost oferite domnului Președinte cărți tipărite la Sibiu, precum și alte lucrări tipărite în România.

După masă a avut loc sfințirea unei troițe maramureșene, așezată în parcul catedralei din Chișinău. A fost prezent domnul Ion Ungureanu, Ministrul Culturii și Cultelor din Republica Moldova.

Î. P. S. Antonie a tîlcuit, după slujba de sfințire, înțelesurile teologice ale crucii, și simbolul acestui dar al Maramureșului de unde au descălecat și primii voievozi ai Moldovei, Dragoș și Bogdan.

Seara, la Palatul Culturii din Chișinău, a avut loc spectacolul omagial „Eminesciana", spectacol ce a debutat prin alocuțiunile rostite de Î. P. S. Antonie al Ardealului și Î. P. S. Vladimir al Chișinăului.

Spectacolul a fost transmis în direct la postul național de radio și televiziune.

Miercuri 16 ianuarie Î. P. S. Sa a făcut o vizită în satul natal Stolniceni, însoțit de Î. P. S. Vladimir și de însoțitorii de la Sibiu.

În biserica satului Î. P. S. Sa a fost întîmpinat de numeroși credincioși cu lumînări aprinse în mîini, după care a urmat un polihroniu.

Î. P. S. Sa a rostit cu multă emoție cîteva cuvinte de suflet adresate credincioșilor și a rememorat crîmpeie din copilăria petrecută în satul natal. În semn de prețuire Î. P. S. Sa a dăruit bisericii satului o Sf. Evanghelie, acoperăminte pentru Sfînta Masă, veșminte și cărți.

S-a vizitat apoi casa în care s-a născut I. P. S. Sa, vechea școală a satului, precum și noua și moderna școală unde învață acum peste 400 de copii. În sala festivă a școlii a avut loc primirea oficială a înalților oaspeți, prilej cu care directoarea școlii i-a prezentat elevilor.

A luat cuvîntul Î. P. S. Antonie care a făcut cu elevii o adevărată lecție de istorie a României și o evocare a satului de odinioară.

Î. P. S. Sa a împărțit elevilor iconițe și cruciulițe și a binecuvîntat întreg corpul profesoral.

La întoarcere spre Chișinău, a fost vizitată biserica „Sf. Vinere", construită de voievodul român Petru Rareș. Seara, Î. P. S. Sa a făcut o vizită de rămas bun Î. P. S. Vladimir al Chișinăului.

Joi, 17 ian., Î. P. S. Mitropolit s-a întîlnit cu dl. Ministru al Culturii și Cultelor Ion Ungureanu și adjuncții săi și la invitația lor a făcut o vizită scriitorilor Grigore Vieru, Nicolae Dabija și Leonida Lari, membri și în Parlamentul Moldovei. Apoi delegația de la Sibiu însoțită de I. P. S. Vladimir a vizitat Mănăstirea *Căpriana* unde odihnește marele mitropolit Gavriil Bănulescu Bodoni — originar din Transilvania — precum și școala teologică din această mănăstire. Cu acest prilej Î. P. S. Sa a donat pentru studenții teologi cărți de teologie și de artă aduse de la Sibiu.

În drum spre casă, Î. P. S. Sa și însoțitorii au făcut o scurtă vizită la Huși, unde au vizitat muzeul eparhial precum și catedrala aflată în restaurare, și au înnoptat la Episcopia Romanului, ca oaspeți ai P.S. Eftimie.

Vineri, 18 ianuarie 1991, Î. P. S. Sa a asistat la slujbă în catedrala episcopală din Roman, după care a vizitat biserica „Precista Mare", biserica de slujire a P. S. arhiereu-vicar Ioachim Vasluianul restaurată și pictată recent.

Vineri seara Î. P. S. Sa a ajuns la Sibiu.

Cu siguranță că această vizită va contribui la noi legături spirituale dintre românii de pe ambele maluri ale Prutului.

Ierodiacon drd. Visarion Bălțat

EPISCOPUL MARTIR NICOLAE POPOVICIU AL ORADIEI

— DATE INEDITE —

În periodicul „Telegraful Român", Sibiu, anul 138, nr. 43—44 din 15 noiembrie 1990, am citit, cu deosebită satisfacție, la rubrica „Informații", că: „În ședința sa din 25 septembrie 1990, Sfîntul Sinod al Bisericii noastre a aprobat propunerea privitoare la ridicarea caterisirii aplicate în 28 februarie 1950 mitropolitului Visarion Puiu și reabilitarea memoriei sale. În memoria acestui mitropolit s-a păstrat un moment de reculegere."

Prin aceasta, s-a făcut un act de elementară dreptate unui vrednic ierarh, care — ca mitropolit al Bucovinei din 1936 pînă la ocuparea forțată a acesteia de către U.R.S.S. în 1940 — a schimbat radical, și duhovnicește și gospodărește, fața Bisericii din această minunată parte de țară românească, această „Dulce Bucovină, veselă grădină". La fel, a activat și pentru Biserica Ortodoxă din Transnistria cît timp a funcționat ca arhiepiscop și mitropolit la Odesa (1941—1944), apoi fiind silit să emigreze, sfîrșindu-și viața departe de Țara și Biserica pe care le-a iubit deopotrivă.

Mărturisesc că mi-ar fi produs și mie și tuturor credincioșilor și clericilor aceeași deosebită satisfacție dacă, măcar la acea dată, s-ar fi citit ceva asemănător și cu privire la reconsiderarea condițiilor în care Sf. Sinod a fost *silit*, în octombrie 1950, să-l pună în retragere pe dîrzul apărător al Ortodoxiei și Românismului, episcopul dr. Nicolae Popoviciu al Oradiei, și care atunci — pentru salvarea Bisericii Ortodoxe Române, ca instituție — a acceptat punerea sa în retragere și surghiunirea la Mănăstirea Cheia (Prahova), unde — datorită tratamentului inuman — după zece ani și-a dat obștescul sfîrșit ca un adevărat martir. Dar stigmatul ce i s-a pus — forțat — pe frunte trebuia, îndată după Revoluția tineretului din Decembrie 1989, să fie înlăturat în prima ședință a Sf. Sinod și numele lui așezat și pomenit cu cinstea cuvenită în rîndul celorlalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. Acest lucru l-a cerut subsemnatul în cuvîntarea ținută în ziua de Anul Nou 1990 la recepția de la reședința episcopală din Oradea și apoi reprodusă în primul număr al reapărutei reviste a Episcopiei Oradiei *„Legea Românească"* din luna februarie 1990. La fel s-a menționat acest lucru și în presa locală în lunile iunie (54 ani de la instalare) și octombrie 1990 (30 ani de la moartea episcopului martir).

În privința motivelor înlăturării din scaun a episcopului Nicolae Popoviciu și a surghiunirii sale la Mănăstirea Cheia, unii nu cunosc nimic, unii aproape nimic, alții însă știu cîte ceva vag, iar alții care i-au fost mai apropiați, la serviciu și în special cei din familie, cunosc multe. Trei sînt însă motivele principale care au tras în cumpănă la surghiunirea lui. Primul a fost atitudinea lui potrivnică față de măsurile regimului comunist de a se scoate religia din învățămînt, manifestîndu-și opoziția sa, întîi, la Sibiu, în cadrul unei adunări clericale, la care au fost de față toți ierarhii din Mitropolia Ardealului, prezent fiind și Ministrul Cultelor, Stanciu Stoian. A doua oară și-a manifestat opoziția față de această măsură ucigătoare de suflete, în Catedrala cu Lună din Oradea, îndată după întoarcerea sa de la Sibiu, ținînd o predică fulminantă împotriva celor ce vreau să-l scoată pe Dumnezeu din sufletul românului, începînd cu copiii. Cuvîntarea sa a produs o adîncă impresie și amărăciune în sufletele credincioșilor, dar și atenție mărită în altă parte.

Al doilea motiv al surghiunului a fost o altă tot atît de fulminantă cuvîntare a sa, în aceeași catedrală, cuvîntare determinată de acțiunea organelor politice locale de a-l compromite pe mitropolitul Andrei Șaguna, așezîndu-i portretul, într-o vitrină de pe strada principală, într-o ambianță din care reieșea că ar fi fost unul din dușmanii poporului român din Ardeal. „Acești pigmei vreau să-l compromită și să-l scoată din sufletul românilor pe uriașul mitropolit Andrei Șaguna. Nu vor reuși niciodată!", a spus între altele ierarhul patriot.

Al treilea motiv al surghiunirii a fost tot o cuvîntare și tot în Catedrala cu Lună, într-o săptămînă a Patimilor Domnului. Era, pînă atunci, obiceiul în Oradea ca din Vinerea Mare pînă noaptea Învierii să stea de strajă la Mormîntul Domnului o gardă de ostași români din garnizoana Oradea. În acel an, s-a sistat această tradiție, ceea ce i-a dat ierarhului un alt prilej de a tuna și fulgera împotriva măsurilor distrugătoare de tradiții și datini strămoșești, luate de regimul comunist ateu. Toate aceste cuvîntări au avut puternic ecou în sufletele credincioșilor prezenți și apoi, prin aceștia, și a celor ce n-au fost de față, ceea ce, desigur, a produs puternică reacție acolo „sus".

La aceste motive, relativ cunoscute, se mai adaugă și un altul, absolut necunoscut, nici atunci și nici pînă acum forului care a fost silit să-l mazilească pe ierarhul-martir, decît de semnatarul acestor rînduri și de unele organe de stat. S-a întîmplat ca, în toamna anului 1948, un emisar al emigrației române să vină în țară cu mandatul de a-l determina pe episcopul Nicolae Popoviciu să accepte a fi „dus" în străinătate și de acolo să poarte lupta cu și mai multă hotărîre împotriva regimului comunist ateu din țară. Ierarhul a rămas plăcut surprins de această încredere ce i-o acordă emigrația română, pentru care a mulțumit, dar a răspuns categoric că el nu-și părăsește țara, ci de aici, dinăuntru, vrea să-și apere cu orice risc, și Biserica, și Neamul. Amintitul emisar a trimis peste vreo două luni alți doi emisari, în același scop, crezînd că ierarhul, între timp, se va fi hotărît să accepte propunerea. Răspunsul său însă a fost tot atît de categoric ca și întîia dată, în pofida chiar și a propunerii, și de data aceasta, ca și încă de la prima solicitare, că la înapoierea în țară va fi făcut patriarh. Nimic nu l-a putut clinti din hotărîrea sa inițială. De data aceasta însă cei doi emisari au avut ghinionul de a fi descoperiți și prinși de organele puterii de stat și, la scurt timp, după ei și cel care semnează aceste rînduri, pentru simplul motiv că a făcut oficiul de intermediar între cele două serii de emisari ai emigrației, pe de o pare, și, pe de altă parte, ierarhul dorit de ei a-l extirpa pînă la mult sperata atunci, de către ei și de către mare parte din populația țării, alungare de la putere a comuniștilor, prin venirea americanilor și reinstalarea vechii democrații dintre cele două războaie mondiale (minus dictatura regală carlistă). Mare dezamăgire însă!... și nerealizată (redemocratizarea) decît tot prin noi înșine, și anume prin jertfa tinerilor noștri în Revoluția de Eliberare din Decembrie 1989. Ei, în primul rînd, și deodată cu ei toți cei care în cei 45 de ani de teroare comunistă au fost, într-un fel, jertfiți, merită adevărata noastră recunoștință. Între aceștia se numără și episcopul martir Nicolae Popoviciu, simbol al demnității ierarhiei ortodoxe române, alături de alți mulți preoți și credincioși morți în închisori.

Binecuvîntată să-i fie memoria și neștearsă amintirea!

Diacon dr. Teodor Savu

— Depărtați-vă de la mine toți cei ce lucrați fărădelegea. (Ps. 6, 8)

O carte între cărți: **Profetul**, de Kahlil Gibran

Se poate spune, pe drept cuvînt, că PROFETUL reprezintă vîrful creației lui Kahil Gibran (1848—1931), poetul național al Libanului. Constituindu-se din răspunsuri la mari întrebări ale lumii din totdeauna, vorbind despre Iubire și Moarte, despre Moarte, despre Crimă și Pedeapsă, Părinți și Copii, Conștiință și Religie, Fericire și Durere, despre Trecere și Netrecere etc., etc., cartea aceasta este asemenea unei *Biblii moderne*, aducătoare de limpeziri și armonii sufletești, dînd cititorului puterea descoperirii căilor spre tainele divinității. Aceasta și explică, de altfel, imensul succes de care se bucură în lumea arabă, în toate Americile, ca și în țările Europei occidentale, unde s-a editat în milioane de exemplare. În curs de apariție la Editura Orion din București, PROFETUL va însemna nu numai o carte a Frumosului și Adevărului vieții, dar și a Înțelepciunii de care avem atîta nevoie acum... (R.C.)

Aspecte din relațiile interumane

Meditație la duminica „Fiului Risipitor", (Luca 15, 11—32)

Din multitudinea faptelor diverse, înregistrate de mijloacele moerne de informare, reținem, pentru o mai insistentă reflecție, unele pecte care, prin implicațiile etico-sociale, se impun atenției, depănd categoria faptului banal. Este vorba de „apelurile" înduioșătoare triste, lansate în ziare de părinți care-și caută copiii sau, mai duros, de copii care-și caută părinții. „Plecat de acasă... De-l veți... de-l întîlniți..." „Mamă, noi, fetițele tale, te așteptăm..." Tăticule, de ce ne-ai părăsit?" „Rugăm cititorii acestui apel să ne ute...".

Dar nu insist asupra acestor cazuri. Le-am amintit pentru că ele e-au sugerat abordarea problemei, o problemă cu grave implicații e multe planuri existențiale și impune nu numai serioase reflecii, ci, absolutizînd, și atitudini active, ferme.

Drama fiului risipitor din pilda Mîntuitorului (Luca 15, 11—32), pare de-a lungul veacurilor în forme diferite. Chipul lui sugerează mare varietate de sentimente și determină atitudini diferite: averune și compasiune, asprime și îngăduință. Niciodată aprobare. El asuși implică în sine o seamă de aspecte dramatice: nechibzuință dor de libertate rău înțeleasă, zburdălnicie și lipsă de măsură, credere în false prietenii și dureroase dezamăgiri, risipă fără rupule și inevitabilă prăbușire, sărăcie, căință, culminînd cu acea atetică trezire și întoarcere acasă.

Sigur tema supusă cu prioritate atenției, în pericopa evanghelică mintită, este purtarea unui tînăr față de părinți, față de sine și față e semenii săi. În mod obișnuit judecățile de apreciere se opresc supra lui, dar acestea nu abordează problema în complexitatea și ențialitatea ei. Investigația trebuie adîncită pînă la obîrșia răui. Cine poartă principala vină? Cine răspunde de astfel de rătări? Părinții? Instituțiile de educație? Spre acești factori educațiali se îndreaptă, în mod obișnuit, acuzele. Dar ceilalți? Care sînt eilalți? Ceilalți sînt... cei mulți, prietenii, vecinii, cei din strada, in cartierul, din orașul, din ambientul în care s-a zămislit, a cresut, a greșit și a rătăcit fiul nechibzuit. Sigur, el aparține unei faiilii. A crescut sub oblăduirea unei mame, sub îngrijirea unui tată. ar noi? Noi toți, care l-am văzut zilnic, din pruncie, unde am fost? l nu ne aparține și nouă? Noi nu i-am sesizat devierile, tendinele neconforme cu principiile sănătoase ale societății noastre? Și acă noi nu i-am sesizat la vreme „micile abateri", nu cumva el a esizat mai gravele noastre devieri? Dacă părinții au greșit cu asrime rău aplicată sau, dimpotrivă, cu îngăduința prea largă și cu ragostea exagerată, noi n-am greșit prin indiferența, prin nepărarea noastră? Sau, mai grav, prin pilda vieții noastre?

Se știe că adeseori copiii scăpați de sub ochii părinților sînt bine bservați de prieteni, de vecini, de cunoscuți. Dar toți tac. Nu se mestecă. Ei țin calea bătătorită, nu se abat și nu-i interesează ce ac alții. Și nu-și dau seama că se plasează în categoria fariseului in altă parabolă a Mîntuitorului (Luca 18, 10—14), adresată acelora are „credeau în ei înșiși că sînt drepți și disprețuiau pe ceilalți". Luca 18, 9).

Poate așa credem cei mai mulți, dar nu e bine. Formula sintagmatică „nu mă amestec" este o apreciere, o atitudine greșită, izvorîtă dintr-o perspectivă socio-morală falsă. În elanul de creație multiseculară se plămădește o conștiință umană orientată spre un țel bine definit: ridicarea omului pe culmi necunoscute în istorie. Fiecare ins, fiecare colectiv uman, tinde să se integreze în această conștiință, să-și sincronizeze bătăile inimii cu ritmul general de efort creator, spre progres material și spiritual. Orice abatere de la această conștiință umană, orice desincronizare, este o apropiere de ipostaza fiului rătăcit. Noi trăim într-o comunitate de neam, de limbă, de tradiție, de credință, de aspirații și nu ne putem îngădui atitudini de nepăsare, de indiferență, față de semenii noștri, față de cei ce vădesc comportamente necorespunzătoare. Nu putem, nu trebuie să rămînem indiferenți față de cei ce risipesc darurile cu care sînt înzestrați, daruri care alcătuiesc prerogativele demnității umane, între care, la loc de frunte, se situează darul de a munci, darul de a prelucra în interes superior ceea ce se află nelucrat, nefinisat... Numai omul are acest dar. Risipitori ai acestui dar s-au aflat și se mai află printre oameni. Cei care s-au trezit la vreme, s-au întors la calea cea bună. Cei care nu s-au trezit la vreme au pierit... În lumina învățăturii creștine, oamenii sînt obligați la ajutor reciproc. „Să urmăm cele ale păcii și cele spre zidirea unuia de către altul", ne sfătuiește Apostolul Pavel (Romani 14, 19). Iubirea față de aproapele, (cu caracter legic în morala creștină cf. Matei 22, 37—39) etc.) se exprimă prin fapte. De aceea între „cele șapte fapte ale îndurării sufletești", instituite de Biserică pe temeiul Sfintei Scripturi, datoria de „a îndrepta pe cel ce păcătuiește" este așezată la locui întîi. (Cf. Iacob 5, 19—20).

Noi, creștinii, credem că toți sîntem vinovați de rătăcirile semenilor noștri, prin nepăsarea noastră, prin ușurința cu care privim astfel de cazuri. În consecință toți sîntem obligați, de dragostea pe care o avem în Hristos, să colaborăm la restaurarea morală a celui rătăcit, să-i redăm elanul pierdut, să-i redăm încrederea în sine și în semenii săi. Să luptăm pentru această restaurare, cu sfatul, cu pilda vieții, cu solidaritatea noastră. Un „rătăcit" nu este un om căzut fără putință de ridicare, nu este un condamnat pe viață. Să nu-l privim cu indiferență. Să-l privim cu durerea și duioșia tatălui din pilda Domnului Iisus Hristos și să ne bucurăm de întoarcerea lui. Dar nu ajunge să ne bucurăm de întoarcerea celui rătăcit. E necesar să lucrăm pentru prevenirea rătăcirii. Șu nu ajunge să ne mulțumim cu „dacă-l vedem... dacă-l întîlnim..." Să-l căutăm! El, oricum, trăiește printre noi. Rătăcește alături de noi. Să-i căutăm pe cei desprinși de la sînul mamei, de la sînul Bisericii, pe cei îndepărtați de glia strămoșească, pe cei ce risipesc harul tinereții, pe cei căzuți sub flagelul iluziilor deșarte, pe cei ce pendulează între parazitism și delicvență, folosind nedemn libertatea care se acordă tuturor cetățenilor. Să-i întoarcem la vatra în care arde nestinsul foc al dragostei. Să ne ajutăm unii pe alții căci „fratele de frate ajutat este ca o cetate tare și ca o împărăție întemeiată". (Proverbe 18, 19).

Aceasta ar însemna o stare de conștiință umană, un mod de participare plenară la continua îmbunătățire a relațiilor interumane.

Pr. dr. Marcu Bănescu

† LENUȚA MARCOVICI

Anul 1990 ne-a adus o mare bucurie pentru reprimirea fetelor la institutele teologice ale Bisericii Ortodoxe Române după o absență de trei decenii. Dar ca acest început să aibă o temelie bună, să poată dăinui el a fost întărit printr-o jertfă. Și poate nu întîmplător jertfa a fost adusă în ultima zi a anului prin plecarea dintre noi, în urma unei scurte dar necruțătoare boli a colegei și prietenei noastre Lenuța Marcovici. Moartea ei ne-a îndurerat mult pe noi, colegii ei dar încercăm să ne mîngăiem știind că cei plecați dintre noi sînt plecați numai atunci cînd ei lipsesc din gîndurile și rugăciunile noastre.

S-a născut la 13 februarie 1968 în comuna Satu Mic, județul Timiș, protopopiatul Lugoj, al doilea din cei cinci copii ai familiei Gheorghe și Sofia Marcovici. După absolvirea școlii primare în satul natal a urmat cursurile Liceului industrial „Electromotor" din Timișoara. După o perioadă de activitate într-o întreprindere din Timișoara, dragostea de Dumnezeu și dorința de a aprofunda învățătura Mîntuitorului Hristos i-a îndreptat pașii spre Institutul Teologic din Sibiu pentru ca mai apoi să poată fi cît mai de folos Bisericii noastre Ortodoxe. Alegerea ei ca jertfă, credem că n-a fost întîmplătoare dar toate se fac după voia și spre mărirea lui Dumnezeu.

Avem nădejdea că alegerea spre ținta dorită nu i-a fost zadarnică ci că îi va ajuta la cîștigarea premiului și cununii meritate. Fericiți vom fi să spunem cu Sf. Apostol Pavel „Căci pentru mine viața este Hristos și moartea un cîștig" (Filipeni 1, 21).

Aceste rînduri le dorim să fie o floare în amintirea ei. Dumnezeu să o odihnească în pace iar în acest ceas de iarnă văzduhul să-i cearnă flori de nea pe proaspătul mormînt.

Studenții anului I
Institutul Teologic „Andrei Șaguna"
Sibiu

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA e adresează REDACȚIEI Telegrafului Rohân, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei. Cont nr. 45.10.4.08.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu